

Kareba Me'ambo henu inukino

Lukasi

Basa Tambee

2022

Kareba Me'ambo henu inukino Lukasi

© 2022 oleh Kartidaya
Hak cipta dilindungi oleh undang-undang.

Lukas dalam bahasa Tambee
di Provinsi Sulawesi, Indonesia
Luke in the Tambee language (mzq)
of Sulawesi Province, Indonesia

Ilustrasi-ilustrasi Horace Knowles pada halaman 3, 13, 15, 54, 69 dan 73

© The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

Ilustrasi-ilustrasi Louise Bass pada halaman 19, 21, 64, 66, 78, 81 dan 90

© The British & Foreign Bible Society, 1994.

Ilustrasi-ilustrasi Graham Wade pada halaman 8, 29, 34, 83, 91 dan 93

© United Bible Societies, 1989.

Ilustrasi pada halaman 22 oleh Darwin Dunham,

© United Bible Societies, 1989.

Ilustrasi pada halaman 55 oleh Gordon Thompson,

© 2012 Wycliffe Bible Translators Inc.

Katalog dalam terbitan (KDT)

ISBN

Lukas, Edisi Pertama – Jakarta:

Kartidaya, 2022; i-vi, 108 hlm.

Cetakan Pertama

2022

Kata Sambutan

Prakata

Ihino wunta neea iwonoto Pauro i Ue te'embu la wuntano i Lukasi henu pinalimba la mpau Tambee. Pau Tambee iwonoto pau la'aso po'ianga pinake tinasere 15.000 mia.

Asontia langkai mompake pau Tambee mpo'ia i waawute Nuha, waawute Wasuponda, Luwu Timur, waawute Lanumor, Propinsi Sulawesi Tengah.

Kareba Me'ambo inukino i Lukasi neea kano pinalimba la momoliano pau me'umpu pau kanggo merupa-rupa saru popau'o pengkonoano inuki la mentee'ano la mpau Tambee.

Prakaata

Isi kitab ini adalah Firman Tuhan dari kitab Lukas yang diterjemahkan dalam Bahasa Tambee. Bahasa Tambee yaitu bahasa pada satu tempat dipakai kurang lebih 15.000 orang.

Sebagian besar menggunakan bahasa Tambee berada di Kecamatan Nuha, Kecamatan Wasuponda, Luwu Timur dan Kecamatan Lanumor, Provinsi Sulawesi Tengah.

Kabar Baik ditulis Lukas ini tidak diterjemahkan secara harfiah tetapi diterjemahkan sesuai dengan makna Firman Tuhan ke dalam bahasa Tambee sehari-sehari supaya dapat dimengerti dengan baik.

Kareba Me'ambo henu inukino Lukasi

Le'eruano

Wunta Kareba Me'ambo henu inukino i Lukasi tumutulu'o mongkono Iesu Mokole henu dinandiro Ue Ala tiaro to Isaraeli ka lowono mia. Henu mo'uki Wunta neea iwonoto i Lukasi, aso mia dotoro henu mokowalio i Paulu la koleko-leko'ano mompalele Kareba Me'ambo (Kol. 4:14). Larono mo'uki Wunta neea, i Lukasi paresa'o pau ka winowauro Iesu te'embu la mia henu tuwu meronga saru Iesu (Luk 1:1-2). I Lukasi mbo'u mo'uki Wunta inanggaro rasul henu tumutulu'o mongkono tuwuno ka tepaleleno mia sarani umarino Iesu mewue'ako i suruga.

I larono Wunta neea, Iesu mepau mongee Iwono pinowei angga'a te'embu la penaoro Ue Ala la mia mokokolaro (Luk. 4:18). Kanoamba tinunggairo Iesu inuki mbo'u i Lukasi 19:10 iwonoto, “Nggale mowusu ka mongkadudui mia henu tesosaelo.” I laro Wunta neea, mantii ta'alu Iesu hawe mongkadudui lowono mia (Luk. 2:10, 30-32; 24:47), kano butu to Iahudi saru adio rupa pinaralu, tewunso mia henu rineke kano paralu. Tempono ikito mobasa Wunta neea, mantii pompehohawaro Iesu la mia mokokolaro (Luk. 7:22; 21:1-4), la mia tehala (Luk. 5:30-32; 7:37-50; 15:1-2), la erowai (Luk. 7:11-17; 8:2-3; 10:38-42; 13:10-13) ka la ana-ana (Luk. 8:41-42, 54-55; 9:38-42, 46-48; 18:15-17).

Ihino Wunta Kareba Me'ambo Lukasi

Tinungkaino i Lukasi mo'uki Wunta Lukasi 1:1-4
Hinaano Iohane to Pobaho ka hinaaro Iesu 1:5—2:52
Iesu binaho ka inara-arahako Mokole Onisu 3:1—4:13
Inanggaro Iesu i Galilea 4:14—9:50
Inanggaro Iesu la koleko-leko'ano lumeko i Ierusale 9:51—19:27
Minggu pokotompa Iesu i Ierusale 19:28—23:56
Iesu tuwu mekule ka mopokiteo koroiNo la petondaNo 24:1-53

Tinungkaino Wunta neea

1 ¹Teopilu henu pinelang kai,
Adio mia mpe'usaha po'uki tutulu mongkono henu gagi
i olondo, ²heleo henu ro palele'o ndi ikito, mia henu amba-ambano
mengkitoakeo mataro ka palele'o olai kareba raa'a. ³Ho'io to raa'a,
umaringgu paresa'o mentee-mentee opio henu gagi te'embu la amba-
ambano, iaku mokosi'o nggale umuki'akomu te'atora tumonda'o
posunsuno tutuluno. ⁴Ta'alu lira'a, iiko bisa tumo'orio ta'alu lowono
henu upinaguru'ako mentee su'u.

Pepoto'ori mongkono hinaano Iohane to pobaho

⁵Tempono i Herode gagi mokole i waawute Iudea, hina aso pu'u
petewawo pesomba henu mengeengako i Sakaria. Iwono raa'a aso
mia te'embu la bawaano i Abia.* Walino mbo'u inuleno Petewawo
Pesomba Langkai Haruni, ngeeno i Elisabe. ⁶Iworo neea mia henu
tinuwuro mokonsanaa'iro Ue Ala ka iworo takau kano pompasala-sala
tumonda'o lowono parenta ka atora-atoraro i Ue. ⁷Kanggo iworo karo
pe'ana akono i Elisabe bita ka iworo mbo'u mosu'oiroto.

⁸Aso tempo, tempono bawaano i Abia mohawe tiano mo'angga
i Doharo Ue Ala, i Sakariato henu lumolako'akeo angga'a gagi
pu'u petewawo pesomba i aroro Ue Ala. ⁹Pu'u petewawo pesomba
pia mompatantu isia nggale mendamo i laro Doharo Ue Ala saru
mompake lotrei. I Sakaria kono lotrei mendamo monsunu dupa rahea.
¹⁰Tempono dupa raa'a sinunu, lowono mia henu i bungkuno mekakai.

¹¹Bingkosako aso mala'ekaro Ue Ala mopokiteo koroino ndi
Sakaria. Mala'eka raa'a mentada i koanano po'iangna ponsunua dupa.
¹²Tempono i Sakaria kumiteo mala'eka raa'a, iwono takau tekokoni
ka doito. ¹³Kanggo mala'eka raa'a mepau ndi iwono, "Hooto doito
Sakaria, pekakaimu hinorioto. I Elisabe walimu nggale me'ana'ako
aso ana tama ka iiko asolekono ngumeengakeo Iohane. ¹⁴Iiko nggale
sanaa ka memawongko ka adio mia mpo'unde ta'alu ana raa'a
pine'ana'akoto. ¹⁵Iwono nggale gagi mia henu takau mantudu i aroro
Ue Ala. Iwono kano po'enu anggoro ara enua henu mompokomolangu.*
Iwono nggale bukeako Penao Mempori te'embu la kompono ineno.
¹⁶Adio to Israeli nggale no waweiro mekule ndi Ue Alaro. ¹⁷*Iwono
nggale koleko-leko mele'erui'iro Ue Ala ka mompasadi'akeo ansalaRo

* 1:5 1Taw. 24:10 * 1:15 Bil. 6:3 * 1:17 Mal. 4:5-6

Monsunu Dupa (1:10)

i laro roso ka pobawa henu menggena saru nabi Elia, kano aroaro
uma-uma me'ambo mekule la ana-anaro ka mia henu tai metenunu
ndi iworo Ue Ala nggale mekule mompewowolo henu mentee. Lowono
raa'a no wowau'o Iohane kano mompasadia aso bawa henu pototono
ndi iworo Ue Ala."

¹⁸Humoringo raa'a i Sakaria mepau la mala'eka raa'a, "Ehende
kunggale tumo'orio lowono raa'a? Akono mosu'o akuto. Walinggu
mbo'u mosu'ooto takau nggale me'ana."

¹⁹Mala'eka raa'a sumangki, "Iaku neea Gabrieli, henu biasa mentada
i aroro Ue Ala. No tena'aku mepau ndi iiko ka pau'akomu kareba
me'ambo neea.* ²⁰Lowono henu kupau'akomu, aso tempo asolekono
gagi. Kanggo akono iiko kau pe'ale-aleo opio henu kupau'o, iiko nggale
gagi bebe ka kaulo mokoepau ranta anamu pine'ana'ako."

²¹Kontongaano raa'a mia henu mensikorio i Sakaria kombaa,
akono iwono epie'oto lahi i laro Doharo Ue Ala. ²²Tempono i Sakaria
meluarako te'embu i Doharo Ue Ala, iwono andono bisa mepau'akero.
Kumiteo raa'a, ro mento'orioto ta'alu iwono monggito arapio i laro
Doharo Ue Ala, akono iwono butu no kawekawe'iro ka andono
pokoepau.

* 1:19 Dan. 8:16; 9:21

²³Menseno popio oleo, umarioto angga'ano. Kanoamba mekule i dohano. ²⁴Ambono epie te'embu rahea, mentia'oto i Elisabe walino. Olimo betu'e epieno i Elisabe kano hori meluarako te'embu i dohano.^a I Elisabe mepau, ²⁵“Iwonoto neea henu winowauro Ue Ala ndi iaku. Iworo barakati'aku ka umoninio mokoko'iinggu i aroro mia akono bitanggu.”

Pompoto'ori mongkono hinaaro Iesu

²⁶Menseno i Elisabe mentia oono betu'e, Ue Ala tumena'o mala'eka Gabrieli lumeko i wute Nasare la'aso waawute i Galilea. ²⁷Gabrieli tinena lumeko la'aso ana erowai henu ambono petao mengeengako i Maria. Iwono raa'a mesamboraoto saru aso tama henu mengeengako Iusu inuleno mokole Daudi.* ²⁸Tempono mala'eka raa'a mewunso i dohano i Maria, mala'eka raa'a mongee, “Taabe, ikomiu henu pine'arora, Ue kumongkomiko.”

²⁹Maria takau tekokoni humoringo pauno mala'eka raa'a, ranta mesisikeno i laro aroano, pio pengkonoano petabe raa'a.

³⁰Mala'eka raa'a mongee ndi iwono, “Hooto doito Maria, akono iiko pine'arora i arono Ue Ala. ³¹Iiko nggale mentia ka nggale me'ana'akeo aso ana tama ka iiko nggale ngumengakeo Iesu.* ³²Iwono nggale gagi marambaa ka ngineengako Anaro Ue Ala henu i wawono takau. Ka Ue Ala nggale mokogagio pu'u poparenta heleo mia mosu'ono i Daudi.* ³³Iwono nggale gagi mokole la lowono inuleno Iako iwonoto Isaraeli henu tai hina tampulaano ka poparentaNo tai hina pinggoaano.”

³⁴Mongee'oto i Maria la mala'eka raa'a, “Ehende nggale bisa gagi, akono iaku da ana erowai?”

³⁵Sumangki mala'eka raa'a, “Penao Mempori nggale hawe ndi iiko ka pobawaro Ue Ala nggale kumongkomiko, ho'ioto pu'uno ana henu nggale pine'ana'akomu raa'a nggale nginee mempori, Anaro Ue Ala. ³⁶Pewowolo'o Maria, i Elisabe petiamu raa'a, tekonai mentia oono betu'e mapono mosu'oto ka mia mpongee, iwono bita. ³⁷Kanggo akono la Ue Ala kano hina henu tai gagi.”*

³⁸Mongee'oto i Maria, “Iaku neea ataro i Ue, gagito la ngkoroinggu heleo henu pinaumiu.” Umari raa'a, lumekooto mala'eka mobintao i Maria.

^a 1:24 *Elisabe kano hori meluarako te'embu i dohano*: Akono iwono sumikorio kompono langkai henu mokomengkaa'o ta'alu iwono kano bita.

* 1:27 Mat. 1:18 * 1:31 Mat. 1:21 * 1:32 2Sam. 7:12,13,16; Yes. 9:6 * 1:37 Kej. 18:14

Maria lumeko tepohawe'akeo i Elisabe

³⁹Kano epie te'embu rahea, lumekooto i Maria la'aso inie i waawute Iudea^b henu makuntoruku. ⁴⁰Menseno hawe ndepano iwono mewunso i dohano i Sakaria ka metabe ndi Elisabe. ⁴¹Tempono i Elisabe humoringo petabeno i Maria, ana-ana henu nopentia'akeo raa'a melelu ka i Elisabe bukeako Penao Mempori. ⁴²Kanoamba i Elisabe mepau mompetea ndi Maria lenie, “Ue Ala barakatiko torea te'embu la lowono erowai mesue ka ana henu upentia'akeo Ro barakati'o Ue Ala. ⁴³Tembio kano gagi lenie ndi iaku ranta ineno Uenggu hawe mai tepohawe'akune? ⁴⁴Kiteo, tempono kuhoringo petabemu, ana henu i laro kompongu melelu mo'unde. ⁴⁵Me'urakoto akono iiko mompe'alo-alo ta'alu pio henu pinauro Ue Ala ndi iiko mentee su'u nggale gagi.”

Nani po'unde-undeno i Maria

⁴⁶*I Maria mepau,

“Penaonggu umunde-unde'iro Ue Ala,

⁴⁷ka aroanggu sanaa, akono Ue Ala kumadudui'aku,

⁴⁸akono Ue Ala kumiteoto tinuwunggu, ataRo henu mokoko'undu.

Mentee'ano mompamula oleo neea, lowono mia nggale

mpongee iaku neea binarakatiro Ue Ala,

⁴⁹akono Ue Ala henu pobawa mowowau henu langkai ndi iaku ka ngeeRo Mempori.

⁵⁰Ue Ala mehohawa'iro mia henu metotoako ndi Iworo hawe la inulero.

⁵¹Iwono mowowau henu kombaa'akoa saru pobawaNo ka Iwono sumaariiro mia henu mompelangka-langkai.

⁵²Mokole Nopotiingiro te'embu la petunda'aro ka mia henu mokoko'undu No pokolangkai'iro.

⁵³Mia henu momoli No pokomowoto'o saru kaanga henu me'ambo,

kanggo mia henu sugi Ro tena'iro lumeko saru kae molimbo.

⁵⁴AtaRo to Isaraeli Ro tulungiuro akono Ro pewowolo'o pompehohawaRo,

⁵⁵henu dinandiRo la mia mosu'ondo i Burahima ka inuleno, hawe la pokotompaano.”*

^b 1:39 *Iudea*: Neea iwonoto ngee waawute henu winei'ako la to Iehuda asompihe.

* 1:46 1Sam. 2:1-10 * 1:55 Kej. 17:7

⁵⁶Umari raa'a otolupo betu'e epieno no po'ia i Maria ndi Elisabe, umari raa'a kanoamba mekule i inieno.

Hinaano Iohane To pobaho

⁵⁷Haweoto betu'eno i Elisabe nggale me'ana. Iwono me'ana'akeo aso ana tama. ⁵⁸Tempono petengi-tengi dohano ka petiano humoringo ta'alu Ue Ala mopokiteo pompehohawaRo ndi iwono, iworu lowo mensanaa meronga-ronga saru iwono. ⁵⁹Kohoalu oleono, mehaweiroto i dohano i Sakaria mentonda'o gau petindi'ano ana-ana raa'a, ka iworu minggi ngumengaakeo ana-ana raa'a i Sakaria, montonda ngeeno umano. ⁶⁰Kanggo ineno ana-ana raa'a mongee, "Hooto, iwono asolekono ngineengako Iohane."

⁶¹Humoringo raa'a, iworu mpongee'akeo, "Kano hina te'aso mia i olono petiamu henu mengeengako ngee lira'a."

⁶²Gagi iworu mpesikeno la umano ana-ana raa'a butukoa ro kawekawe'o, nggale ngineengako isia ana-ana raa'a. ⁶³I Sakaria momoni wasu po'ukia ka no uki'o, "Ngeeno Iohane." Iworu lowo kombaa.

⁶⁴Tempo koa raa'a mbo'u, i Sakaria moko pepau'oto ka umunde-unde'iro Ue Ala.

⁶⁵Kumiteo lowono raa'a, lowono petengi-tengi doharo doito ka lowono henu gagi raa'a iworu mempopau'o la lowono inie henu hina i torukuno Iudea. ⁶⁶Lowono mia henu humoringo raa'a numa'o i laro aroaro ka mepau, "Nggale gagi pioke ana-ana neea?" Akono ro mengkiteo pobawaro Ue Ala kumongkomio.

Nani po'unde-undeno i Sakaria

⁶⁷Ka i Sakaria, umano ana-ana raa'a bukeako Penao Mempori ka iwono mompokotehawe pau henu nggale gagi lenie,

⁶⁸"Inunde'iroto Ue Alaro to Israeli

akono Iworu tepotowoakero bawaaRo ka motolahiuro.

⁶⁹Ropoweikito aso mia pongkadudui henu moroso

te'embu la inuleno i Daudi ataRo,

⁷⁰heleo henu dinandiRo te'embu asompihe

teliu la wiwiro nabi-nabiRo henu tinimakiRo.

⁷¹Iwono medandi motolakito te'embu la uwelindo,

ka te'embu la ngkaero lowono mia henu umo'alie'akito,

⁷²karo popokiteo pompehohawaRo la mia mosu'ondo asompihe,

ka pedandiRo henu mempori raa'a nggale

Ropokomengkaa'o.

⁷³Iwonoto pedandi'a henu Ro pau'o teliu la sumpa la mia mosu'ondo i Burahima,

⁷⁴kato tepotola te'embu la ngkaero uwelindo,

ka ikito bisa mesombai'iro henu kano hina doitondo.

⁷⁵Iworu medandi lira'a, kano i laro tinuwundo i wawontolino neea, ikito bisa mesombai'iro montonda tuwu mempori ka mokonsanaa'o aroaRo.

⁷⁶Ka iiko ananggu, iiko unggu nggale ngineengako nabiro

Ue Ala henu i wawono takau,

akono iiko unggu nggale mele'erui'iro Ue Ala

mompasadia'akeRo ansalaRo.*

⁷⁷Iiko unggu nggale mompalele la bawaaRo mongee iworu nggale inampuni,

ta'alu Ue Ala umampuni'iroto te'embu la halaro.

⁷⁸Akono pe'aroaro Ue Alando henu bukeako pompehohawa tepotowo'akito

heleo mata'oleo wantahikito te'embu i suruga,

⁷⁹kano wantahio mia henu tuwu la rokomaano ka henu doito la matea,

kano wawokito i laro tuwu'a henu sintuwu.**

⁸⁰Anano i Sakaria raa'a kolangka-langkaino ka komoro-morosono petondano ndi iworu Ue Ala, ka iwono mo'ia la pada one ranta have tempono no pamula'o angga'ano mompalele pauro Ue Ala la to Israeli.

Iesu pine'ana'ako

2 ¹Kano epie umarino Iohane pine'ana'ako, Mokole Langkai Roma moluarako parenta metena la lowono henu la pomparenta'a i Roma mepe'uki ngee. ²Iwonoto neea pe'ukia ngee henu ko'aso winowau tempono Kireniu gagi akele i Siria. ³Gagi lowono mia tempo raa'a mpekule mpe'uki ngee i inie mpu'uro.

⁴Lira'a koambo'u Iusu lumeko te'embu i Nasare i waawute Galilea, lumeko i waawute Iudea i inieno Daudi henu ngineengako Beteleme, akono iwono mbo'u te'embu inuleno i Daudi. ⁵Iusu lumeko mepe'uki ngee saru samborano i Maria henu tekonaia mentia.

⁶Kontongaaro i Beteleme, haweoto tempono i Maria nggale me'ana.

⁷No pe'ana'akeo aso ana tama, anano henu ko'aso. Anano raa'a

* 1:76 Mal. 3:1 * 1:79 Yes. 9:1

tinongohako tarango hawu, kanoamba pinolero la dula, akono iworo tai mohawe doha perato'a.

To pompakambi ka mala'eka

⁸I wute raa'a, hina to pompakambi henu mpo'ia la mpada mpogagai pinotuwuro, notekonai wongi. ⁹Bingkosako mentadaoto mala'ekaro i Ue orambiakero ka marambaaro i Ue wantahiuro, ranta karo tedoa medoito. ¹⁰Kanggo mala'eka raa'a mongee, "Hooto doito. Pehoringakeo, iaku hawe mowawo kareba me'ambo ndi ikomiu, iwonoto kareba henu tedoa mawongkoa lowono mia. ¹¹Oleo neea i inieno Daudi, hinaoto Mokole Pongkaduduimiu, Iwonoto Kirisitu Ue. ¹²Neea tondonino, ikomiu nggale mehawe'o aso dolo-dolo tinongohako saru tarango hawu ka pinolero la dula." ¹³Bingkosako mala'eka raa'a romperongao adio mala'eka mesue, henu mpo'unde-unde ndi Ue Ala. Ro mpongee,

¹⁴"Marambaa tiaro Ue Ala henu i suruga,
ka sintuwu karodoa i wawontolino,
la mia henu mokonsanaa'o aroaNo."

¹⁵Menseno mala'eka-mala'eka mobintairo ka mpekule i suruga, to pompakambi raa'a mpepau-pau pada iworo, "Maito to meleko i Beteleme, mengkiteo arapio henu gagi ndepano, heleo henu

Mala'ekari Ue (2:9)

pinauro i Ue ndi ikito." ¹⁶Umarino raa'a pompari-pariuroto meleko, ro mehawe'oto i Maria ka Iusu, ka dolo-dolo raa'a henu tekoni pinolero la dula. ¹⁷Temporo to pompakambi mengkiteo dolo-dolo raa'a, ro mempau'oto opio henu pinauro mala'eka mongkono dolo-dolo raa'a. ¹⁸Ka lowono mia henu mehoringo opio henu pinauro to pompakambi raa'a, gagi mengkombaa lowo iworo. ¹⁹Kanggo i Maria numaa'o lowono raa'a i laro aroano ka mewowolo'o. ²⁰Umari raa'a mpekuleiuroto to pompakambi raa'a ka mpo'unde-unde ka mompelangkai Ue Ala, akono lowoakoano henu ro mehoringo ka ro mengkiteo, lowono menggena heleo opio henu ngineeno mala'eka raa'a.

Iesu tinindi ka pinewengako ndi Ue

²¹Menseno sombo hoalu oleo tinuwuno Ana raa'a, Iwono tinindi ka ngineengako Iesu, heleo ngee henu pinauro mala'eka tempono ambono pentia'akeo ineNo.*

²²Menseno sombo patompulo oleo Maria me'ana, haweoto tempono tiano Iusu ka i Maria lumeko i Ierusalem nggale wowau'o pokomemporia koroi umarino me'ana montonda atora Taura Musa. Iworo mewaweo mbo'u Iesu kano pinewengako ndi Ue Ala.* ²³Gau raa'a ro wowau'o, akono hina te'uki la atora Taura lenie, "Lowono ana tama henu ko'aso, asolekono pinewengako tiaro Ue Ala." ²⁴Iworo mbo'u nggale mompesomba'ako pesomba, iwonoto aso pasa sui-sui wurongkonggou ara oruo anano sui-sui marapati, heleo henu pinatantuoto la atora Taura.

²⁵Tempo raa'a i Ierusalem, hina aso mia mengeengako i Simeo. Iwono aso mia henu mentee ka metenunu ndi Ue. Iwono epie'oto monsisikori Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala hawe mongkadudui to Israeli. Penao Mempori kumongkomio, ²⁶ka Penao Mempori umarioto mepau ndi iwono, mongee iwono ambonolo mate ta'alu ambono kiteo Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala. ²⁷I Simeo hawe i Doharo Ue Ala akono pontateno Penao Mempori. Tempo raa'a mbo'u Iusu ka i Maria waweo Iesu nggale pinewengako ndi Ue Ala tumonda'o atora Taura, ²⁸no aleo Ana raa'a ka sumoseneo kanoamba umunde-unde'iro Ue Ala no pongee lenie,

²⁹"Lenie Ue, po'inengoto ataMiu neea lumeko
i laro sintuwu karodoa montonda pauMiu.

³⁰Akono matangu kumiteo pongkadudui henu te'embu ndi Ikomiu,

³¹Pongkadudui raa'a henu Ipatinda'oto i aroro lowono tongku.

* 2:21 Im. 12:3; Luk. 1:31 * 2:22 Im. 12:6-8

³² Ana neea heleo wanta henu nggale wantahio lowono tongku mesue, ka Iwono nggale mowawo marambaa la tongkuMiu to Israeli.”*

³³Humoringo henu pinauno i Simeo mongkono Iesu raa'a, tedoa kombaa umaNo ka ineNo. ³⁴Kanoamba i Simeo barakati'iro ka mongee ndi i Maria, ineNo Ana raa'a, “Kiteo, heleo henu pinatantu Ue Ala, mongee te'embu la Ana neea adio mia Israeli nggale mensinolangi ka adio koambo'u henu kinadudui. Iwono nggale gagi tondoni te'embu la Ue Ala ka adio mia tai mentarima'o. ³⁵Ka akono Iwono, mengkaa'oto opio henu pinewowoloro adio mia. Maria, mahaki aroamu te'ingga heleo aroamu inuhu'ako ponai.”

³⁶Rahea'o mbo'u hina aso nabi erowai, henu mengeengako i Hana anano i Panueli te'embu la tongkuno Asere. Iwono raa'a mosu'otoo su'u. Opisu nta'u no pebawaa saru tamano, ³⁷ka lenie iwono tuwu erowai, ka tinuwuno halumpuloto ka ompa ta'u. Iwono raa'a makari lumeko la Doharo Ue Ala, mowanda ka wongi mesomba ndi Ue Ala saru mepuasa ka mekakai. ³⁸Tempono i Simeo mepau, i Hana mbo'u hawe rahea. Iwono hawe umunde-unde Ue Ala ka no pau'o mongkono Ana raa'a la lowono to Israeli henu hina rahea henu mensikorio tolaa te'embu la mapariaro.

³⁹Umari Iusu ka i Maria wowau'o lowono parenta atora Taura, mpekuleirototo la mpo'iangaro i waawute Nasare i Galilea.* ⁴⁰Ana raa'a kolangka-langkaiNo ka komoro-morosoNo ka Iwono gagi mokosongka ka Ue Ala takau mehohawa'o.

Iesu tumonda'o mia mosu'oNo lumeko la Doharo Ue Ala

⁴¹Sombo nta'u mia mosu'ono Iesu lumeko i Ierusalem la oleo langkai Paskaa^c to Iahudi.* ⁴²Menseno hopuloto ka oruo nta'u tinuwuno Iesu, melekoiroto i Ierusalem heleo henu biasano ro mewowau'o to Iahudi la oleo langkai. ⁴³Menseno umarioto oleo langkai raa'a, mekuleirototo mia mosu'oNo. Iworo tai tumo'orio mongee Iesu me'ia'ako Ierusalem. ⁴⁴Iworo mongee No tonda'o lowono mia henu mperongaro. Aso oleoto ro melolako kanoamba ro wusu'o Iesu i olono petiario ka mia mesue henu tepoto'oriro. ⁴⁵Akono iworo tai tepohawe'akeo, ho'ioto karo

^c 2:41 Paskaa: Oleo pinotola te'embu la pine'ata to Israeli te'embu la pine'ata tongku Masiri.

* 2:32 Yes. 42:6; 49:6; 52:10 * 2:39 Mat. 2:23 * 2:41 Kel. 12:1-27; Ul. 16:1-8

pekule mbo'u i Ierusalem lumeko wusu'o. ⁴⁶Ko'otolunoto oleo ro wusu'o, ro haweoto Iesu i Doharo Ue Ala, tekonai metunda meronga saru mia mpande atora Taura, mehoringakero ka mesikeno ndi iworo. ⁴⁷Lowono mia henu mehoringo opio henu pinauNo, takau mengkombaa akono takau adio henu No to'orio, ka sangkiNo takau mentee. ⁴⁸Tempono mia mosu'oNo kumiteo Iesu, iworo tekokoni ka ineNo mongee ndi Iwono lenie, “Ana, tembio Kau powowau lenie ndi ikami? Iaku ka umaMu salalaro wusuKo.” ⁴⁹Iesu sumangki, “Uma, ine, tembio kai wusu Aku? Ikomiu kai to'orio mongee Iaku neea asolekono mo'ia i Doharo UmaNgggu.” ⁵⁰Kanggo karo hawe laro'o opio ngineeNo. ⁵¹Kanoamba Iesu mekule merongairo i Nasare, ka pia metenunu la mia mosu'oNo. Ka ineNo numaa'o lowo henu gagi raa'a i laro aroano. ⁵²Iesu kolangka-langkai ka pande ka Ro pehohawa'o Ue Ala ka mia.*

Iohane To pobaho

3 ¹La nta'u hopulo ka olimo te'embu la poparentano Mokole Langkai Tiberiu, tempono i Pontiu Pilatu gagi akele i waawute Iehuda, ka i Herode gagi mokole i waawute Galilea, i Pilipu petiano gagi mokole i waawute Iturea ka i Tarakoniti, i Lisania gagi mokole i waawute Abilene, ²I Hanasi ka i Kaiapa^d gagi Petewawo Pesomba Langkai. Tempo raa'a haweoto pauno Ue Ala ndi Iohane anano i Sakaria la pada one. ³Menseno Ue Ala mepau lira'a, lumekooto Iohane la lowono waawute i lembono korono Iarade ka iwono mepau mokora, “Imemoseato ka impewengakeo koroimiu binaho kano Ue Ala umampunio lowono halamiu. ⁴Henu no wowau'o Iohane raa'a menggena heleo henu te'uki la Wunta nabi Iesaia. Lenie no pongee, Hina mia henu mepau mokora la pada one, 'Patinda'o ansalaro i Ue, pomoli'o ansala henu nggale teliu'aNo. ⁵Lowono lembono nggale hinowui, toruku ka tamungku nggale pinelembo. Ansala henu molengku nggale pinomoli, ka ansala henu makuntoruku nggale pinokorata. ⁶Ka lowono mia i wawontolino neea, nggale kumiteo Ue Ala mongkadudui mia.’”

^d 3:2 Hanasi ka i Kaiapa: Hanasi iwono raa'a poro umano Kaiapa henu andono gagi petewawo pesomba langkai kanggo da rompelangkai'o mia.

* 2:52 1Sam. 2:26; Ams. 3:4

⁷Adio mia mehawe ndi Iohane momoni kano binaho. Iohane mongee ndi iworo, “Ikomiu inuleno ule me'ipo! Hooto impompewowolo mongee, ta'alu binaho komiuto, ikomiu bisa molao te'embu la tekudaro Ue Ala henu nggale hawe. ⁸Gagi ta'alu tinuwumu mosea'oto, popokiteoto gaumu henu me'ambo. Hooto impompewowolo i laro aroamiu, 'Ikami neea inuleno i Burahima gagi ikami tai nggale kono pohukuro Ue Ala.' Kupau'akomiu, Ue Ala bisa bali'o wasu-wasu raa'a gagi ana-anano i Burahima. ⁹Pohukuro Ue Ala heleo uase henu tetindaoto la mpu'uno kau ka lowono kau henu tai mewue me'ambo, nggale tinuehi kanoamba tinadi la apui.”

¹⁰Mia adio mesikeno ndi iwono, “Ta'alu lesie, pio henu asolekono ki mpowowau?” ¹¹Sumangkioto Iohane, “Isia henu hina oruo lembano, asolekono no wei'akeo aso lembano la henu tai hina lembano, ka isia hina kangaano asolekono no powei'o la henu tai hina kangaano.”

¹²Tempo raa'a mehawe mbo'u to ponsinga sima henu minggi pebaho ka mpesikeno ndi iwono, “Guru, opio henu asolekono kimewowau'o?” ¹³No sangkiiro, “Hooto imponinga torea, henu pinatantuoto ndi ikomiu.”

¹⁴Popio'iro sorodadu mbo'u hawe mpesikeno ndi iwono, “Ikami, opio henu kinggale mpowowau?” Iohane sumangkiiro, “Hooto alongkora'o doiro mia ka hooto petuluriako la mia saru tuluri henu tai mentee kano iiko bisa umaleo doino. Pesombooto tinuwumu saru gagimu.”

¹⁵Lowono mia rahea mpesikori ka monsikori manasa Iohane neea Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala. ¹⁶Ho'ioto kano Iohane mongee ndi iworo lowo, “Iaku baho'akomiu saru uwoi. Kanggo, Iwono henu lalua pobawa sekono iaku nggale hawe. Wowoho onggono sapatuNo tokoa, tai tepototo. Iwono nggale baho'akomiu saru Penao Mempori ka apui. ¹⁷Iwono nggale monsia'o mia henu me'ambo ka mia mosa'a, heleo duku henu tetindaoto la ngkaeNo nggale mokomorina'o pae ranta kano morina, ka mokosi'o pae henu morina i laro si'eNo. Kanggo pae henu mo'apa, nggale No soruo la apui henu tai pinokopepate.”

¹⁸Da adio patudu mesue henu pinaleleno Iohane tempono mompalele Kareba Me'ambo la mia adio. ¹⁹Aso tempo Iohane kumuahakeo mokole Herode akono umaleo i Herodia walino petiano gagi walino, ka akono lowono winowauno henu mosa'a. ²⁰Kanggo mokole Herode tumambai'o mosa'ano saru mondamoto Iohane i laro tarungku.

Mia moduku (3:17)

Iesu anaro Ue Ala binaho

²¹Menseno adio mia mebinaho, ka tempono Iesu mbo'u binaho ka tekono mekakai, te'ungkahio to langi, ²²ka metii'oto Penao Mempori heleo sui-sui marapati i wawoNo. Ka tehuri suara te'embu i langi, no pongee, “Ikoto AnaNggu henu Kupehohawa'o, henu mokomawongko'o aroaNggu.”

Posunsuno henu umule'o Iesu

²³Tempono Iesu pamula'o angga'aNo, tinasere tinuwuno Iesu tolu mpuloto nta'u. Montonda pohaweno mia, Iwono raa'a anano Iusu. Iusu raa'a anano i Eli. ²⁴I Eli anano i Matati, i Matati anano i Lewi, i Lewi anano i Maleki, i Maleki anano Ianai, Ianai anano Iusu, ²⁵Iusu anano i Matika, i Matika anano i Amosi, i Amosi anano i Naimi, i Naimi anano i Heseli, i Heseli anano i Nagai, ²⁶i Nagai anano i Maati, i Maati anano i Matika, i Matika anano i Sime'i, i Sime'i anano Ioseki, Ioseki anano Ioda, ²⁷Ioda anano Iohanani, Iohanani anano i Resa, i Resa anano i Serubabeli, i Serubabeli anano i Salatie, i Salatie anano i Neri, ²⁸i Neri anano i Maleki, i Maleki anano i Adi, i Adi anano i Kosami, i Kosami anano i Elimoda, i Elimoda anano i Eri, ²⁹i Eri anano Iesua, Iesua anano i Eliese, i Eliese anano Iorimi, Iorimi anano

i Matati, i Matati anano i Lewi, ³⁰i Lewi anano i Simeo, i Simeo anano Iehuda, Iehuda anano Iusu, Iusu anano Ionami, Ionami anano i Eliaki, ³¹i Eliaki anano i Melea, i Melea anano i Mina, i Mina anano i Matata, i Matata anano i Nata, i Nata anano i Daudi, ³²i Daudi anano Isai, Isai anano i Obe, i Obe anano i Boasi, i Boasi anano i Salamo, i Salamo anano i Nahaso, ³³i Nahoso anano i Aminada, i Aminada anano i Adimini, i Adimini anano i Arani, i Arani anano i Heseroni, i Heseroni anano i Peresi, i Peresi anano Iehuda, ³⁴Iehuda anano Iako, Iako anano Isaki, Isaki anano i Burahima, i Burahima anano i Tera, i Tera anano i Nahori, ³⁵i Nahori anano i Serugi, i Serugi anano i Rehu, i Rehu anano i Pelegi, i Pelegi anano i Eberi, i Eberi anano i Salamo, ³⁶i Salamo anano i Kenani, i Kenani anano i Arapasa, i Arapasa anano i Semi, i Semi anano i Noho, i Noho anano i Lame, ³⁷i Lame anano i Metusala, i Metusala anano i Eno, i Eno anano i Iaresi, i Iaresi anano i Mahaleli, i Mahaleli anano i Kenani, ³⁸i Kenani anano i Enosi, i Enosi anano i Seti, i Seti anano i Adama, Adama anano Ue Ala.

Iesu no ra-arahakeo Mokoleno Onisu

4 ¹ Tempono Iesu mobintao korono Iarade, Iwono bukeako Penao Mempori. Penao Mempori wawo Iesu lumeko la mpada one. ² Rahea Mokole Onisu umara-arahakeo Iesu patompulo oleo epieno. Tempono patompulo oleo epieno raa'a kano hori monggaa arapio, ho'ioto pu'uno Iesu mokoninggo. ³ Mongee'oto Mokole Onisu ndi Iesu, "Iiko anano Ue Ala. Gagi tena'o wasu neea kano gagi roti."

⁴ Sumangki Iesu ndi iwono, "Hina te'uki la Wunta Mempori, 'Mia tuwu kano butu te'embu la roti koa.'" ⁵ Kanoamba Mokole Onisu wawo Iesu la'aso po'ianga henu medongke, aso mpepiro'a koa nopopokiteo'akeo lowono poparenta'a i wawontolino. ⁶ Mokole Onisu mbo'u mongee ndi Iwono, "Lowoakoano pobawa ka marambaa raa'a aku weiko, akono lowono raa'a winei akuto ka aku wei'akeo ara ndi isia henu kupe'arao'a." ⁷ Gagi ta'alu Upesombai'aku, lowono raa'a nggale gagi tiaMu." ⁸ Kanggo Iesu mongee ndi iwono, "Hina te'uki la Wunta Mempori, 'Pesombai'o Ue Alamu ka butu ndi Iwono upesomba.'" "

⁹ Kanoamba no wawo mbo'u Iesu lumeko i Ierusalem, no naa'o i mbumbungeno Doharo Ue Ala, kanoamba mongee'akeo, "Mentee, Iiko anano Ue Ala. Gagi dontaihakeo koroimu te'embu endea ndebahi, ¹⁰ akono hina te'uki la Wunta Mempori, 'Iwono nggale parenta'iro

* 4:4 Ul. 8:3 * 4:8 Ul. 6:13

mala'eka-mala'ekaNo mentulungiKo', ¹¹ ka 'Iro mensakoKo saru kaero, kano hooto kareMu kono wasu.'" ¹² Iesu mepau ndi iwono, "Hina te'uki la Wunta Mempori, 'Hooto u'ara-arahakeo Ue Alamu.'" "

¹³ Menseno Mokole Onisu umari umara-arahakeo Iesu saru lowono po'ara-arahakono raa'a, no pobintaoto ka sumikorio tempo henu me'ambo.

Iesu mekule i Galilea

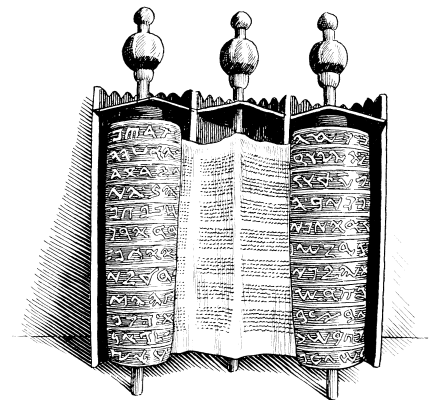
¹⁴ Kanoamba Iesu mekuleoto i Galilea ka Iwono bukeako Penao Mempori. Kareba mongkono Iwono tepaleleoto la lowono wawute raa'a. ¹⁵ Iwono tekonoai mompaguru i laro doha-doha pesomba'a to Iahudi, ka lowono mia me'unde-unde'Iro.

Iesu kano tinarima i Nasare

¹⁶ Iesu lumeko mbo'u i Nasare i inie po'iangaNo langkai. Heleo biasano tempono oleo Penao-nao'a to Iahudi, Iwono lumeko la doha pesomba'a to Iahudi, ka mentada nggale mobasa Wunta Mempori. ¹⁷ Iwono winei'ako Wunta henu inukino nabi Iesaia ka No wola'o Wunta raa'a, No hawe'o laino henu winusuNo kanoamba basa'o. Laino raa'a no pongee lenie,

¹⁸ "Penaoro i Ue hina ndi Iaku, akono Iwono motoro Aku mompopotehawe'o Kareba Me'ambo la mia henu mekarampini. Ka Iwono tumena'aku mompalele tolaa la mia henu rinako tempono la mpetea'a, ka mompalele la mia henu memorawu mongee iworonggale tompa, motolahiro mia henu te'ata, ¹⁹ ka mompalele ta'alu temponoto Ue Ala mopokiteo pompehohawaNo la bawaaNo.'" "

²⁰ Menseno umari No basa'o Wunta raa'a, No tutu'o Wunta raa'a ka No wei'akeo la mia henu mo'angga la doha pesomba'a rahea. Kanoamba

Kaluluno Wunta (4:17)

* 4:11 Mzm. 91:11-12 * 4:12 Ul. 6:16 * 4:19 Yes. 61:1-2

Iwono metunda, ka lowono mataro mia henu laro doha pesomba'a raa'a ntetutu ndi Iwono akono minggi mehoringo pompaguruNo.

²¹Umarino raa'a Iesu paguru'iro lenie, "Oleo neea mengkaa'oto pau henu te'uki la Wunta Mempori tempono imehoringo."

²²Lowono mia mompau henu me'ambo mongkono Iesu ka mengkombaa akono opio henu ngineeNo mompokosanaa aroa. Ro mpongee, "Kano Iwono ka neea anano Iusu?"

²³Kanoamba No pongee'akero, "Matantu ikomiu nggale mompau Akune potundaano pau neea, 'O dotoro, pokotompa'o koroimu liomu.' Pengkonoano, 'Wowau'o koambo'u i inieMu neea, heleo henu ki mehoringo Ikomiu wowau'o i Kapernau.'" ²⁴Umarino raa'a Iesu mepau mbo'u, "Pewowolo'o, kano hina nabi henu pinelangka'i la mpo'iang'a te'embuano. ²⁵Kanggo pewowolo'o, opio henu gagi la tempono nabi Elia saa'a. Otolu nta'u torea epieno kano hori tii use, ranta kano gagi mokoninggoa la lowono tongku. Tempo raa'a adio tuwu erowai la to Isaraeli. ²⁶Maupono lesie, Ue Ala kano tena'o i Elia lumeko tumulungio la'aso mia te'embu ndi iworu. Kanggo iwono tinena lumeko montulungi la'aso tuwu erowai henu kano mia to Isaraeli i inie Sarapa, i waawute Sidoni.* ²⁷Lira'a koambo'u tempono nabi Elisa, adio mia Isaraeli henu kono haki melowe. Kanggo kano hina te'aso mia te'embu la to Isaraeli henu pinokotompa, butu i Naama mia to Siria raa'a henu pinokotompa." ²⁸Mehoringo raa'a, lowono mia henu i laro doha pesomba'a to Iahudi raa'a gagi mentekuda. ²⁹Kanoamba iworu mpentada mensario Iesu te'embu i inie raa'a. Nasare winangu i wawono toruku. Gagi ro mewaweo Iesu hawe i wiwino wingke. Tinunggairo mewaweo Iesu rahea akono iworu minggi medontai'o Iesu la wingke raa'a. ³⁰Kanggo Iesu teliu i oloro, ka lumeko mobintairo.

Iesu monsaari onisu la'aso mia i Kapernau

³¹Kanoamba Iesu lumeko i Kapernau aso inie i waawute Galilea. Sombo oleo Penao-nao'a to Iahudi Iesu mompaguru i laro doha pesomba'a to Iahudi. ³²Iworu takau mengkombaa humoringo pompaguruNo, akono henu pinauNo nororongano pobawaRo.

³³I doha pesomba'a to Iahudi raa'a hina aso mia henu pinendamohino onisu mepau mokora mongee lenie, ³⁴"He, Iesu to Nasare, opio tinunggaiMu ndi ikami? Iiko hawe nggale sumolangi kami? Iaku tumo'orio isia Iiko. Iiko henu mempori tinimakiro Ue Ala."

* 4:26 1Raj. 17:8-16 * 4:27 2Raj. 5:1-14

³⁵Kanggo Iesu wurasai'o onisu raa'a ka mongee, "Komino, peluarako te'embu la mia raa'a!" Kanoamba onisu raa'a mepasiakeo mia raa'a i tonga-tongano mia adio ka meluarako te'embu la mia raa'a, kanggo kano pokomahaki'o.

³⁶Mengkiteo raa'a lowono mia henu rahea gagi mengkombaa ka mpepau aso mia ka aso mia lenie, "Mahenu takau pauNo, akono saru pobawa No parenta'o onisu-onisu ranta karo mpeluarako." ³⁷Ka kareba mongkono Iesu tepalele la lowono waawute raa'a.

Iesu mokotompa'o ineno walino i Simo ka popio'iro mia mesue

³⁸Menseno Iesu mobintao doha pesomba'a, Iwono lumeko i dohano i Simo. Rahea, ineno walino i Simo tekonai mokula nsa'a. Iworu momonio ndi Iesu kano pokotompa'o ineno walino i Simo. ³⁹Gagi Iesu mentada orambi la poturiano erowai raa'a, kanoamba kumuahakeo hakino raa'a. Hakino raa'a meluarako te'embu ndi iwono ka erowai raa'a ronga mewangu ka mo'atora'akero kaanga. ⁴⁰Menseno sumoo'oto oleo, lowono mia mewaweo petiaro henu memahaki ndi Iesu henu merupa-rupa hakino. Iwono motopao kaeNo i wawono aso mia ka aso mia ka mokotompa'iro. ⁴¹Ka onisu-onisu meluarako te'embu la adio mia saru me'ora'ako, "Iiko anaro Ue Ala." Kanggo Iesu umonto mate'iro onisu-onisu raa'a kano hooto ro pepau, akono ro mento'orio mongee Iesu Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala.

Iesu mompaguru i inie-inie waali

⁴²Isomono, Iesu mobintao inie raa'a ka lumeko la'aso po'iang'a henu molimbo. Adio mia wusu'o ka mengkonai'o Iesu. Menseno ro mengkonai'o Iesu, iworu pe'usaha umontoo Iesu kaindono pobintairo. ⁴³Kanggo Iwono mepau ndi iworu, "Iaku asolekono lumeko i inie waali palele'o Kareba Me'ambo iwonoto Ue Ala mompau'u mompentata i olono bawaaNo, akono ho'iotu Ue Ala tumena'Aku i wawontolino neea." ⁴⁴Gagi lumekooto Iesu mompalele Kareba Me'ambo i doha-doha pesomba'a to Iahudi i Iudea.

To pobunde bou gagi to pobunde mia

5 ¹Aso tempo Iesu mentada i wiwi rano Genesare.^e Adio mia mpedudumpali orambiakeo Iesu minggi mehoringakeo pauro Ue Ala. ²No kiteo oruo bangsa i wiwi rano. To pobunde bou metii'oto ka

^e 5:1 Rano Genesare: Raa'a ngeeno mesue te'embu la rano Galilea

tekonai wo'ohio bundero. ³Mewue'akooto Iesu la'aso bangka, iwonoto bangkano i Simo ka tumena'o i Simo sumorongong bangkano olai te'esi te'embu i wiwino rano. Kanoamba Iesu metunda ka mompaguru mia adio te'embu i wawo bangka. ⁴Menseno umari mepau, No pongee'akeoto i Simo, “Waweo bangkamiu la onaloano, ka petadiakeoto bundemiu kano ikomiu mohawe bou.” ⁵Sumangki i Simo, “Guru, aso wongito ki mpo'angga takau mobunde bou kanggo kano hina pio-pio ki mpohawe. Kanggo akono Ikomiu henu metena, aku nggale metadiakeo bunde nea.” ⁶Menseno i Simo ka pokowalino henu me'aso bangka mompetadiako bunde, iworo mohawe adio takau bou ranta bundero minggi tebire. ⁷Gagi ro mengkawe'o pokowaliro henu la bangka mesue mai mokowaliro. Pokowaliro raa'a memai ka iworo mperonga-ronga me'ihio oruo bangka raa'a bukeako bou ranta bangka-bangka raa'a minggi tondu. ⁸Menseno i Simo Peturu kumiteo henu gagi, iwono menggoluntu i arono Iesu ka mongee, “Ue, pobinta aku, akono iaku nea mia tehala.” ⁹Iwono mepau lira'a akono iwono saru pokowalino takau mengkombaa mengkiteo adio takau bou henu ro bunde'o. ¹⁰Lira'a koambo'u pokowalino i Simo iwonoto Iakobu ka Iohane, anano i Sebedeu. Mongee'oto Iesu ndi i Simo, “Hooto doito, mompu'u oleo nea iiko gagi pobunde mia.” ¹¹Menseno ro medii'o bangkaro i wiwi rano, ro pobintao lowoakoano ka tumonda'o Iesu.

Iesu mompokotompa aso mia henu mahaki melowe

¹²Aso tempo Iesu tekonai la inie langkai. Rahea hina aso mia henu koroino bukeako haki melowe. Menseno no kiteo Iesu, iwono metotoako i aroro Iesu ka momoni ndi Iesu ka mongee, “Ue, ta'alu Ikomiu poli, Ikomiu bisa pokotompa aku.” ¹³Menseno humoringo, Iesu tumeteakeo kaeNo, numangkiho mia raa'a ka mongee, “Poli Iaku, tompato.” Tempo koa raa'a mbo'u tompa haki loweno. ¹⁴Iesu umontoo mia raa'a pau'akeo la mia mesue mongkono opio henu gagi ka mongee, “Lekoto, popokiteo koroimu la pu'u petewawo pesomba, pewengakeoto pesomba pokomemporia koroi te'embu la hakimiu heleo henu petenano i Musa, kano mia mengkiteo ta'alu iiko tompakoto.” ¹⁵Kanggo, kareba mongkono Iesu sani tepalele olai, ka adio mia mehawe mehoringakeo Iesu ka pinokotompa hakiro. ¹⁶Maupo lesie Iwono tepipihe lumeko la mpo'ia-ianga henu molimbo nggale mekakai.

Iesu mompokotompa mia pungku

¹⁷I aso tempo, tempono Iesu mompaguru, hina popio'iro mia to Parisi ka mia mpande atora Taura metunda mehoringakeo Iesu. Iworo

mehawe te'embu i inie-inie i waawute Galilea ka Iudea ka te'embu i Ierusalem. Pobawaro Ue Ala kumongkomio Iesu, ranta Iwono bisa mompokotompa mia mahaki. ¹⁸Tempo raa'a mbo'u, hina popio mia molembara aso mia pungku i wawo poturiano. Iworo mpe'usaha mewaweo mia raa'a i laro doha kano iwono bisa ninaa i arono Iesu. ¹⁹Kanggo iworo kano bisa mewaweo mewunso, akono adio mia rahea. Pokotompaano iworo mpewue'ako mewaweo mia pungku raa'a i wawono ato doha henu melemba ka me'ungkahio ato raa'a. Kanoamba ro potii'o mia raa'a saru poturiano i tonga-tongano mia adio mepontu i arono Iesu. ²⁰Tempono Iesu kumiteo pompe'alo-aloro, mepau'oto Iesu, “Petia, halamu inampunioto.” ²¹Mehoringo raa'a, mia mpande atora Taura ka mia to Parisi mompewowolo i laro aroano, “Iwono nea mepau bisa mo'ampuni hala, gagi Iwono nea sumosa'ai'o Ue Ala. Kano hina mia henu bisa mo'ampuni hala, saliwano Ue Ala.” ²²Kanggo Iesu tumo'orio pinewowoloro, ka mongee'akero, “Hootomiu pompewowolo lira'a. ²³Ndeake henu lalua moruana, Iaku mongee'akeo la mia nea, ‘Halamu inampunioto’ ara mongee, ‘Pewanguto ka koleko-lekoto?’ ²⁴Kanggo lenie Iaku nggale mopokiteo ndi ikomiu ta'alu i

Mia pungku pinotii te'embu la ato doha (5:19)

wawontolino neea Ana Manusia pobawa mo'ampuni hala.” Umarino raa'a, Iesu mepau'oto la mia pungku raa'a, “Kupau'akomu, pewanguto, bintio poturiamu ka pekuleto i dohamu.”²⁵ Tempo raa'a mbo'u mewanguoto mia pungku raa'a i aroro, bintio poturiano ka mekule i dohano, saru umunde-unde'iro Ue Ala.²⁶ Lowono mia mengkombaa ka umunde-unde'iro Ue Ala, ka iworo takau medoito. Mongeeiroto, “Oleo neea ikito mengkitechoto henu takau kombaa'akoa.”

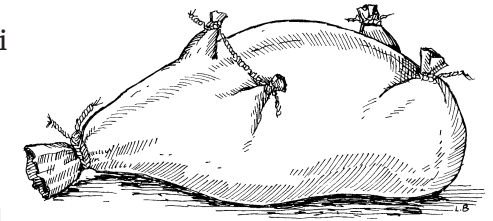
Lewi to ponsinga sima tumonda'o Iesu

²⁷Umari raa'a, Iesu meluarako te'embu i inie raa'a ka kumiteo aso mia to ponsinga sima henu mengeengako i Lewi, tekonai metunda la mpo'ianza po'angga'aro to ponsinga sima. Iesu mepau ndi iwono, “Tonda Akuto!”²⁸ Mentadaoto i Lewi mobintao lowoakoano ka tumonda'o Iesu.²⁹ Menseno raa'a i Lewi mowowau aso rame-rame langkai tiano Iesu i dohano. Adio to ponsinga sima ka mia mesue monggaa meronga-ronga saru iworo.³⁰ Mengkitechoteo raa'a popio'iro to Parisi ka mia mpande atora Taura henu hina rahea mpo'amu-amu la ana guruno Iesu. Iworo mpongee, “Tembio ikomiu monggaa mperongaronga saru to ponsinga sima ka mia tehala?”³¹ Iesu sumangkiro, “Mia moroso kano momparalu dotoro, mia mahaki koa henu momparalu dotoro.³² Iaku hawe i toline kano mompoboi mia henu rumeke'o koroino mentee, kanggo mompoboi mia tehala kano mosea te'embu la halaro.”

Mongkono mepuasa

³³Popio'iro mia mongee ndi Iesu, “Ana guruno Iohane ka ana guruno to Parisi pia mepuasa ka mekakai, kanggo tembio ana guruMu monggaa ka mo'enu?”³⁴ Iesu sumangkiro, “Kano pototono sambe'e umbu ngkoroi tama tinena mepuasa, ta'alu umbu ngkoroi tama tekonai rumoronganiro la mpetao'a.³⁵ Kanggo, hina te'ingga tempono umbu ngkoroi tama raa'a inalo te'embu ndi iworo. Tempoto raa'a ro nggale mpepuasa.”³⁶ Kanoamba Iesu montutulu ndi iworo aso eo-eono tuwu'a sombo oleo lenie, “Kano hina mia te'aso mobire lemba wo'u ka tinombeliako la tarango lemba. Akono ta'alu lesie, lemba wo'u raa'a nggale masola ka bana henu imebireho te'embu la lemba wo'u raa'a kano pototono tinombeliako la tarango raa'a.³⁷ Lira'a mbo'u uwoi anggoro henu da sarai, kano bisa inihii la kandu kuli mosu'o. Akono ta'alu lesie, uwoi anggoro henu da sarai raa'a nggale te'ili ka kandu kuli raa'a nggale tebire. Pokotompaano uwoi anggoro raa'a tesolo

ka kandu kuli raa'a gagi tesiasia.³⁸ Uwoi anggoro henu da sarai asolekono ninaa la kandu kuli henu da wo'u.³⁹ Ka kano hina te'aso mia henu umari mo'enu uwoi anggoro henu epie minggu mo'enu mbo'u uwoi anggoro henu wo'u, akono iwono nggale mongee, ‘Me'amboopo uwoi anggoro henu epie'oto.’ ”

Kandu Kuli (5:37)

Ana gururo Iesu mpo'opu gandu tempono oleo Penao-nao'a to Iahudi

6¹ Tempono oleo Penao-nao'a to Iahudi, Iesu ka ana guruNo mentelieu la'aso lere gandu. Tempono ro mengkoleko-leko, ana guruNo mpo'opu arapopio wuku gandu raa'a, ro mengkulisio ka ro mengkaango.*² Kanggo popio'iro to Parisi henu hina rahea mepau ndi iworo, “Mentee'ano ta'alu montonda atora agama, ikomiu kano bisa mpo'angga la oleo Penao-nao'a to Iahudi akono molinggei gau raa'a”³ Iesu sumangki, “Ikomiu matantu umari mebasa'o Wunta Mempori mongkono opio henu no wowau'o Daudi saa'a. Tempo raa'a iwono ka lowono mia henu mentonda'o memokoninggo.⁴ Mokole Daudi mendamo la kemaro Ue Ala momoni kaanga la pu'u petewawo pesomba ka mo'alo roti henu pinesombaako ndi Ue Ala ka kumaango, kanoamba mowei'akeo mbo'u la pokowalino. Kanggo mentee'ano kano hina te'aso mia ineheako monggaa roti raa'a saliwano pu'u petewawo pesomba koa.”*⁵ Iesu mongee mbo'u ndi iworo, “Ana Manusia henu pobawa mopatantu opio henu bisa winowau la oleo Penao-nao'a to Iahudi.”

Iesu mompokotompa mia la oleo Penao-nao'a to Iahudi

⁶I tempo oleo Penao-nao'a to Iahudi henu mesue, Iesu mendamo la doha pesomba'a to Iahudi ka mompaguru. Rahea hina mia henu kape kae koanano.⁷ Rahea mbo'u hina popio'iro mia mpande atora Taura ka to Parisi. Iworo tekonai mempoporo'o Iesu ta'alu Iwono nggale mompokotompa mia la oleo Penao-nao'a to Iahudi, kano iworo pohawe ansala pokontehala'o Iesu.⁸ Kanggo Iesu tumo'orio

* 6:1 Ul. 23:25 * 6:4 Im. 24:5-9

pinewowoloro, kanoamba mepau la mia henu mate kae koanano raa'a, "Maito pentada i tonga-tongano endea!" Mai'oto mia raa'a ka mentada i tonga-tongaro. ⁹Kanoamba Iesu mepau la mia henu hina rahea, "Iaku nggale mesikeno ari ndi ikomiu, opio henu bisa winowau la oleo Penao-nao'a to Iahudi, mowowau henu me'ambo ara mowowau henu mosa'a? Mongkadudui mia ara mompepate mia?" ¹⁰Umarino raa'a Iesu mewalili mekaniiro henu i bolilino ka mepau'akeo mia henu kape kaeno raa'a, "Teteakeo kaemu." Mia raa'a no teteakeo kaeno ka tompaoto su'u kaeno. ¹¹Mengkiteo raa'a, mia mpande atora Taura ka to Parisi takau mentekuda. Kanoamba iworu mepau aso mia ka aso mia, opio henu asolekono ro mewowau'o ndi Iesu.

Iesu montimaki hopulo ka oruo rasul

¹²Tempo raa'a, lumekooto Iesu mekakai la'aso tamungku. Rahea, No pekakai aso wongi takau ndi Ue Ala. ¹³Menseno mewanta, No pobo'i'iro ana guruNo memai ndi Iwono, ka montimaki hopulo ka oruo te'embu i oloro. Kohopulo ka oruono mia henu No timakio raa'a, No ngeengakeo rasul. Ngee-ngeero iwonoto: ¹⁴I Simo henu No ngeengakeo Peturu, i Andaria andino i Simo, Iakobu ka Iohane, i Pilipu ka i Bartolomeu, ¹⁵Matiu ka i Tomasi, Iakobu anano i Alapiu, ka i Simo henu pinoboi to Seloti,^f ¹⁶Iudasi anano Iakobu ka Iudasi Iskarioti henu me'oliakeo Iesu.

Iesu mompaguru ka mompokotompa adio mia

¹⁷Menseno Iesu ka ana guruNo metii te'embu la tamungku raa'a, iworu mpenao-nao ka mentada la meleamboano. Adio mia henu pia tumonda'o Iesu tepumpu rahea meronga-ronga mia mesue henu hawe te'embu la lowono waawute Iudea, te'embu i Ierusalem, te'embu i waawute Tirusu ka Sidoni henu mo'ia i wiwi tahi. ¹⁸Iworu mehawe minggu mehoringakeo Iesu mompaguru ka kano pinokotompa te'embu la hakiro. Iworu henu pinendamohino onisu hawe mbo'u ka pinokotompa. ¹⁹Lowono mia ra'iroa mpe'usaha minggu umini'o Iesu, akono hina pobawa meluarako te'embu ndi Iesu henu mompokotompa'iro lowo.

Henu mohawe ura ka henu mohawe masolaa

²⁰Iesu mekaaniiro lowono ana guruNo ka mongee,
"Meme'ura komiuto henu mekarampini,
akono ikomiuto bawaa la poparentano Ue Ala.

^f 6:15 To Seloti: Neea pengkonoano, tepo'asoa to Iahudi henu takau umewa poparenta Roma.

²¹Meme'ura komiuto henu lenie mokoninggo,
akono ikomiu unggangale pinokomowoto.
Meme'ura komiuto henu lenie meba'ie,
akono ikomiu unggangale mototao."

²²"Meme'ura komiuto, ta'alu mia alie'akomiu, kano tarima komiu, pe'uru-uru komiu ka tumata komiu akono ikomiu tumondario Ana Manusia. ²³Mensanaa ka memawongko komiuto tempono mia mewowau komiu lira'a, akono saromu langkai i suruga. Ka lira'a mbo'u mia mosu'oro asompihe mowowau henu mosa'a la nabi-nabi asompihe.

²⁴Kanggo waito komiupo su'u henu lenie mensugi,
akono imentarima'oto lowono sanaamiu
i laro sugimiu lenie.

²⁵Waito komiupo su'u, henu lenie mowoto,
akono ikomiu nggale mokoninggo.
Waito komiupo su'u, henu lenie mototao,
akono ikomiu nggale masusa ka meba'ie.

²⁶Waito komiupo su'u, ta'alu lowono mia umunde-unde komiu,
akono lira'a mbo'u nabi-nabi henu kano mentee asompihe inunde-unde
heleo raa'a mia mosu'ono mia henu lenie umunde-unde komiu."

Impehohawa'o uwelimu

²⁷"Kanggo ikomiu henu mehoringaKune, Kupau'akomiu, impehohawa'o uwelimiu. Impowowauto me'ambo la mia henu me'alie'akomiu. ²⁸Pomonito ndi Ue Ala kano Iwono mowei'akeo ura la mia henu tumando komiu. Pekakai'akeo mia henu mosa'a gauno ndi iiko. ²⁹Ta'alu hina mia tumampele'o kombisimu asonimbi, pewengakeo mbo'u kombisimu henu asonimbino. Ka ta'alu hina mia umaleo lemba mentaamu, pewengakeo mbo'u lembamu henu mesuenu. ³⁰Isia tokoa henu momoni ndi iiko wei'akeoto, ka ta'alu hina henu mo'alo arapio-piomu, hooto pomonio mekule. ³¹Opio henu inehemu mia no powowau ndi iiko, wowau'o mbo'u la

Lemba Menta (6:29)

mia mesue. ³²Ta'alu ikomiu butukoa mowowau pompehohawa la mpokowalimu henu mehohawako, hoto pomperorohi mongee Ue Ala nggale barakatiko akono pompehohawamu seea, akono mia tehala mbo'u mehohawa'o mia mehohawa'iro. ³³Ta'alu ikomiu mowowau me'ambo la mia henu mowowau me'ambo ndi ikomiu, hoto pomperorohi mongee Ue Ala nggale barakatiko akono mia tehala mowowau lira'a mbo'u. ³⁴Ta'alu ikomiu mompesabo'ako doi la mia, ka komiu momperorohi pokuleno, hoto pomperorohi mongee Ue Ala nggale barakatiko. Akono mia tehala mbo'u mompesabo'ako doiro la mia henu tehala kano iworo tumarima'o mekule menggena adiono. ³⁵Kanggo, ikomiu asolekono mehohawa'o uwelimu ka powowau me'ambo ndi iworo. Ponsabo'akeoto arapiomu la mia, ka hoto ponsikori pokuleno. Ta'alu lesie impowowau, langkai saromiu ka ho'io gaumiu mompokiteo koroimiu gagi anaro Ue Ala henu i Wawono Takau. Akono Ue Ala me'ambo aroa la mia henu tai tumo'orio tarimakasi ka la mia mosa'a. ³⁶Ikomiu asolekono me'arua heleo Umamu i suruga me'arua."

Hoto mompokosala mia

³⁷"Hoto impopokosala, kaindono Ro pokonsala komiu Ue Ala. Hoto impohuku mia, kaindono nohuku komiu Ue Ala. Ikomiu asolekono mo'ampuni mia, kano ikomiu inampuni. ³⁸Powe'akeo, kano ikomiu mbo'u pinowe'ako Ue Ala adio takau. Pompoweiro Ue Ala henu adio takau ndi ikomiu raa'a, bisa pinokomenggena saru inuse henu sina'u mompake ponsa'u henu mentee. Inuse raa'a inihii la ponsa'u raa'a ranta memunsu ka rinonso ranta modato, kanoamba tinambai mbo'u ranta tesosala. Akono ponsa'u henu pinakemiu la mia mesue, ho'io mbo'u henu Ue Ala pake'o ndi ikomiu." ³⁹Iesu mongee mbo'u ndi iworo aso ande-ande mpau lenie, "Kano bisa mia morawu montaate mia morawu, akono oruo mia raa'a matantu tedontai la pareki. ⁴⁰Kano hina aso ana guru lumalumio guruno. Kanggo ta'alu iwono umarioto mepaguru, iwono nggale menggena heleo guruno. ⁴¹Tembio kau kiteo mopuli la matano petiamu, kanggo tompa kau i laro matamu liomu kau kiteo? ⁴²Ehnde kau bisa mepau la petiamu, 'Petia, maito ku oninio mopuli la matamu,' Kanggo tompa kau i laro matamu kau kiteo? Hei, mia henu mompe'ende-ende me'ambo. Luarakeoto ari tompa kau i laro matamu, kau penggito takau ka kau bisa koa umoninio mopuli i laro matano petiamu."

Mia tino'ori te'embu la winowauno

⁴³"Kano hina pu'u kau henu me'ambo, moluarako wue henu mosa'a. Lira'a koambo'u, kano hina pu'u kau henu mosa'a, moluarako wue henu me'ambo. ⁴⁴Akono lowono pu'u kau tino'ori te'embu la wueno. Wue ara kano inopu te'embu la pu'uno rui, ka kano hina wueno anggoro inopu te'embu laro rui. ⁴⁵Mia henu me'ambo, moluarako henu me'ambo te'embu la ihi aroano henu me'ambo, ka mia henu mosa'a moluarako henu mosa'a te'embu i laro aroano henu mosa'a. Akono opio henu pinauno meluarako te'embu i laro aroano."

Ande-ande mpau doha henu pinundasi ka doha henu kano pinundasi

⁴⁶"Tembio ikomiu pebooli ndi Iaku, 'Ue, Ue', kanggo ikomiu kano mpowowau opio henu pinauNggu? ⁴⁷Kunggale pau'akomiu, heleo pio penggenano lowono mia henu mehawe ndi Iaku, mehoringakeo henu pinauNggu ka wowau'o. ⁴⁸Iworo raa'a menggena saru mia henu mowangu doha. Iwono mongkeke wute te'onalo ka mowowau pundasi wasu. Umari raa'a haweoto mowo rumumpa'o doha raa'a. Kanggo, mowo raa'a kano bisa humokao doha raa'a, akono doha raa'a moroso pundasino. ⁴⁹Kanggo araisia henu mehoringo pauNggu ka kano wowau'o, iwono raa'a menggena heleo mia mowangu doha henu kano hina pundasino. Menseno hawe mowo, doha raa'a tehoka ka mawata masolano."

Iesu mompokotompa aso mia atano ponggawa sorodadu i waawute Kapernau

7 ¹Umarino Iesu mepau la mia adio, Iwono lumeko i waawute Kapernau. ²Rahea hina aso petewawo sorodadu Roma henu hina aso mia atano henu takau no pehohawa'o. Atano raa'a tekoni mahaki me'isei ka minggu mate. ³Menseno ponggawa sorodadu humoringo mongkono Iesu, no tena'iroto popio'iro mia-mia mosu'oro to Iahudi lumeko ndi Iesu momoni kano Iesu mai mokotompa'o atano henu mahaki raa'a. ⁴Lumeko'iroto henu tinena hieno ndi Iesu, ro pomonio takau ka mongee, "Ponggawa sorodadu raa'a pototonokoa Itulungio, ⁵akono No pehohawa kito to Iahudi, ka iwono tumanggumio powangua doha pesomba'a mami."

⁶Umari raa'a, Iesu lumeko merongairo. Mensero me'orambi la dohano petewawo sorodadu raa'a, ponggawa sorodadu raa'a montena popio'iro pokowalino lumeko pau'akero Iesu, "Uma, hoto pokomasusa'o

koroiMiu mai i dohanggu, akono iaku kano pototono tumarima Komiu i dohanggu. ⁷Iaku mbo'u kano pototono mai ndi Ikomi. Pepau tokoa te'aso oruo mpali pau, atanggu raa'a konokoa tompa. ⁸Akono kupe'ale-aleo iwono konokoa tompa. Akono iaku neea mia henu tinena mbo'u ka hina mbo'u sorodadu henu kutena'o. Ta'alu iaku montena aso mia sorodadunggu, 'Lekoto!' Lumekooto su'u. Ta'alu iaku mbo'u mongee la'aso mia henu mesue, 'Maitoto!' Iwono mai su'u. Ka ta'alu montena aso mia atanggu, 'Angga'o neea!' No angga'o koa su'u."

⁹Humoringo pau raa'a, takau kombaa Iesu ka mewalili la mia adio henu tumonda'Iro ka mongee, "Kupau'akomiu, pompe'alo-alo henu langkai heleo neea amboKu hori mongkonai maupo la to Israeli."

¹⁰Menseno iworo henu tinena raa'a mekule la dohano ponggawa sorodadu, ro mengkiteo atano raa'a tompaoto.

Iesu motuwu'o mekule ana monguro i Nai

¹¹Kano epie te'embu rahea, lumekooto Iesu la'aso waawute henu mengeengako Nai. Ana guruRo ka mia adio tumonda'Iro. ¹²Menseno Iesu orambiakeo panganso pendamoha i inie raa'a, hina aso mia ana monguro henu mate linembara meluarako te'embu i inie raa'a leko kinaburu. Ana monguro raa'a ana aso-asono, ka ineno henu tuwu erowai. Adio mia te'embu i inie raa'a mokowalio tuwu erowai raa'a.

¹³Menseno Iesu kumiteo tuwu erowai raa'a, No mokokounduakeo tuwu erowai raa'a ka mongee, "Ine, hoto ba'ie." ¹⁴Kanoamba Iesu orambiakeo lembara raa'a ka numangkiho lembara raa'a ranta mia henu polembara ra'iroa menao-nao. Umari raa'a Iesu mepau la mia mate raa'a, "O ana monguro, Iaku mepau'akomu, pewanguto!" ¹⁵Mewanguoto mia raa'a, metunda ka mompamulaoto mepau. Kanoamba Iesu wei'akeo ineno.

¹⁶Mengkiteo henu gagi raa'a, lowono mia henu hina rahea medoito ka ro me'unde-unde'iro Ue Ala. Ro mpongee, "Haweoto aso nabi langkai hawe i olondo," ka iworo mepau mbo'u, "Haweoto Ue Ala tumulungio bawaaNo."

¹⁷Umari raa'a tepaleleoto kareba mongkono Iesu i waawute Iudea ka la lowono inie henu tepo'orambino.

Iesu ka Iohane To pobaho

¹⁸Tempono Iohane to pobaho i laro tarungku, ana guruno mepau'akeo lowono henu No wowau'o Iesu. Umari raa'a Iohane mompoboi oruo ana guruno, ¹⁹ka tumena'iro lumeko ndi Iesu

mesikeno ndi Iwono lenie, "Ikomiuke Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala te'embu asompihe, ara ikami monsikori mia mesue?"

²⁰Menseno ana guruno Iohane henu oruo raa'a hawe ndi Iesu, mongeeiroto, "Iohane to pobaho tumena kami mesikeno ndi Ikomi, 'Ikomiuke Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala te'embu asompihe, ara ikami nggale monsikori mia mesue?'"

²¹Tempo raa'a Iesu mompokotompa adio mia te'embu la manggerupa hakiro ka monsaari adio penao mosa'a henu mompewunsoki mia. Ka adio koambo'u mia morawu pinokotompaNo ranta karo gagi mpenggito. ²²Gagi, Iesu sumangki la ana guruno Iohane, "Impekuleto ka pau'akeo Iohane pio henu kinitomu ka pio henu hinorimu: Mia henu morawu menggito, mia henu pungku kolekoleko, mia henu mahaki melowe gagi tompa, mia henu mobongo gagi mohori, mia henu mate gagi tuwu mekule ka la mia henu mokokolaro pinalele'ako Kareba Me'ambo. ²³Me'uraoto su'u mia henu moroso pompe'alo-alono ndi Iaku ka tai humapu Aku."

²⁴Menseno henu tinenano Iohane raa'a mekule, mepau'oto Iesu mongkono Iohane la mia adio lenie, "Opio henu imelekoako mompekokaani la pada one? Mompekokaani kure henu linelusino angi ehempno eheramai? Matantu Aio. ²⁵Gagi, opio henu leko pinekokaanimiu ndepano? Ikomi lumeko mompekokaani mia henu meparewa henu masuli? Aio koambo'u. Akono mia henu meparewa masuli ka tuwu mare'e, mo'ia i dohano mokole. ²⁶Gagi pio tuduno kai meleko ndepano? Mompekaani nabi? Ta'alu lesie, mentee komiuto. Kanggo Iaku mepau ndi ikomi, Iohane raa'a i wawonopo kasikono nabi. ²⁷Akono mongkono Iohane hina te'uki la Wunta Mempori lenie, 'Kiteo, Iaku tumena'o tinenaNggu tele'eruakoMu, iwono nggale mompasadia ansala henu nggale teliu'aMu.' "

²⁸Iaku pau'akomiu, "Lowono henu pine'ana'akono erowai i wawontolino neea, i aroro Ue Ala kano hina henu mantuduopo ka Iohane to pobaho. Kanggo mia henu tai mantudu lahi i laro Poparentaro Ue Ala, iwono mantuduopo ka Iohane."

²⁹Lowono mia henu hina rahea saru to ponsinga sima henu humoringo pauno Iesu, pokomentee'o Ue Ala, akono ro pewengakeo koroiro no baho'iro Iohane. ³⁰Kanggo to Parisi ka mia mpande atora

* 7:27 Mal. 3:1

Taura karo tai mentarima'o po'ehero Ue Ala ndi iworu, akono iworu karo mempoli no baho'iro Iohane.

³¹Iesu mongee, “Heleo pioke Kuponggena'akeo mia henu tuwu lenie? ³²Iworu raa'a menggena heleo ana-ana henu metunda i pasa ka singge mepau aso mia ka aso mia lenie.

‘Ikami mompuuri silolu ndi ikomiu, kano ikomiu sanaa,
kanggo ikomiu kai penari,
ikami menani nani matea, kano ikomiu masusa,
kanggo kai tai meba'ie.’

³³Lira'a mbo'u Iohane to pobaho hawe, iwono kano ponggaa roti ara mo'enu anggoro, ikomiu mongee, ‘Iwono nopewunsokio onisu.’

³⁴Kanggo Ana Manusia hawe, Iwono monggaa ka mo'enu, ikomiu mongee, ‘Kiteo! Mia neea ponggaaNo adio ka po'enuNo adio. Iwono mesambe'eakero to ponsinga sima ka mia tehala.’ ³⁵Kanggo pande'aro Ue Ala bisa mbo'u kinito te'embu la powowauno mia henu tumarima'o pande'aro Ue Ala raa'a.”

Erowai tehala humahi'akeo Iesu saru boka mana me'ambo

³⁶Aso to Parisi henu mengeengako i Simo umunda'o Iesu mai i dohano monggaa saru iwono. Gagi, Iesu lumeko i dohano to Parisi raa'a, ka monggaa meronga-ronga. ³⁷Hina aso erowai henu tuwu i laro hala mo'ia i inie raa'a. Menseno erowai raa'a humoringo mongee Iesu tekonai monggaa i dohano to Parisi raa'a, iwono mowawo aso botoro henu winowau te'embu la wasu henu ngineengako puala, bukeako boka mana me'ambo. ³⁸Iwono mentada i bungkuno Iesu orambi la kareNo kongko ba'ie ka uwoi matano te'iti la kareno Iesu, no pa'isio saru wuuno. Kanoamba no wowoongo kareno Iesu ka humahi'akeo saru boka mana me'ambo raa'a.

³⁹Tempono kumiteo opio henu winowauno erowai raa'a, to Parisi henu umunda'o Iesu raa'a mepau i laro aroano, “Ta'alu mia neea aso nabi, matantu No to'orio erowai henu numangkiho raa'a. Akono erowai raa'a tuwu i laro hala.”

⁴⁰Kanggo Iesu mepau ndi iwono, “Simo, hina aso rupa henu minggi Kupau'akomu.”

Sumangki i Simo, “Pau'akuneto, Guru.”

⁴¹Iesu mongee, “Hina oruo mia henu mepasua la'aso mia henu mompesabo'ako doi. Aso mia mepasua lima etu pera, ka henu aso mia lima mpulo doi pera. ⁴²Akono iworu andoro mentu'ai'o bara'o, ho'ioto mia henu mompesabo'ako doino raa'a no pa'isiakero pasuaro.

Erowai humahi'akeo kareno Iesu saru boka mana me'ambo (7:38)

Ta'alu lesie, isiake henu takau langkai pompehohawano la mia henu mompesabo'ako doino raa'a?”

⁴³Sumangki i Simo, “Pontaserenggu, mia henu adio pasuano.”

Iesu mongee, “Mentee pohawemu sea.”

⁴⁴Kanoamba Iesu mewalili la erowai raa'a, ka mepau ndi Simo, “Kiteo opio henu winowauno erowai neea. Iaku mendamo i laro dohamu, kau pompasadia'akune uwoi Kupake'o wo'ohio kareNgggu. Kanggo erowai neea waha'o kareNgggu saru uwoi matano ka paisiakeo wuuno. ⁴⁵Iaku hawe i dohamu, kau wowoongaNgggu. Kanggo erowai neea mompamula Kuhawe endea, iwono kano penao-nao wowoongo kareNgggu. ⁴⁶Iiko kau boka'o uluNgggu saru boka henu mana me'ambo, kanggo erowai neea no boka'o kareNgggu saru boka henu mana me'ambo. ⁴⁷Gagi Kupau'akomu, pompehohawano henu adio ndi Iaku mopokiteo ta'alu halano henu adio inampunioto. Kanggo mia henu inampuni te'esi, te'esi mbo'u pompehohawano.”

⁴⁸Kanoamba Iesu mongee la erowai raa'a, "Halamu inampunioto."

⁴⁹Ka mia henu mongгаа saru Iwono mepau i laro aroaro, "Kano mentee mia neea. Tembjo Iwono mepau, Iwono bisa mo'ampuni hala."

⁵⁰Kanggo Iesu mepau la erowai raa'a, "Pompe'alo-alomu kumaduduiko. Pekuleto tesanaa aroamu."

Popio'iro erowai henu mompokowali la angga'ano Iesu

8 ¹Kano epie te'embu rahea, Iesu lumeko mebolili la adio waawute mompalele Kareba Me'ambo ta'alu mompamulaoto Ue Ala momparenta i wawontolino neea. Kohopulo ka oruo ana guruNo meronga-ronga saru Iwono. ²Lira'a koambo'u popio'iro erowai henu umarioto pinokotompa te'embu la penao mosa'a ka te'embu la hakiro. Iworo raa'a, iwonoto Maria henu ngineengako i Magdalena henu te'embu la koroino, Iesu monsaari opisu penao mosa'a, ³Iohana walino i Kusa. I Kusa raa'a petewawono lowono mia henu mo'angga ndi mokole Herode, i Susana ka adio mbo'u erowai henu mesue. Lowono erowai raa'a mompokowali la angga'ano Iesu ka ana guruNo, saru opio henu hina ndi iworo.

Ande-ande mpau mongkono aso mia pu'u porawo

⁴Aso tempo adio mia te'embu la waawute hawe tepotowo'akeo Iesu. Menseno mia adio raa'a tepumpu, Iesu mompau aso ande-ande mpau ndi iworo lenie, ⁵"Hina aso mia pu'u porawo lumeko morawo wuku paho'ano. Tempono morawo, waali wuku paho'ano raa'a tedontai la wiwi ansala, ranta melola'ango mia ka sui-sui mengkaango ranta kano pinggo. ⁶Waali tedontai la wawono wute henu melaro wasu, ka menseno tuwu kano epie no tuwu mosu'ioto, akono kano pohawe uwoi. ⁷Waali tedontai la wute henu melaro rui. Menseno tuwu, wuku paho'a raa'a tuwu merongaakeo rui raa'a, ka laro rui raa'a no asi'o pinopaho raa'a ranta kano mate. ⁸Ka waali mbo'u tedontai la wute henu monuwo. Wuku paho'a raa'a tuwu me'ambo ranta mewue meluka aso etu."

Umarino Iesu mompau ande-ande mpau raa'a, Iwono mepau ndi iworo, "Araisia henu hina birino, pehoringakeo teme'ambo opio henu pinauNggue neea."

⁹Humoringo raa'a, mesikenooto ana guruNo pio pengkonoano ande-ande mpau raa'a.

¹⁰Iesu sumangkiiro, "Ikomiu pinowei'akoto mpande te'embu la Ue Ala kai mento'orio mantii henu tewuni mongkono Ue Ala momparenta.

Kanggo mongkono henu tewuni raa'a pinopoto'oriako la mia mesue la ande-ande mpau.

Ta'alu lira'a, maupo ro mengkiteo karo mento'orio opio henu gagi, maupo ro mehoringo karo mento'orio."

¹¹"Lenie pengkonoano ande-ande mpau raa'a. Wuku paho'a raa'a iwonoto pauro Ue Ala. ¹²Henu tedontai la wiwi ansala raa'a, menggena heleo pauro Ue Ala henu ro mehoringo mia, kanggo Mokole Onisu hawe umaleo pauro Ue Ala raa'a te'embu la pinewowoloro kano hoto ro pompe'alo-alo ka kinadudui. ¹³Henu tedontai la wute melaro wasu raa'a, menggena heleo pauro Ue Ala henu ro mehoringo mia, ro mentarima'o mawongko aroa. Kanggo karo pehaka ka pompe'alo-aloro sarai koa. Menseno hawe po'ara-arahaako, iworo mobintao pompe'alo-aloro. ¹⁴Henu tedontai laro rui, menggena heleo pauro Ue Ala henu ro mehoringo mia, kanggo ko'epi-epieno iworo salalaro mongkono tuwu'a, sugi ka sanaa i wawontolino neea. Ho'ioto pu'uno karo tai mpohawe'ako wue henu motaha. ¹⁵Henu tedontai la wute henu monuwo, menggena heleo pauro Ue Ala henu ro mehoringo mia saru aroa me'ambo, ka ro kongko metenunu i laro pompe'alo-aloro, ranta karo mpouarako winowau henu me'ambo."

Ande-ande mpau mongkono palita

¹⁶Iesu mepau mbo'u, "Kano hina mia henu mompolanga palita kanoamba pupusiakeo gumba ka numaa'o la totono poturia. Kanggo asolekono no naa'o la po'iangano laano, kano mia henu hawe i laro doha raa'a mengkiteo wantano. ¹⁷Akono lowono henu pinupusi nggale inungkahi, ka lowono henu tewuni nggale pinopoto'ori. ¹⁸Ho'ioto pu'uno, pewowolo'o ara'ehende ikomiu mompehoringako pauro Ue Ala, akono araisia henu montarima pauRo Ue Ala, Ue Ala nggale tumambai'o pio henu ro mento'orio. Kanggo araisia henu kano poli montarima pauro Ue Ala, maupo pio henu ro reke'o tumo'orio asolekono Ue Ala umaleo mekule te'embu ndi iworo."

Iesu ka petia-petiaNo

¹⁹Tempono Iesu mompaguru, ineNo ka petiaNo hawe ndi Iwono. Kanggo iworo karo bisa orambiakeo akono adio mia mepumpu mebolili'o Iesu.

* 8:10 Yes. 6:9-10

²⁰Hina aso mia henu mai pau'akeo Iesu, “Uma, ineMu ka petia-petiaMu rahea'iro i bungkuno, iworu minggu tepohawe'akoMiu.”

²¹Humoringo raa'a, Iesu sumangkiro, “Henu humoringo ka wowau'o pauro Ue Ala, iworoto ineNgggu ka petiaNgggu.”

Iesu mokotemonto'o angi meroku

²²Aso tempo Iesu me'ula la'aso bangsa saru ana guruNo, ka Iwono mepau ndi iworu, “Maito, kato mensumomba i asontonano rano.” Gagi melekoiroto. ²³Tekonairo mensumomba, Iesu tekoturi. Bingkosako mepuuri angi meroku i tonga rano raa'a ranta bangkaro no mpewunsokio uwoi ka minggu tondou.

²⁴Mengkiteo raa'a, ana guruNo lumeko wangu'o Iesu, ro mpongee, “Guru! Guru! Mate kitoto!”

Iesu mewangu ka kumuahakeo angi ka pue raa'a. Tempo koa raa'a mbo'u angi ka pue raa'a temonto. Angi andono pepuuri mbo'u ka rano raa'a gagi rodo.

²⁵Umarino raa'a Iesu mepau la ana guruNo, “Tembio kai tai mompe'alo-alo ndi Iaku?”

Medoito ka kombaa takau lowono ana guruNo ka mepau aso mia ka aso mia, “Isiake mentee'ano mia neea ranta angi ka uwoi metenunu ndi Iwono?”

Iesu monsaari penao mosa'a la'aso to Gerasa

²⁶Ambono epie te'embu rahea, haweoto Iesu ka ana guruNo i waawute Gerasa henu i asontonano rano Galilea. ²⁷Menseno Iesu metii te'embu la bangsa lumeko i waawute, aso tama henu pinewunsokino penao mosa'a mai te'embu la inie raa'a tepotowo'akeo. Epie'oto mia raa'a kano peparewa ka iwono andono po'ia i doha, kanggo iwono mo'ia i kaburu. ²⁸Tempono no kiteo Iesu, iwono ko'ora-ora ka menggoluntu i arono Iesu ka mepau mokora, “Iesu anaro Ue Ala henu i wawono takau, pio tinunggaiMu ndi iaku? Hooto wainto pokomasusa'aku!” ²⁹Iwono mepau lira'a, akono Iesu parenta'o penao mosa'a raa'a meluarako te'embu la mia raa'a. Akono menggo'adioto penao mosa'a raa'a mewunsokio mia raa'a, ranta mia raa'a ginagai mpihe, inonggo'ako rante ka pinongu. Kanggo no biteho mpihe rante raa'a, ka penao mosa'a raa'a no waweo lumeko la pada one.

³⁰Ka Iesu mesikeno ndi iwono, “Isiake ngeemu?”

Iwono sumangki, “Legio.”^g Iwono mepau lira'a akono adio penao mosa'a mewunsokio. ³¹Umarino raa'a penao mosa'a raa'a momonio ndi Iesu kano iworu hooto pinarenta lumeko i wingke matea.

³²Kano olai te'embu rahea, adio takau boe henu tekoni mpowusu kaangaro i korimbino toruku. Penao mosa'a ra'iroa momoni ndi Iesu kano iworu ineheako mewunsoki boe ra'iroa. Iesu umindu'akero pomoniro. ³³Kanoamba, mpeluarakoiroto penao mosa'a ra'iroa te'embu la mia raa'a ka lumeko mewunsoki boe ra'iroa. Kanoamba boe ra'iroa mperipo ka medontaihako te'embu la korimbino toruku tii la rano ranta karo memate tondou lowo.

³⁴Tempono popio'iro mia henu mpogagai boe ra'iroa mengkiteo pio henu gagi, iworu mperipo ka mempopau'o henu gagi raa'a la mia i iniero ka i inie henu tepo'orambiro. ³⁵Humoringo raa'a, mia ra'iroa te'embu i waawute ka ini-inie henu orambi rahea mpeluarako nggale kumiteo opio henu gagi raa'a. Mensero mehawe ndi Iesu, iworu mengkiteo mia henu pinewunsokino penao mosa'a raa'a metunda orambi la ngkareNo Iesu, iwono meparewaoto ka pinewowolono me'ambooto. Kumiteo raa'a, iworu lowo tedoa medoito. ³⁶Mia henu mengkiteo lioro pio henu gagi, mepau'akero mia henu amba hawe, ara'ehende mia pinewunsokino penao mosa'a raa'a pinokotompa. ³⁷Ka lowono mia i Gerasa momoni kano Iesu mobintairo, akono iworu tedoa medoito. Umarino raa'a Iesu mewue'ako la bangsa ka mpekule.

³⁸Mia henu binintano penao mosa'a raa'a momoni ndi Iesu kano ineheako koa tumonda'o Iesu. Kanggo Iesu tumena'o mekule, No pongee, ³⁹“Pekuleto i dohamu ka tutulu'oto lowono henu winowauro Ue Ala ndi iiko.”

Lumekooto mia raa'a mebolili la lowono inie ka palele'o lowoakoano henu winowauro Iesu la ngkoroino.

Iesu mompotuwu mekule anano Iaeru ka mokotompa'o aso erowai henu mahaki korea-rea

⁴⁰Tempono Iesu mekule i asontonano rano, Iwono ro mentotowo'o saru aroa mawongko, akono Iwono ro mensikorio. ⁴¹Tempo koa raa'a mbo'u hawe aso mia henu mengeengako Iaeru, henu pu'u petewawo i doha pesomba'a to Iahudi. Iaeru menggoluntu i kareNo Iesu momoni kano Iesu mai la dohano. ⁴²Akono, anano henu aso-asono te'aso tokoa

^g 8:30 *Legio*: Neea te'embu la mpau Iunani. Pengkonoano, sorodadu henu adioiro tinasere 3.000 hawe 6.000 mia.

no penao, minggu mate. Anano raa'a erowai, tuwuno tinasere hopulo ka oruo nta'u. Tempono Iesu la ngkoleko-leko'a lumeko i dohano Iaeru, mia adio pedudumpali koleko-leko orambiakeo Iesu.

⁴³I olono mia henu pedudumpali ra'iroa hina aso erowai henu hopulo ka oruo nta'uto ntepihihe no mahaki korea-rea. [Lowono aga-aganano pinggo no pake'o mobara dotoro, kanggo kano hina te'aso mia bisa mokotompa'o.] ⁴⁴Erowai raa'a orambiakeo Iesu te'embu i bungkuNo, no inio tompano lembano ka bingkosako tompaoto hakino.

⁴⁵Tempo raa'a mesikeno Iesu, "Isia numangkihaKu?"

Lowono mia mehapu. I Peturu mepau, "Guru, adio mia henu mpehowu ka pedudumpali orambiakoMiu."

⁴⁶Kanggo Iesu mepau, "Hina aso mia henu numangkihaKu, akono Kurasa'o hina pobawa henu meluarako te'embu la koroiNgggu."

⁴⁷Tempono erowai raa'a kumiteo mongee pio henu winowauno raa'a kano bisa mewuniakeo, iwono mai mondidi-ndidi menggoluntu i arono Iesu. Iwono tumutulu'akero mia adio raa'a tembio kano nangkiho tompano lembano Iesu, ka tempono no inio tompano lembano Iesu bingkosako tompaoto hakino.

⁴⁸Umarino raa'a Iesu mepau la erowai raa'a, "O anaNgggu, iiko tompa akono iiko mompe'alo-alo ndi Iaku. Pekuleto tesanaa aroamu."

Erowai uminio tompa lembano Iesu (8:44)

⁴⁹Tempono Iesu da mepau, haweoto aso mia te'embu i dohano Iaeru, mepau ndi Iaeru lenie, "Anamu mateoto. Hooto mbo'u pokomasusa'o Guru."

⁵⁰Tempono Iesu humoringo pau raa'a, Iwono mepau ndi Iaeru, "Hooto doito, pompe'alo-alo tokoa ndi Iaku. Anamu olokoa tekadudui."

⁵¹Temporo mehawe i dohano Iaeru, kano hina te'aso mia tokoa henu No eheakeo Iesu mendamo. Butu i Peturu, Iohane, Iakobu, umano ana raa'a ka ineno mbo'u henu No eheakeo Iesu mendamo. ⁵²Lowono mia rahea meba'ie ka me'au-au'o ana-ana raa'a. Kanggo Iesu mepau, "Hooto imeba'ie, ana-ana neea kano mate, butukoa moturi."

⁵³Iworo mpototahio Iesu, akono ro mento'orio su'u mongee ana-ana raa'a mateoto.

⁵⁴Kanoamba Iesu umini'o kaeno ana-ana raa'a ka mepau, "Ana, pewanguto."

⁵⁵Mekuleoto penaono ana-ana raa'a, ka tempo koa raa'a mbo'u iwono mewangu ka mentada. Umarino raa'a Iesu tumena'iro mowei'akeo kaanga ana-ana raa'a. ⁵⁶Kumiteo raa'a, mia mosu'ono ana-ana raa'a kombaa takau. Kanggo Iesu umontoiro kaindoro pau'o maupo ndi isia tokoa pio henu gagi raa'a.

Iesu montena hopulo ka oruo ana guruNo

9 ¹Iesu mompoboi hopulo ka oruo ana guruNo ka mowei'akero roso ka pobawa kano iworo bisa monsaari lowono penao mosa'a henu mompewunsoki mia ka mompokotompa haki. ²Kanoamba Iwono tumena'iro lumeko mompalele ara'ehende Ue Ala momparenta ka lumeko mompokotompa mia mahaki. ³Iesu mepau ndi iworo, "Hooto impowawo pio-pio la ngkoleko-lekoa'miu. Hooto powawo tuko ara pebaku, roti ara doi, ara oruo nangge lemba. ⁴Inderio doha henu tumarima komiu, impo'iato rahea ranta kai meleko te'embu i inie raa'a. ⁵Ta'alu hina mia henu tai tumarima komiu, pobintao inie raa'a, tantamio pampawu la ngkaremiu kano gagi tondoni ndi iworo ta'alu iworo nggale no huku'iro Ue Ala."

⁶Umari raa'a melekoiroto la ini-inie, mompalele Kareba Me'ambo ka mompokotompa mia mahaki inderio tokoa ro meleko.

Herode dungku mongkono Iesu

⁷Tempono i Herode mokole i Galilea humoringo lowono henu gagi raa'a, iwono gagi dungku akono popio'iro mia mempau'o ta'alu Iohane to pobaho pinotuwu mekule te'embu la matea. ⁸Hina mbo'u mia henu

mongee, i Elia haweoto mekule. Mia mesue mbo'u mongee, ta'alu aso nabi te'embu asompihe tuwu mekule. ⁹Kanggo i Herode mongee, “Uluno Iohane kupolei'oto. Isiake mentee'ano Mia henu kuhoringo mowowau lowono raa'a?” Gagi, i Herode me'usaha kano bisa koa no tepohawe'akeo Iesu.

Iesu mompaka olimo sowu mia

¹⁰Pekulero ana guru ra'iroa, iworo tumutulu'akero Iesu lowono arapio henu umarioto ro me'angga'o. Umarino raa'a, Iesu waweiro lumeko tekasi orambi la'aso waawute henu mengeengako Betsaida. ¹¹Kanggo mia adio raa'a tumo'orio po'ianza leko'aro ka iworo mentondariiro. Tempono mia adio raa'a mehawe, Iesu tumotowo'iro ka paguru'iro ara'ehende Ue Ala mompamenta bawaaNo. Iesu mbo'u mompokotompa'iro henu memahaki.

¹²Tempono oleo mompupu' soo, mehaweiroto hopulo ka oruo ana guruno Iesu ka mongee, “Tena'iroto mia adio ra'iroa meleko la ini-inie henu orambi te'embu endea, karo iworo mpowusu po'ianza perato'aro ka kangaaro, akono ikito neea la mpo'ianza henu molimbo.”

¹³Kanggo Iesu mepau ndi iworo, “Ikomiu henu asolekono mepakairo.”

Iworo mesangki, “Henu hina ndi ikami, butukoa olimo roti ka oruo koa bou. Gagi, ikami asolekono meleko mpo'oli kaanga tiaro lowono mia neeroa?” ¹⁴Iworo mepau lira'a, akono rahea hina olimo sowu mia tama henu pepumpu.

Kanoamba Iesu pongee'akero la ana guruNo, “Tena'iroto mia adio ra'iroa mpetunda pepoko-pokosi, aso ntia limo mpulo mia.” ¹⁵Ana guruNo mewowau'o heleo henu No tena'akero ka tumena'iro lowono mia adio ra'iroa mpetunda.

¹⁶Umarino raa'a Iesu umaleo olimo wuku roti ka oruo bou raa'a, Iwono menso'a i langi ka mekakai montarimakasi ndi Ue Ala. Umari raa'a roti ka bou raa'a No sub-subiho ka No wei'akero la ana guruNo karo tia-tia'akero la mia adio ra'iroa. ¹⁷Lowono mia mpongga ranta karo memowoto. Umari raa'a, ana guruNo mepumpuo toreano kaanga henu ro mengkaango, hopulopo ka oruo baki toreano.

Mangakuno i Peturu ta'alu Iesu raa'a anaro Ue Ala

¹⁸Aso tempo, Iesu mekakai aso-asono. Mehaweiroto ana guruNo hawe merorongano Iesu. Umarino mekakai, Iesu mesikeno ndi iworo, “Montonda mia adio, isiake Iaku neea?”

¹⁹Ana guruNo mesangki, “Hina mia mongee, Iohane to pobaho. Hina mbo'u henu mongee nabi Elia, ka henu mesue mbo'u mongee aso mia te'embu la nabi-nabi asompihe henu tuwu mekule.”

²⁰Iesu mesikeno mbo'u la ana guruNo, “Ta'alu ikomiu, isiake mentee'ano Iaku neea?”

Peturu sumangki, “Ikomiuto Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala.” ²¹Gagi, Iesu umontoiro takau, kaindoro mempopau'o ndi isia tokoa, ta'alu Iwonoto Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala.

Pepoto'oriro Iesu henu amba-ambano mongkono ara'ehende No nggale mate

²²Iesu mepau mbo'u, “Ana Manusia nggale montanggumi adio marasai'a ka Iwono tai tinarima la mia-mia mosu'oro to Iahudi, kapala petewawo pesomba, ka mia mpande atora Taura. Umari raa'a iworo nggale pepateo Iesu. Kanggo ko'otoluno oleo Iwono pinotuwu mekule te'embu la mateaNo.”

²³Kanoamba Iesu mepau mbo'u la lowono mia henu hina rahea, “Araisia henu minggu tumonda Aku, iwono asolekono humapuo koroino mompoha kau pinotambano sombo oleo ka tumonda Aku mpihe.” ²⁴Akono araisia henu patonga'o koroino liono, iwono kanolo mohawe tuwu'a henu tai hina tampulaano. Kanggo araisia henu tai patonga'o koroino liono akono tumonda Aku, iwono nggale mohawe tuwu'a henu tai hina tampulaano. ²⁵Kano hina tuduno aso mia no pe'ue'o lowono ihino wawontolino, ta'alu iwono kano kinadudui ka kano bisa tuwu meronga saru Ue Ala. ²⁶Araisia mokoko'ii akono Iaku ka pompaguruNgggu, Ana Manusia mbo'u nggale mokoko'ii umakui'o ta'alu Iwono hawe i laro wanta pobawaNo ka wanta pobawaRo UmaNo ka mala'eka-mala'eka henu mepori. ²⁷Iaku pau'akomiu, mentee'ano nggale hina popio'iro mia henu hina endea henu ambono mate, ta'alu amboro mengkiteo Ue Ala pamula'o poparentaNo.”

Iesu pinelangkai i wawo torukuno

²⁸Samana hoalu oleo te'embu la pompaguruNo Iesu raa'a, Iesu waweiro i Peturu, Iohane ka Iakobu lumeko mekakai i wawono toruku. ²⁹Tempono Iesu mekakai, bali ra'iNo, ka parewaNo gagi mompote

^h 9:23 *Mompoha kau pinotamba*: Pengkonoano tumanggumio marasai'a sombo oleo ranta kano mate.

mangkilo. ³⁰Bingkosako hina oruo mia mepau'akero Iesu. Iworo raa'a, i Musa ka i Elia. ³¹Iworo mompopokiteo koroiro saru wanta pobawa ka mepau'akero Iesu mongkono ara'ehende No nggale mate i Ierusalem.

³²Tempo raa'a, i Peturu ka pokowalino tekoturiiroto. Bingkosako iworo mewangu, ro mengkiteo Iesu i laro wanta pobawaNo ka oruo mia mentada orambiakeo. ³³Ka tempono oruo mia raa'a nggale mobintao Iesu, i Peturu mepau ndi Iesu, “Guru, sanaa su'u ikami endea. Me'ambo ta'alu ikami mowowau otolu laika, aso tiaMiu, aso tiano i Musa ka aso tiano i Elia.” Kanggo i Peturu kano to'orio opio henu pinauno raa'a.

³⁴Tempono i Peturu mepau lira'a, bingkosako hawe seru walungiuro ka iworo gagi doito. ³⁵Umarino raa'a, ro mehoringo Ue Ala mepau te'embu i laro nseru raa'a lenie, “Iwonoto neea anaNggu henu Kutimakio. Pehoringakeoto pio henu pinauNo.”

³⁶Menseno andoro mehoringo henu mepau raa'a, aso-asoNo tokoa Iesu ro mengkiteo. Tempo raa'a, ana guruNo raa'a andoro pompau pio ka kano hina te'aso mia henu mempopau'o la mia mesue mongkono pio henu kinitoro raa'a.

Iesu monsaari penao mosa'a te'embu la'aso ana-ana henu mahaki

³⁷Tisomono, tempono ro mpetii te'embu i toruku raa'a, mehaweiroto mia adio tepohawe'akero Iesu. ³⁸Tempo raa'a mbo'u, hina aso mia te'embu la mia adio raa'a umora'ako, no pongee, “Guru, iaku momonio ndi Ikomiui kai mai koa mekaanio ananggu. Akono butu aso-asono koa ananggu wainto. ³⁹Ta'alu iwono nopewunsokio penao mosa'a, bingkosako iwono ko'ora-ora. Penao mosa'a raa'a wowau'o ana-ana raa'a mepale-palempe ranta kano mewure ngangano. Penao mosa'a raa'a bobarasa'o mpihe ka kano poli meluarako te'embu la ana-ana raa'a. ⁴⁰Umari akuto momoni la ana guruMiu karo mensaario penao mosa'a henu mewunsokio ananggu raa'a, kanggo karo pokosaario.”

⁴¹Iesu mepau, “Hei, ikomiui mia henu tai mompe'alo-alo ka tesosaelo. Popiopo epieno Kupoi'a i olomiu ka sabaraakomiui? Waweoto anamu nderamai.”

⁴²Tempono ana-ana raa'a lumeko orambiakeo Iesu, penao mosa'a raa'a mepasiakeo ka wowau'o ana-ana raa'a mepale-palempe. Kanggo Iesu kumuahakeo penao mosa'a raa'a, No pokotompa'o ana-ana raa'a ka ana-ana raa'a No pokuleo la umano. ^{43a}Lowono mia henu hina rahea kombaa mengkiteo pobawaro Ue Ala henu langkai.

Pepoto'oriro Iesu henu ko'oruono mongkono ara'ehende No nggale mate

^{43b}Tempono lowono mia rahea da mengkombaa akono lowono henu winowauNo Iesu raa'a, Iesu mepau la ana guruNo, ⁴⁴“Pehoringakeo ka naa'o teme'ambo i laro aroamiu pio henu Kupau'akomiui. Ana Manusia nggale pinewengako la mia henu pobawa.” ⁴⁵Kanggo ana guruNo karo mehawe laro'o pio henu pinauNo, hangano pengkonoano tewuni ndi iworo, ho'ioto karo tai bisa mehawe laro'o. Ka iworo mbo'u karo taha mpesikeno ndi Iwono pio pengkonoano henu pinauNo raa'a.

Isia henu takau paralu i oloro ana guruno Iesu

⁴⁶Aso tempo ana guruno Iesu mpesansa mongkono isia henu takau paralu i oloro. ⁴⁷Kanggo Iesu tumo'orio pio henu pinewowoloro. Iesu mo'alo aso ana-ana motutu, No pontada'o i horiNo. ⁴⁸Umarino raa'a, No pongee la ana guruNo, “Araisia tumarima'o henu heleo ana-ana motutu neea, akono mia raa'a mompe'alo-alo ndi Iaku, iwono mbo'u tumarima'Aku. Ka araisia henu tumarima'Aku iwono mbo'u tumarima'o Ue Ala henu tumena'Aku. Akono araisia henu tai paralu lahi i olomiu iwonoto henu takau paralu.”

Aso mia henu kano ana guruno Iesu monsaari penao mosa'a

⁴⁹Iohane ana guruno Iesu mepau, “Guru, ikami kumiteo aso mia monsaari penao mosa'a henu mewunsokio aso mia, pake'o ngeeMiu. Kime'ontoo mia raa'a, akono iwono kano pe'asondo.”

⁵⁰Iesu mepau ndi Iohane, “Hooto ime'ontoo, akono araisia henu tai umewa komiu, iwono raa'a pe'asomiu.”

Iesu karo mentarima'o to Samaria

⁵¹Menseno orambioto tempono Iesu tewue'ako i suruga, No po'asooto aroaNo lumeko i Ierusalem. ⁵²No tena'iro arapopio mia mele'erui'Iro lumeko la'aso inie i Samaria mompasadia lowoakoano tiaRo. ⁵³Kanggo to Samaria henu mpo'ia i inie raa'a karo mentarima'o Iesu, akono iworo mento'orio tinunggaino lekono Iesu, lumeko i Ierusalem.

⁵⁴Tempono Iakobu ka Iohane humoringo raa'a, mpongeeiuroto, “Ue, polike Ikomiui kaki memparenta'o apui metii te'embu i langi sumolangiuro?”

* 9:54 2Raj. 1:9-16

⁵⁵Kanggo, Iesu mewalili ndi iworo ka me'etahakero. ⁵⁶Umarino raa'a melekoiroto la inie mesue.

Ara'ehende metonda ndi Iesu

⁵⁷Tempono Iesu ka ana guruNo lumiuakeo koleko-leko'aro, hina aso mia mepau ndi Iwono, "Iaku nggale tumonda Komiu, ara inderio tokoa Ileko."

⁵⁸Iesu mongee'akeo, "Serigala hina aa po'iangano, sui-sui hina senono, kanggo Ana Manusia kano hina po'iangana nggale penao-nao'aNo."

⁵⁹Ka Iesu mepau la mia mesue, "Tonda Akuto!"

Kanggo mia raa'a mongee, "Uma, powei'aku ari tempo mekule kumaburu'o umanggu, ku kaburu'o ari kaku'amba tumonda Komiu."

⁶⁰Iesu mongee'akeo, "Po'inengoto mia mate kumaburu'o mia mate. Kanggo iiko, lekoto ka palele'oto akono Ue Ala mompamulaoto momparenta bawaano."

⁶¹Mia mesue mbo'u mongee, "Ue, iaku nggale tumonda Komiu, kanggo powei'aku ari tempo, lumeko meparamisi la petiangu."

⁶²Kanggo Iesu sumangki, "Kano me'ambo mia henu monteko mewalili ari i bungkuno. Lira'a koambo'u mia henu tumonda Aku. Ta'alu no pewowolo'o mpihe pio henu pinobintano, iwono kano pepototo gagi bawaa la Poparentaro Ue Ala."

Iesu montena pisu mpulo mia henu tumonda'Iro

10 ¹Umarino raa'a montisoiroto Ue Iesu pisu mpulo mia henu tumonda'iro henu mesue ka tumena'iro mpe'oru-oruo mele'erui'Iro lumeko la sombo inie henu nggale leko'aNo. ²No pongee'akero, "Sowi'a lano adio, kanggo henu mpo'angga henu nggale mensowi'o butu te'esi. Ho'ioto pu'uno mpomonioto la henu mompe'ue sowi'a, kano pontambai henu mo'angga mensowi'o sowi'a raa'a. ³Gagi lekomiuto, kanggo ikomiu asolekono metanggoro. Akono Iaku tumena komiu lumeko, heleo ana bimba lumeko i oloro serigala. ⁴Hooto powawo ponaa'a doi, tasi ponaa'a baku, ara oruo pasa sandala. Ta'alu ikomiu metabeiro mia henu tepotowoakomiu i ansala hooto pepau adio. ⁵Ta'alu impewunsokio aso doha, ikomiu asolekono pau'o petabe lenie, 'Sintuwu karodoa la lowono mia i doha neea.' ⁶Ta'alu hina mia henu umehe sintuwu la doha raa'a, petabe henu ipau'o raa'a nggale mo'ia ndi iwono. Kanggo ta'alu kano lira'a, henu pinaumiu raa'a nggale mepokule mbo'u ndi ikomiu. ⁷Impo'iato la dohano mia henu tumarima komiu. Impongaato ka mpo'enuto opio henu

ro wei komiu. Akono, henu mpo'angga asolekono mohawe ponsulo. Hooto impelimba te'embu la doha raa'a. ⁸Ta'alu ikomiu mpewunso i laro aso inie, ka ro mentotowo komiu, impongaato arapio henu ro mempalena'akomiu. ⁹Pokotompa'iroto mia henu memahaki rahea ka pau'akero ta'alu orambioto tempono Ue Ala momparenta heleo Mokole. ¹⁰Kanggo ta'alu ikomiu mpewunso i laro aso inie ka ikomiu tai tinarima, lekomiuto la ansala langkai i laro inie raa'a ka pau'oto lenie, ¹¹'Kondepo pampawu te'embu i iniemiu henu metako la ngkare mami, kimetantamio ndi ikomiu, gagi tondoni ta'alu Ue Ala ungga humuku komiu. Kanggo kai mento'orio koa, orambioto tempono Ue Ala momparenta heleo Mokole.' ¹²Iesu lumiuakeo pauNo, "Kupau'akomiu, ta'alu temponoto Ue Ala mobitara mia, molitee'opo pohuku henu nggale tinanggumiro to Sodomo sekonopo mia henu i inie raa'a."

Iesu kumuahakeo mia la arapopio inie to Iahudi

¹³Iesu mepau mbo'u, "Masola komiuto to Korasi! Masola komiuto to Betsaida! Akono ta'alu i inie Tirusi ka i inie Sidoniⁱ asompihe winowau lowoakoano henu kombaa'akoa heleo henu winowau ndi ikomiu, maupo iworo kano to Iahudi, epie'oto ro pompake lembe henu pinake tempono matea, gagi tondoni ta'alu iworo moseairoto te'embu la halaro. ¹⁴Gagi la oleo pebitara'a ungga molitee'opo pohuku henu tinarimaro to Tirusi ka Sidoni te'embu la pohuku henu imentarima'o. ¹⁵Ka ikomiu to Kapernau! Ikomiu mpongee, ikomiu ungga winue'ako i suruga? Aio! Ikomiu nggale pinotii la marasai'a." ¹⁶Umari raa'a Iesu mepau la pisu mpulo mia henu tumonda'Iro, "Araisia henu mehoringakomiu, iwono mehoringaKune mbo'u. Araisia henu kano tarima komiu, iwono mbo'u kano tarima Aku. Ka araisia henu kano tarima Aku, iwono mbo'u kano tarimaIro henu tumena'Aku."

Pekulero pisu mpulo mia henu tumondaiiro Iesu

¹⁷Kanoamba ko'opisu mpulono mia henu tumonda'o Iesu raa'a, mpekule saru memawongko takau aroaro ka mpepau, "Ue, penao mosa'a mbo'u metenunu ndi ikami akono ngeeMiu." ¹⁸Iesu mepau ndi iworo, "Kukiteo Mokoleno Onisu tedontai te'embu i langi heleo koliki. ¹⁹Pewowolo'o neea, umari Akuto mowei'akomiu pobawa kano bisa koa ikomiu molandapi ule ka kasi-kasi, ka pobawa numangio lowo rosono

ⁱ 10:13 Iworo raa'a kano to Iahudi.

uwelimi u ranta kano hina arapio mokonsolangi komiu. ²⁰Maupono lesie hooto imensanaa akono penaosa mosa'a metenunu ndi ikomiu. Kanggo mensanaa komiuto akono ngeemiu te'ukioto i suruga.”

Po'unde-undero Iesu ka mawongko'aRo

²¹Tempo raa'a mbo'u, Penaosa Mepori mokomawongko'iro Iesu, ka Iesu mepau, “Iaku mo'unde-unde ndi Ikomi UmaNgggu, Ue langi ka wawontolino, akono lowono raa'a Ikomi wunio la mia henu mpande ka monto'ori, kanggo Ikomi pau'akero la mia henu tinuwuno rineke i totono. Ho'ioto henu mokonsanaa'oroami Uma.” ²²Kanoamba Iesu mepau la mia henu hina rahea, “Lowoakoano raa'a Ro wei'Akuneto Uma ndi Iaku. Kano hina te'aso mia henu tumo'orio araisia anaro Ue Ala, butukoa UmaNgggu henu tumo'orio. Ka kano hina te'aso mia tumo'orio UmaNgggu, butukoa anaNo henu tumo'orio, ka ndi isia henu nggale No pau'akeo Ana raa'a mongkono isia Uma.” ²³Umari raa'a Iesu mewalili la mia henu tumonda'Iro ka butu mepau ndi iworo, “Meme'ura su'u matamiu mengkitemo opio henu imengkitemo lenie neea. ²⁴Kupau'akomiu, adio nabi ka mokole minggi mengkitemo pio henu kinitomiu, kanggo karo bisa mengkitemo. Iworo minggi mpohori pio henu hinorimiu, kanggo karo bisa mehoringo.”

To Samaria henu me'arora

²⁵Hina aso tempo mentada mia mpande atora Taura umara-araha Iesu, No pongee, “Guru, opio henu paralu kupowowau kaku pohawe koa tuwu'a henu tai hina tampulaano?”

²⁶Sumangki Iesu, “Opio henu te'uki la atora Taura? Opio henu binasamu rahea?”

²⁷Sumangkioto, “Pehohawa'o Ue Alamu ka tompaano aroamu, ka tompaano sumangamu, ka tompaano rosomu, ka tompaano pandemu, ka pehohawa'o pe'aso mia heleo koroimu.”

²⁸Mongee Iesu, “Sangkimu seea mentee, wowau'oto lesie, kongkomu koa mohawe tuwu'a henu tai hina tampulaano.”

²⁹Kanggo akono minggi mokomentee'oro koroino, mia mpande atora Taura raa'a mepau ndi Iesu, “Isiake pe'asonggu henu paralu kupehohawa'o seea?”

³⁰Mongee Iesu, “Hina aso mia metii te'embu i Ierusalem lumeko i Ierikho. I tonga ansala ro towokio mia mosa'a. Ro me'aleo lowo arapio henu la ngkoroino, kanoamba ro mentunduhio kano minggi mate, kanoamba ro pobintao. ³¹Tempo raa'a telu aso mia pu'u petewawo

pesomba i ansala raa'a. Tempono no kiteo mia raa'a, no lilimio ka koleko-leko mpihe. ³²Lira'a koambo'u aso mia Lewi henu mo'angga i Doharo Ue Ala telu la mpo'ianga raa'a. Menseno no kiteo mia raa'a, no liungo la asonimbino ansala. ³³Kano epie telu'oto mia have henu te'embu i waawute Samaria. Tempono no kiteoto mia raa'a, te'use aroano, no mokokounduakeo. ³⁴No orambiakeoto mia raa'a, kanoamba wo'ohiakeo mobelano ka anggoro kanoamba pakuliakeo boka kanoamba waluakeo mobelano. Umari raa'a no bintio wue'akeo la kalideno, no waweo la doha perato'a. Rahea no parakai'o. ³⁵Tisomono no powe'akeo oruo lempe doi pera^j la ueno doha perato'a raa'a. Kanoamba mongee'akeo, ‘Parakai'o mia neea ta'alu tai sombo onkosono kongkonggu koa amba umeu'o ta'alu mekuleakuto.’ ”

³⁶Menseno Iesu tumompakio pauNo, mesikenooto la mia mpande atora Taura raa'a, “Montonda pohawemu, isia i oloro otolu mia raa'a, henu pe'asono mia henu rinampasi raa'a?”

³⁷Sumangki mia raa'a, “Mia henu mehohawa'o ka tumulungio.” Sumangki Iesu, “Lekoto, wowau'oto lesie!”

Maria ka Marta

³⁸Umari raa'a Iesu ka mia henu tumonda'o lumiuakeo koleko-leko'aro ka telu la'aso inie. I inie raa'a hina aso erowai henu mengeengako i Marta umunda'iro Iesu i dohano. ³⁹I Marta raa'a, hina aso petiano henu mengeengako i Maria. I Maria raa'a metunda orambi la ngkareno Ue Iesu, mehoringakeo pompaguruNo. ⁴⁰Kanggo i Marta butu tetala momparakai kaanga. Iwono lumeko ndi Iesu ka mepau, “Ue, tembio Ikomi mo'ineengangu mo'angga aso-asonggu, petianggu kano tulungiaku wainto. Tena'oto kano pokowaliaku.” ⁴¹I Ue mepau, “Marta, Marta, biraba lahi usalalaro ka takau tetala lahi iiko la adio rupa. ⁴²Kanggo butu aso rupa koa henu paralu ka i Maria raa'a notimakioto henu paralu raa'a ka iwonoto raa'a henu lalua me'ambo, henu kano hina te'aso mia bisa umaleo te'embu ndi iwono.”

Pompaguruno Iesu mongkono ara'ehende mekakai

11 ¹Aso tempo Iesu mekakai la'aso po'ianga. Umarino Iesu mekakai, aso mia ana guruNo mepau ndi Iwono, “Ue, paguru kami mekakai heleo Iohane paguru'iro ana guruno.”

^j 10:35 Doi pera: Aso lempe doi pera iwonoto doi Romawi henu ngingeengako dinare. Aso dinare menggena ka gagino mia aso oleo mo'angga.

²Iesu mepau ndi iworo, “Ta'alu ikomiu mekakai, pau'oto lenie: Uma, pinokolangkai ngeeMiu henu mempori, Ipoparentato i wawontolino heleo mokole.

³ Powei kamito kaanga henu kiparalu'o sombo oleo,

⁴ ka ampuni kamito te'embu la lowono halamami, heleo ikami mbo'u mo'ampuni lowono mia henu sala ndi ikami.

Ka hooto Ipo'ineenggami inara-arahako.”

⁵Umari raa'a Iesu mepau mbo'u ndi iworo, “Ta'alu tuduano hina i olomiu henu lumeko la dohano pokowalimiu porontonga wongi ka momoni lenie, ‘Petia, poposabo'akune wainto te'otolu roti,^k

⁶akono hina aso pokowalinggu henu tekoni laro koleko-leko'ano teliu i dohanggu ka kano hina kaanga henu kunggale mowe'akeo.’

⁷Tuduano henu mompe'ue doha sumangki, ‘Hooto risui'aku. Panganso binonsooto, iaku saru ananggu moturi kamito. Iaku kaku pokopewangu mowe'akomu pio henu pinomonimu.’”

⁸Iaku mepau ndi ikomiu, “Maupono iiko pokowalino, iwono kanolo mewangu mowe'akomu pio henu pinomonimu. Kanggo akono iiko kau mokoko'ii momoni nggoe-nggoe, iwono asolekono mewangu mowe'akeo opio henu pinaralumu. ⁹Gagi Iaku mepau ndi ikomiu pomonioto ndi Ue Ala, kongkono koa No poweikomiu. Wusu'oto opio henu pinaralumu, matantu ikomiu humawe'o. Tingkooto bonso, matantu ikomiu inungkahiako. ¹⁰Akono sombo mia henu momoni, matantu nggale winei'ako. Sombo mia henu mowusu, matantu nggale mohawe, ka sombo mia henu motingko-tingko bonso, matantu nggale inungkahiako. ¹¹Matantu kano hina ikomiu uma-uma ta'alu anamiu momoni roti ikomiu mowe'akeo wasu, momoni bou ikomiu mowe'akeo ule, ¹²momoni tawu manu, ikomiu mowe'akeo kasi-kasi. ¹³Gagi, ta'alu ikomiu henu mosa'a winowaumiu, imento'orio mowe'akero henu me'ambo la anamiu, tamuako Umamu i suruga. Iwono matantu mompowei Penao Mempori la mia henu momoni ndi Iwono.”

Iesu ka Belsebu

¹⁴Aso tempo Iesu monsaari penao mosa'a henu mompewunsoki aso mia ka wowau'o mia raa'a gagi bebe. Tempono penao mosa'a raa'a

^k 11:5 *Roti*: Raa'a kaangaro sombo oleo to Iahudi heleo ninahu kangaaro sombo oleo to Indonesia.

meluarako, mia raa'a bisaoto mepau mekule. Kumiteo raa'a lowono mia henu hina rahea mengkombaa. ¹⁵Kanggo popio mia mepau, “Saru pobawa Belsebu, mokoleno lowono onisu, Iwono monsaari penao mosa'a.” ¹⁶Henu mesueno umara-arahakeo, momoni kano Iwono mowowau tondoni henu kombaa'akoa kano popokiteo ta'alu pobawaNo te'embu la Ue Ala.

¹⁷Kanggo, Iesu tumo'orio arapio pinewowoloro, ho'ioto pu'uno Iwono mepau, “Sombo poparenta henu pada umewa i oloro, matantu kaloro bisa pontaha, ka sombo sombori henu pada metea matantu nggale teponsia. ¹⁸Lira'a mbo'u ta'alu Mokole Onisu monsaari onisu mesueno, iwono umewa'o koroino liono. Ta'alu lira'ato matantu poparentano nggale tesia-sia. Iaku mepau lenie akono ikomiu mongee ta'alu Iaku monsaari penao mosa'a saru pobawano Belsebu. ¹⁹Ta'alu Iaku monsaari penao mosa'a saru pobawano Belsebu, pau Akune, saru pobawano isia ana gurumiu monsaari penao mosa'a? Matantu saru pobawaro Ue Ala! Gagi, henu winowauro ana gurumiu ra'iroa henu mopokiteo ta'alu petulurimiu ndi Iaku raa'a kano mentee. ²⁰Kanggo, ta'alu Iaku monsaari penao mosa'a saru pobawaro Ue Ala, pengkonoano Ue Ala mompamulaoto momparenta ndi ikomiu.”

²¹“Ta'alu hina aso mia henu moroso gumagai'o dohano ka parewa mpeteano sombo, matantu kano hina mia henu bisa mo'alo ihi dohano. ²²Kanggo, ta'alu hina aso mia henu morosooopo ka iwono hawe sumapoi'o ka numangio, matantu mia henu morosooopo raa'a umaleo lowo parewa mpetea henu no perorohio mia henu mogagai doha raa'a ka tumia-tia'o la mpokowalino. ²³Araisia tai me'aso Akune, iwono umewa Aku ka araisia henu tai tumulungi Aku la mpoangga'aNgggu mowawo mia ndi Iworo Ue Ala, iwono monsolangi angga'aNgggu.”

Pekuleno penao mosa'a

²⁴Iesu mepau mbo'u, “Ta'alu penao mosa'a meluarako te'embu la'aso mia, iwono nggale lumeko koleko-leko la pada one mowusu po'iangano. Kanggo ta'alu kano pohawe po'iangano, penao mosa'a raa'a mepau lenie, ‘Iaku nggale mekule mbo'u la doha henu pinobintanggu.’ ²⁵Gagi lumekooto iwono la doha raa'a ka humawe'o doha raa'a morinaoto rinoahi ka te'atoraoto. ²⁶Umari raa'a, lumekooto penao mosa'a raa'a umulu'akeo opisu penao mosa'a mesueno henu mosa'a takau ka iwono ka iworo mewunso la doha raa'a, ka mo'ia rahea. Pokotompaano, tumuwuno mia raa'a mosa'aopo ka amba-ambano.”

Isia henu me'ura

²⁷Tekonai Iesu mepau, ko'ora-oraoto aso erowai te'embu i tonga-tongano mia adio mepau ndi Iwono lenie, “Me'uraoto su'u ineMu henu mentia'akoMu ka mo'uoKo.” ²⁸Kanggo Iesu mepau, “Me'uraopo mbo'u mia henu humoringo ka wowau'o pauro Ue Ala.”

Petondonino Iunusu

²⁹Tempono mia adio tepumpu mebolili'o Iesu. Iwono mepau ndi iworo, “Mia henu tuwu lenie neea, takau mosa'a winowauro. Iworo mpomoni tondoni kanggo kanolo hina tondoni henu mesueno henu Ue Ala nggale wei'akero, butu tondoni henu gagi ndi nabi Iunusu tempo saa'a henu Ue Ala nggale wei'akero. ³⁰Heleo Iunusu gagi petondoni la to Niniwe, lira'a mbo'u unggu Ana Manusia gagi petondoni la mia henu tuwu lenie neea.^l ³¹Tempono oleo pebitara'a, mokole erowai te'embu i Seba* nggale pinotuwu mekule meronga-ronga saru mia henu tuwu lenie neea, ka iwono unggu nggale mopokiteo winowauro henu sala. Akono iwono hawe te'embu tompano wawontolino humoringo mpande te'embu la mokole Solema. Mentee'ano endea hina aso mia henu pandeopo ka mokole Solema, kanggo ikomiu kai poli mehoringakeo! ³²Tempono oleo pebitara'a, mia Niniwe nggale tuwu mekule meronga-ronga saru ikomiu henu tuwu lenie neea. Mia Niniwe raa'a unggu nggale tuwu mekule ka mopokiteo salaro mia, akono iworo mosea'oto te'embu la halaro menseno ro mehoringo kareba henu pinauno Iunusu.* Mentee'ano endea hina aso nabi henu langkai'opo ka Iunusu kanggo kai mempoli mosea.”

Hulono koroi

³³Iesu lumiuakeo mbo'u pauNo, “Kano hina te'aso mia monsusungi hulo kanoamba numaa'o la mpo'iangana henu tewuni. Kano pupusiakeo mbo'u loa, kanggo matantu no naa'o la mpo'iangano laano, kano mia henu mewunso i laro doha mengkiteo wantano. ³⁴Matamiu seea iwonoto hulono koroimiu. Ta'alu matamiu me'ambo, lowono koroimiu mewanta, kanggo ta'alu matamiu mahaki matantu lowono koroimiu rokoma.

^l **11:30** I laro Wunta Mempori dandi epie, nabi Iunusu noteleo bou henu takau langkai. Otolu oleo iwono i laro kompono bou, iwono kano mate. Umari raa'a bou raa'a lumue'akeo mekule i wiwi ntahi (Yun. 1:17; 2:10). Lira'a koambo'u Iesu nggale pinaso la kau pinotamba, kinaburu ka la oleo ko'otoluno Iwono nggale tuwu mekule (Mat. 12:40).
* **11:31** 1Raj. 10:1-10; 2Taw. 9:1-12 * **11:32** Yun. 3:1-10

³⁵Ho'ioto pu'uno ikomiu asolekono metanggoro kano wanta henu hina ndi ikomiu kano gagi rokoma. ³⁶Ta'alu lowono koroimiu mewanta, ka kano hina henu rokoma, matantu lowono tuwumu mewanta heleo hulo wantahiko.”

Pompagururo Iesu kaindoro mentonda'o gauru to Parisi ka mia mpande atora Taura

³⁷Menseno Iesu umari mompaguru, aso mia to Parisi umunda'o lumeko monggaa la dohano. Iesu lumeko la dohano to Parisi raa'a ka metunda monggaa. ³⁸Tempono to Parisi raa'a kumiteo Iesu monggaa kano wo'ohio kaeNo ari montonda atora agamaro to Iahudi, iwono kombaa. ³⁹Kanggo Ue Iesu mepau, “Ikomiu to Parisi, molodui mangko ka tabo butu i bungkuno koa, kanggo i laro koroimiu bukeako modoko ka winowaumiu henu mosa'a. ⁴⁰Hei ikomiu mia bebe, Ue Ala henu mokogagio henu i bungkuno henu tekito ka i larono henu kano tekito. ⁴¹Gagi, hooto imemodoko ka hooto impowowau henu mosa'a. Powei'akero la mia henu mekarampini opio henu hina ndi ikomiu kano ikomiu mempori takau i aroro Ue Ala. ⁴²Memasola komiuto to Parisi, akono ikomiu metenunu mompowei hopulo persee ndi Ue Ala te'embu solasi, rampalemo ka rampa-rampa mesueno, kanggo ikomiu kano momoli ka kano mompehohawa la Ue Ala. Mentee'ano heleo lira'a henu asolekono imewowau'o ka hooto imengkolupeo pompaguru henu mesueno. ⁴³Memasola komiuto to Parisi, akono inehemiu mpetunda la mpo'iangana petunda'aro henu pinelangkai la doha pesomba'a to Iahudi. Ka inehemiu ta'alu hina mia melangkai komiu i pasa. ⁴⁴Memasola komiuto, akono ikomiu heleo kaburu henu tai hina tondonino ranta mia henu telii i wawono kano to'orio. Lira'a mbo'u ikomiu, i bungkuno me'ambo kanggo i laro aroamiu mosa'a.”

⁴⁵Aso mia i oloro mia mpande atora Taura mepau ndi Iesu, “Guru, ta'alu Ikomiu mepau lira'a, pengkonoano Ikomiu pokomokoko'ii kami.”

⁴⁶Iesu sumangki, “Memasola komiuto mia mpande atora Taura, akono ikomiu mompowei la mia atora-atora henu mobea karo mewowau'o, kanggo ikomiu maupo te'esi tokoa kai poli tumulungiiro wowau'o atora raa'a. ⁴⁷Memasola komiuto, akono ikomiu mompokome'ambo kaburuno nabi-nabi henu pinepatero mia mosu'omiu asompihe. ⁴⁸Henu winowaumiu raa'a, mopokiteo ta'alu ikomiu me'arao'o pio henu winowauro mia mosu'omiu asompihe. Akono mia mosu'omiu asompihe mepateiro nabi-nabi ra'iroa, ka ikomiu pokome'ambo'o kabururo. ⁴⁹Ho'ioto pu'uno saru mpandero Ue Ala mepau mongkono ikomiu,

'Iaku nggale montena nabi-nabi ka rasul-rasul ndi iworu, kanggo aso ntia ro pepateo ka henu mesueno ro bobarasa'o.' ⁵⁰Gagi, mia henu tuwu lenie nea asolekono montarima pohuku, akono rearo lowono nabi henu tesolo mompu'u wawontolino pinokogagi, ⁵¹ mompu'u la reano i Abeli hawe la reano i Sakaria henu pinepate i olono po'ianza ponsunua pesomba saru Doharo Ue Ala. Pihepo mbo'u Kupau'akomiu, ikomiu henu tuwu lenie asolekono montarima pohuku akono lowono sala henu winowau raa'a. ⁵² Memasola komiuto, hei mia mpande atora Taura, akono ikomiu heleo mia henu monaa gonti pendamoha i laro bolongko pepoto'ori mongkono po'ehero Ue Ala, kanggo ikomiu kai poli mendamo i laro bolongko raa'a. Ikomiu koa henu umontoiro mia mesue henu minggu mendamo ka minggu tumo'orio po'ehero Ue Ala" ⁵³ Menseno Iesu mobintao po'ianza raa'a, mia mpande atora Taura ra'iroa ka to Parisi tekosi karo me'eheo. Te'embu rahea mompamulairoto mempaanio Iesu kano poli koa mepau mongkono adio rupa. ⁵⁴ Sombo pio henu pinauNo Iesu, iworu mpehoringakeo takau. Gagi, ta'alu hina henu sala No pau'o, hina ansalaro merako'o.

Pepoto'ori la mia henu mompe'ende-ende me'ambo

12 ¹ Tempono sowuno mia adio tepumpu, ranta karo pedudumpali orambiakeo Iesu, mompu'uiroto Iesu mompaguru, Iwono mepau ari la ana guruNo. Iesu mepau, "Petangoro la tapero to Parisi iwonoto gauro henu tekito me'ambo i bungkuno koa. ² Kanolo hina te'aso henu tepupusi henu tai nggale inungkahi ka kano hina te'aso henu tinako henu tai nggale tino'ori. ³ Akono lowono henu ikomiu pau'o la rokomaano nggale hinori la mewantaano, ka pio henu impetanga-tanga'akeo i laro bolongko nggale pinopau te'embu la mbumbungeno doha."

Doito la Ue Ala

⁴ Iaku mepau mbo'u ndi ikomiu pokowaliNgg, "Hooto imedoito ndi iworu henu bisa mepateo koroi, ka umarino raa'a iworu karo bisa mbo'u mpowowau pio-pio. ⁵ Kanggo Iaku mepau ndi ikomiu, aso mia tokoa henu imedoito'akeo. Imedoitoto ndi Ue Ala henu kano butukoa pobawa mompepate, kanggo pobawa koambo'u metadiakeo mia la naraka. Iaku mepau su'u ndi ikomiu, imedoitoto ndi Iworu. ⁶ Mento'orio koa mongee olimo sui-sui dena pine'oliako masempo butu oruo doi pera henu takau motutu rekena. Kanggo kano hina te'aso tokoa henu no kolupeo Ue Ala. ⁷ Lalua'opo ikomiu, sombo laino wuumiu Ro doa'oto Ue Ala. Ho'ioto pu'uno, hooto imedoito akono

ikomiu No pehohawa komiupo Ue Ala sekonopo sui-sui dena henu adio."

Umakui'o Iesu i aroro lowono mia

⁸ "Iaku mepau mbo'u ndi ikomiu, araisia henu umakui'o i aroro mia ta'alu iwono tumonda Aku, Ana Manusia mbo'u unggu umakui'o i aroro mala'ekaro Ue Ala. ⁹ Kanggo araisia henu humapu Aku i aroro mia, iwono mbo'u unggu Kuhapuo i aroro mala'ekaro Ue Ala. ¹⁰ Araisia mepau te'aso umewa'iro Ana Manusia, iwono da bisa kinadudui. Kanggo araisia henu sumosa'ai'o Penao Mempori iwono kanolo bisa kinadudui. ¹¹ Ta'alu ikomiu rinako ka winawo me'aro la pu'u petewawo agama ara la to poparenta, hooto ikomiu salalaro mongkono ara'ehende ikomiu me'oloi'o koroimiu, ara mongkono pio henu nggale mepau'o. ¹² Akono i tempo raa'a mbo'u Penao Mempori nggale paguru komiu opio henu nggale ikomiu pau'o."

Ande-ande mpau mongkono mia sugi henu bebe

¹³ Aso mia te'embu la mia adio raa'a pepumpu rahea mepau ndi iworu Iesu, "Guru, pau'akeo la petianggu kano powei'akune tia pusaka te'embu la mia mosu'o mami."

¹⁴ Kanggo Iesu mepau, "Petia, kano hina mia henu motoro Aku gagi pu'u pobitara ara gagi pu'u pontia pusaka i olomiu." ¹⁵ Kanoamba Iesu mepau mbo'u la mia pepumpu rahea, "Petangkoroto kano ikomiu hooto minggu pe'ue'o lowo ihino wawontolino. Akono maupo aga-agando adio, kano aga-aga raa'a henu nggale mokopotuwu kito."

¹⁶ Umari raa'a Iesu montutulu'akero aso ande-ande mpau lenie, "Hina aso mia henu sugi henu takau adio wue pinopahono i lereno. ¹⁷ Iwono mesikeno la aroano lenie, 'Pio henu kunggale wowau'o? Akono andono hina pona'a henu kunggale pake'o numa'o wue pinopahonggu.' "

¹⁸ Pokotompaano iwono mongee, "Lenie henu asolekono kuwowau'o! Iaku betaho si'enggu, kaku'amba mowangu mbo'u si'e henu lalua langkai nggale pona'anggu gandu ka lowono aga-aganggu."

¹⁹ Umarino raa'a iaku nggale mongee la koroinggu lenie, "Adioto aga-aga henu unaa'o. Sombooto no pinake la popio nta'u. Penao-naoto, mponggaato, po'enuto ka pesana-sanaato." ²⁰ Kanggo Ue Ala mepau la mia raa'a, "Iiko mia bebe, wongi koa nea mbo'u Iaku nggale umaleo penaomu. Gagi, winei'ako ndi isia lowono henu ninaamu raa'a?"

²¹ "Lira'ato henu nggale gagi la mia henu mpe'usaha mopumpu aga-aga tiano koroino liono ka iwono kano sugi i aroro Ue Ala."

Mongkono salalaro

²² Iesu mepau ndi iworo henu tumonda'Iro, “Ho'iotu pu'uno Iaku mepau ndi ikomiu, hotoo imensalalaro mewowolo'o tuwumiu, mongkono arapio henu nggale imengkaango. Ka hotoo imensalalaro mewowolo'o koroimiu mongkono opio henu nggale pinakemiu. ²³ Akono tuwu raa'a mantuduopo ka kaanga ka koro'i mantuduopo ka parewa. ²⁴ Perurupa'o sui-sui paa-paa, iworo karo pompaho ka karo mensowi. Iworo kano hina si'ero, kanggo Ue Ala mowe'i'akero kaanga. Tamuako ikomiu, mantudu komiupo i aroro Ue Ala sekono sui-sui ra'iroa. ²⁵ Isia te'embu ndi ikomiu henu saru salalarono moko tambai'o tinuwuno maupo butu te'esi tokoa? ²⁶ Gagi, ta'alu henu motutu heleo montambai tinuwu ikomiu kailo pokowowau'o, tembio kai mensalalaro mongkono kaanga ka parewa? ²⁷ Kiteoto sisi bonse henu tuwu i lere. Iworo karo mpo'angga mobea ka iworo karo pontanu. Kanggo Iaku mepau ndi ikomiu, mokole Solema, maupo no sugi iwono kano peparewa me'ambo heleo sisi bonse ra'iroa. ²⁸ Ta'alu lira'a Ue Ala moko me'ambo'o sisi bonse i lere henu oleo neea tuwu ka isomo tinadi la apui. Tamuako ikomiu, asolekono Ue Ala nggale mowe'i komiu parewa henu pinaralumi, hei ikomiu mia tai mompe'alo-alo lahi! ²⁹ Gagi, hotoo imedungku mpewowolo'o arapio inggale mpongga ka arapio henu inggale mpo'enu. Ka hotoo imensalalaro mongkono lowoakoano raa'a. ³⁰ Lowono raa'a pia ro mewusu'o mia kano to Iahudi i wawontolino neea. Mentee'ano, Umamiu i suruga tumo'orio ta'alu ikomiu paralu'o lowoakoano raa'a. ³¹ Gagi henu takau mantudu, pe'usahato kano Ue Ala momparenta i laro ntinuwumiu. Ta'alu lira'ato imewowau'o, lowono pinaralumi henu mesueno matantu Iwono nggale mowe'i'akomiu. ³² Ikomiu ana guruNggu maupono kano adio komiu, hotoo imedoito. Akono Umamiu henu i suruga saru sanaa aroa mokogagi komiu gagi bawaaNo i laro PoparentaNo. ³³ Impe'oliakeoto aga-agamiu, doino tia-tia'o la mia mokokolaro. Wowau'oto kadu-kadu henu tai nggale molulu, iwonoto raa'a aga-aga henu tai hina pinggoano i suruga, inderio henu mponako kano pokoponakoo mbo'u ka ane kano bisa mokomowuru'o. ³⁴ Wowau'oto lowoakoano raa'a akono inderio aga-agamiu no po'ia, rahea mbo'u aroamiu.”

Asolekono metanggoro mpihe ranta hawe'aro Iesu mekule

³⁵ Iesu lumiuakeo mbo'u pauNo lenie, “Ikomiu asolekono sadia mpihe momparakai Ue Ala heleo ata mpeboo-boo ntonga mpihe, ka

mopolanga mpihe palita. ³⁶ Ka ikomiu asolekono heleo ata-ata henu monsikori ueno mekule te'embu la mpetao'a. Ta'alu iwono hawe ka metingko-tingko bonso, iworo ronga umungkahiakero bonso. ³⁷ Me'urairoto su'u ata ra'iroa, ta'alu uero mekuleoto humawe'iro tekoni pegagai. Mentee su'u Iaku mepau ndi ikomiu, uero raa'a nggale metanggoro ka tumena'iro metunda ka mowe'i'akero kaanga. ³⁸ Lira'a mbo'u ta'alu iwono hawe porontonga wongi ara orambi mowanda ka humawe'iro tekoni pegagai, me'urairoto su'u. ³⁹ Kanggo Iaku mepau ndi ikomiu, ta'alu ueno doha tumo'orio langku popio mia monako hawe, matantu ueno doha raa'a megagai, ka kano po'ineengo mia monako raa'a mendamo i laro dohano. ⁴⁰ Lira'a koambo'u ikomiu. Ikomiu asolekono pegagai mpihe sombo oleo, akono tempono hawe'aRo mekule Ana Manusia, ikomiu kai mento'orio.”

⁴¹ Umari raa'a i Peturu mesikeno, “Ue, samana ikami henu tinungkaiMu la ande-ande mpau neea ara lowono mia?”

⁴² Iesu sumangki saru ande-ande mpau lenie, “Nginehele hina te'aso ata henu metenunu ka mpande, atato raa'a henu nggale pinotorono ueno gagi pu'u petewawo ata henu mesue, kano iwono mowe'i'akero kaanga sombo oleo. ⁴³ Me'uraoto su'u ata henu pinotoro raa'a tempono ueno raa'a hawe humawe'o mowowau heleo raa'a. ⁴⁴ Mentee su'u Iaku mepau ndi ikomiu, ueno raa'a nggale motoro'o gagi mo'urusu lowono aga-agano. ⁴⁵ Kanggo ta'alu ata raa'a mepau i laro aroano lenie, ‘Uenggu da epie kanoamba mekule.’ Te'embu rahea mompamulaoto tumunduhio ata-ata henu mesueno, tama ka erowai ka mongga saru mo'enu ranta kano molangu. ⁴⁶ Kanggo tekoni no mowowau lira'a, bingkosako hawoto ueno la oleo ka tempo henu kano to'orio. Ueno raa'a te'ingga nggale humuku'o ata raa'a menggena heleo pohuku'a la mia henu tai metenunu ndi iworo Ue Ala. ⁴⁷ Ata henu tumo'orio po'eheho ueno, kanggo iwono kano pegagai ka iwono kano wowau'o po'eheho ueno, asolekono tinunduhi menggo adio. ⁴⁸ Kanggo ata henu kano to'orio po'eheho ueno ka mowowau henu tai mentee ranta wowau'o kano tinunduhi, iwono kanolo tinunduhi menggo adio. Lira'a koambo'u isia henu pinowe'i'ako adio, nggale pinomoni adio te'embu ndi iwono. Ka araisia henu No pine'alo-alo'akero Ue Ala adio, Ue Ala mbo'u nggale momoni adio te'embu ndi iwono.”

Iesu mowawo teposisalaa

⁴⁹ “Iaku hawe nggale mompetadiako apui teposisalaa i wawontolino ka Iaku takau merorohio apui raa'a melangaoto. ⁵⁰ Kanggo Iaku

asolekono montarima marasai'a. AroaNggu takau kano rodo ambono marasai'a raa'a gagi. ⁵¹Hooto impewowolo'o ta'alu Iaku hawe mowawo sintuwua i wawontolino. Iaku mepau ndi ikomiu, Iaku mowawo teposisalaa. ⁵²Akono mompamula oleo neea, nggale hina teposisalaa. Tuduno hina olimo mia i larono aso doha teposisala. Otolu mia umewa'o oruo mia ara henu oruo mia umewa'o henu otolu mia. ⁵³Iworo nggale pada umewa, henu uma umewa'o anano tama ka anano henu tama umewa'o umano, henu ine umewa'o anano henu erowai ka anano erowai umewa'o ineno. Ine nggale umewa'o walino anano tama ka erowai umewa'o ineno walino.”

Pontondonia tegauno wawontolino

⁵⁴Iesu mepau mbo'u la mia adio ra'iroa, “Tempono imengkiteo seru mewue'ako i asonimbino soo'ano oleo, ikomiu mpongee, ‘Use nggale tii’, ka gagi koa su'u heleo henu ngineemiu. ⁵⁵Lira'a mbo'u ta'alu angi mepuuri te'embu i selata, ikomiu mepau, ‘Oleo nggale mopedu,’ Ka gagi koa su'u heleo ngineemiu. ⁵⁶Hei ikomiu mia henu mompe'ende-ende me'ambo!^m Ikomiu mento'orio mengkiteo tegauno wawontolino ka langi, kanggo ikomiu kai mento'orio pio-pio mongkono kegagia-kegagia henu tekona'i gagi lenie. ⁵⁷Tembio ikomiu kai patantu'o liomiu pio henu mentee? ⁵⁸Ta'alu iiko ka uwelimu lumeko meronga-ronga la pu'u pobitara, pe'usahato kano ikomiu mosintuwu i tonga ansala. Ta'alu aio, uwelimu raa'a nggale wawoko lumeko la pu'u pobitara ka pu'u pobitara raa'a nggale mewengakomu la henu mogagai tarungku henu nggale mondamoto laro tarungku. ⁵⁹Iaku mepau'akomiu, iiko kaulo mpokopeluarako te'embu la tarungku ta'alu ambo ubara'o lesu doi henu nopatantu'o pu'u pobitara.”

Hala ka tebobarasa'a

13 ¹Tempo raa'a popio'iro mia mehawe ka pau'akero Iesu mongkono popio mia to Galilea henu pinepateno i Pilatu i Doharo Ue Ala ranta rearo merampu ka reano pinotuwu henu ro pesomba'akeo ndi iworo Ue Ala. ²Iesu mepau, “Ikomiu mpongee, to Galilea raa'a tumanggumio masusaa heleo raa'a akono halaro langkai'opo te'embu la lowono mia mesue henu i Galilea? ³Aio! Kupau'akomiu, ta'alu ikomiu kai mosea te'embu la halamiu, ikomiu

^m 12:56 Akono iworo raa'a mopokiteo ta'alu iworo monsikori haweano Mokole Pongkadudui Henu DinandiRo Ue Ala, kanggo tempono Iesu hawe saru lowono tondoni henu winowauNo, iworo karo mentarima'o.

lowo nggale mate marasai heleo to Galilea ra'iroa. ⁴Ara samana ikomiu mompewowolo hopulo ka hoalu mia henu mate dinunsino menara i Siloa, halaro langkai'opo ka lowono mia henu mpo'ia i Ierusale? ⁵Aio. Kupau'akomiu, ta'alu ikomiu kai mosea te'embu la halamiu, ikomiu lowo nggale mate menggena heleo iworo.”

Ande-ande mpau mongkono kau ara henu tai mewue

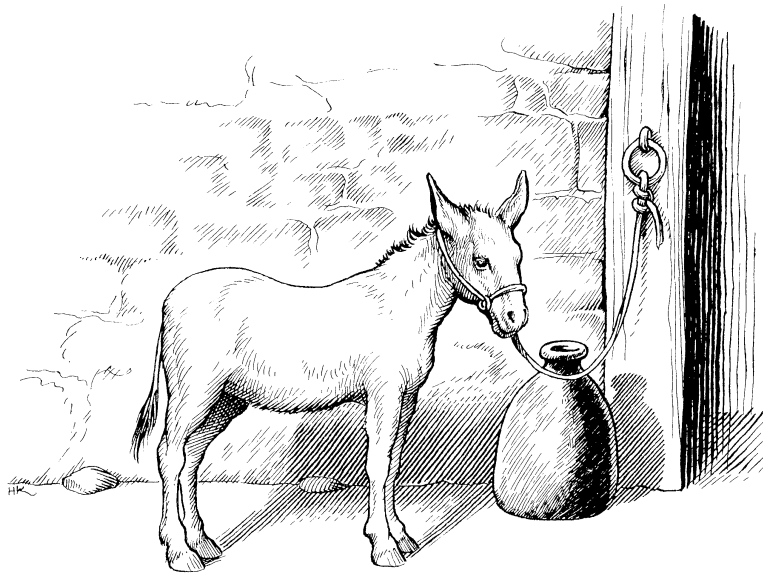
⁶Umari raa'a Iesu tumutulu'akero aso ande-ande mpau lenie, “Hina aso mia henu mompe'ue pu'uno ara i lere anggorono. Aso tempo, ueno lere raa'a lumeko mowusu wueno ara. Kanggo, kano hina wueno no pohawe. ⁷Pokotompaano no pongee'akeo la mia henu mogagai lere raa'a, ‘Kiteo, otolu nta'uto kumai mowusu wueno kau ara neea, kanggo kano hina wueno kupohawe. Tuehioto kau neea, akono kau neea butu moppinggo-pinggo monuwono wute.’ ⁸Kanggo henu mogagai lere raa'a mepau, ‘Ue, po'ingoto ari kau raa'a tuwu aso nta'u mbo'u. Ambapo kukekeo wute bolili'o pu'uno ara raa'a kaku'amba pupu'o. ⁹Kato to'orio ta'u ramai ara mewue'oto. Ta'alu kano pewue mbo'u, po'ineengoto ue utena'aku tumuehio pu'u ara raa'a”

Iesu mompokotompa mia mahaki la oleo Penao-nao'a to Iahudi

¹⁰Tempono oleo Penao-nao'a to Iahudi, Iesu mompaguru la'aso doha pesomba'a. ¹¹Rahea hina aso erowai henu hopulo ka hoalu nta'uto nopewunsokio penao mosa'a henu wowau'o bungkulosu ka andono pokopentada momoli. ¹²Tempono Iesu kumiteo erowai raa'a, No poboi'o ka mepau ndi iwono, “Ine, hakimiu pinokotompaoto.” ¹³Kanoamba Iesu motopao kaeNo la koroino erowai raa'a, ka tempo koa raa'a mbo'u erowai raa'a mokopentadaoto momoli ka mompamulaoto umunde-unde'iro Ue Ala.

¹⁴Kanggo kapala doha pesomba'a to Iahudi raa'a tekuda, akono Iesu mompokotompa mia mahaki la oleo Penao-nao'a to Iahudi. Kapala doha pesomba'a to Iahudi raa'a mepau la mia henu hina rahea, “Hina oono oleo i larono aso minggu mpo'angga. Tempo raa'a mehawe komiuto kano pinokotompa, hooto imehawe la oleo Penao-nao'ando.”

¹⁵Kanggo Ue Iesu mepau, “Ikomiu mia henu mompe'ende-ende me'ambo. Matantuoto ikomiu nggale mompotola sapi ara kalidemiu te'embu la dampano kano ikomiu mopo'enuiro la oleo Penao-nao'a to Iahudi. ¹⁶Oleo neea, endea, erowai neea inuleno i Burahima henu hopuloto ka hoalu nta'u no ponguo pobawano Mokole Onisu. Pototonoto laano no pinotola te'embu la mpongono raa'a, maupono la

Kalide (13:15)

oleo Penao-nao'a to Iahudi.”¹⁷ SangkiNo Iesu raa'a, wowau'o ewaNo ra'iroa mokoko'ii, ka lowono mia mesue henu hina rahea sanaa akono lowono henu kombaa'akoa henu winowauro Iesu.

Oruo Ande-ande mpau mongkono tetambaino Poparentaro Ue Ala

¹⁸Umari raa'a Iesu mepau, “Ta'alu Ue Ala mompamenta heleo Mokole, ara'ehende tegauno? Saru pioke Ku bisa mokomenggena'akeo?¹⁹ Tegauno Poparentaro Ue Ala raa'a heleo wuku mpaho'a henu takau motutu henu rinawono mia i lereno. Wuku mpaho'a raa'a tuwu ka gagi aso pu'u kau ka sui-sui mpeseno la sampano.”²⁰ Iesu lumiuakeo pauNo, “Iaku monggena'akeo saru pio tegauno i laro Poparentaro Ue Ala?²¹ Tegauno i laro Poparentaro Ue Ala raa'a heleo tape henu inalono aso erowai kanoamba kinangke saru patompulo litere tarigu ranta lowono tarigu henu kinangke raa'a te'ili.”

Isia henu pinowei'ako tuwu'a henu tai hina tampulaano

²²Umari raa'a Iesu lumiuakeo koleko-leko'aNo lumeko i Ierusale. Iwono koleko-leko lumiuango inie langkai ka inie motutu, ka mompaguru pauro Ue Ala.²³ Hina aso mia henu mesikeno ndi Iwono, “Ue, te'esi koake mia henu nggale pinowei'ako tuwu'a henu tai hina tampulaano i suruga?”

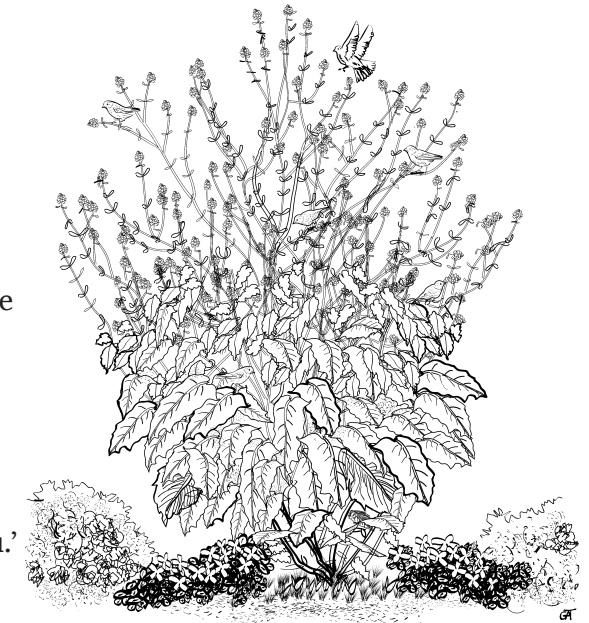
²⁴Iesu sumangki, “Pe'usahato mpendam la panganso henu mo'asi, akono Iaku pau'akomiu, adio mia henu me'usaha mendamo, kanggo iworo karo pokopendamo.²⁵ Ta'alu ueno doha mebonsooto, ikomiu nggale mentada i bungkuno, metingko-tingko la bonso ka mepau, ‘Ueno doha, ungkahiakami wainto bonso.’ Kanggo ueno doha nggale mepau ndi ikomiu, ‘Kaku to'ori komiu.’

²⁶Ikomiu nggale mepau, ‘Ikami neea monggaa ka mo'enu meronga Komiu, ka Ikomiu paguru kami i lowono ansala i laro inie mami.’²⁷ Kanggo Iwono nggale mepau ndi ikomiu, ‘Kaku to'ori komiu. Imelekoto te'embu i aroNgggu, ikomiu lowo henu mpowowau henu mosa'a.’²⁸ Tempono imengkiteo i Burahima, Isaki, Iako, ka lowono nabi pesana-sanaa i laro suruga, ikomiu nggale meba'ie ka marasai, akono ikomiu nggale tinadi i bungkuno suruga.²⁹ Adio mia henu kano to Iahudi nggale mehawe te'embu la pelo'ano oleo, te'embu la soo'ano oleo, te'embu la utara ka te'embu la selata nggale monggaa i suruga.³⁰ Ka mentee'ano, hina popio'iro mia henu rineke tai mantudu, nggale pinelangkai i laro suruga. Ka hina popio'iro mia henu rineke mantuduopo, iworo karo mpendamo i laro suruga.”

Pompehohawaro Iesu la mia i Ierusale

³¹Tempo koa raa'a mbo'u popio'iro to Parisi hawe ndi Iesu ka mepau, “Ilekoto te'embu endea, akono mokole Herode minggi mepate Komiu.”³² Kanggo Iesu sumangkiro, “Imelekoto, pau'akeo serigala”

ⁿ 13:32 Akono gauno i Herode raa'a mpande mpau, modoko ka kano hina tinuduno heleo serigala.

Pu'u sesawi (13:19)

raa'a, 'Horingo, Iaku monsaari onisu ka mompokotompa mia mahaki oleo neea ka isomo, ka la oleo ko'otoluno angga'aNgggu konoto umari.' ”
 33Umari raa'a Iesu mepau la mia henu hina rahea, “Maupono arapio henu gagi, Iaku asolekono lumiuakeo koleko-leko'aNgggu, oleo neea, isomo ka te'epua akono kano hina nabiro Ue Ala pinepate la inie mesueno butukoa Ierusale. 34Kiteo, ikomiu to Ierusale, ikomiu umari pompepate nabi-nabi ka ikomiu motumpai mia henu tinena ndi ikomiu saru wasu ranta mate. Menggo'adio'oto nginehele Kuminggi pumpu komiu, menggena heleo ineno manu mopumpu anano i totono panino, kanggo ikomiu kai mempoli. 35Mentee'ano Ue Ala kanolo meriongo mbo'u waawutemiu. Iaku mepau ndi ikomiu, ikomiu andoilo mengkitoaKu mbo'u ranta ikomiu mepau,

‘Binarakatioto henu hawe heleo tinenaro Ue Ala!’* ”

**Pihepo mbo'u Iesu mompokotompa mia
la oleo Penao-nao'a to Iahudi**

14 1La oleo Penao-nao'a to Iahudi, Iesu lumeko mongгаа i dohano aso mia pu'u petewawono to Parisi. Iworo henu hina ndepano merurupa'o. 2Ndepano hina aso mia henu mahaki hawe i aroro Iesu. Kare ka kaeno melolamba. 3Iesu mesikeno la mia mpande atora Taura ra'iroa ka to Parisi henu hina rahea, “Montonda atora agamando, bisa koake mompokotompa mia mahaki la oleo Penao-nao'a to Iahudi ara aio?”

4Kanggo iworo mengkomino lowo. Kanoamba Iesu umini'o kaeno mia henu mahaki raa'a, mokotompa'o ka tumena'o mekule. 5Umari raa'a Iesu mepau ndi iworo, “Ta'alu hina anamiu ara sapimiu tedontai la aa, matantuoto ikomiu mewue'akeo, maupono la oleo Penao-nao'a to Iahudi.”

6Kano hina maupo te'aso mia te'embu ndi iworo henu taha sumosangkiyo henu pinauro Iesu.

Pompagururo Iesu kaindoto pompelang-kai-lang-kai

7Tempono Iesu kumiteo mia henu hawe mpe'usaha mpetunda la petundaa henu pinelang-kai, Iwono mompau ande-ande mpau neea ndi iworo, 8“Ta'alu hina te'embu ndi ikomiu inunda lumeko la mpetao'a, hooto impetunda la petunda'aro mia henu pinelang-kai. Akono samana ueno doha raa'a umunda'iro mbo'u mia henu pinelang-kai'opo ka

* 13:35 Mzm. 118:26; Luk. 19:38

ikomiu. 9Ueno doha raa'a te'ingga olo mongee'akomiu, ‘Pelimba iiko te'embu sehea. Wei'akeo la pokowalinggu neea petundaa sea.’ Pokotompaano ikomiu gagi mokoko'ii akono ikomiu asolekono melimba la petundaa henu i bungkuno takau. 10Gagi, ta'alu ikomiu inunda la mpetao'a, impetundato la petundaa henu i bungkuno takau, kano ueno doha raa'a mai ndi ikomiu ka mepau, ‘Pokowali, lekoto petunda la petundaaro henu pinelang-kai.’ Gagi ta'alu lira'a, ikomiu mpohawe pompelang-kai i aroro lowono totoko henu mesue. 11Akono araisia henu melang-kai'o koroino, nggale pinetotoako ka araisia henu metotoakeo koroino iwono nggale pinelang-kai.”

Isia henu asolekono inunda

12Iesu mepau la mia henu umunda'o, “Ta'alu iiko mowowau rame-rame mowanda ara wongino, hooto undai'iro poko-pokowalimu, peti-petiamu, ara petengi-tengi dohamu henu sugi, akono iworo mbo'u unggga nggale ponsulo umundako mekule la rame-ramero. Ta'alu lira'a, iiko mohawekoto ponsulo te'embu la me'ambomu. 13Me'amboopo ta'alu iiko mowowau rame-rame, unda'iroto mia henu mekarampini, mia henu salantuwu, mia henu pungku, ka mia morawu. 14Ta'alu lira'a upowowau, Ue Ala nggale barakatiko, akono iworo kano hina pio-pioro nggale ro ponsulo me'ambomu. Lowono raa'a nggale sinulo ndi iiko ta'alu temponoto Ue Ala motuwu'o mekule lowono mia henu mentee.”

Ande-ande mpau mongkono mia henu metengku tumondaiiro Iesu

15Humoringo raa'a, aso mia te'embu la mia henu merongairo Iesu mongгаа mepau, “Meme'urairoto su'u mia henu bisa mongгаа merongairo Ue Ala ta'alu Iworo hawe mompagenta heleo Mokole.”

16Kanggo Iesu mepau, “Hina aso mia mowowau rame-rame lang-kai, ka adio mia henu inundano. 17Tempono rame-rame raa'a nggale pinamulaoto, iwono tumena'o atano lumeko pau'akero la lowono mia henu inundano, ‘Maitoto, akono lowono pinasadia'oto.’ 18Kanggo loworo mpetengku kaloro mehawe la rame-rame raa'a. Henu aso mia mepau la ata raa'a, ‘Tabeamiu tokoa. Akono oleo neea iaku nggale lumeko mekanio wute henu da saraipo ku'olio.’ 19Henu mesueno mepau, ‘Tabeamiu tokoa. Kakulo bisa hawe, akono oleo neea iaku nggale lumeko umara-arahakeo olimo pasa sapi henu da saraipo ku'olio.’ 20Henu aso mia mbo'u mepau, ‘Dahapo ku'umari metao, kakulo bisa mai.’ 21Ata raa'a mekule ka pau'o lowono raa'a

la ueno doha henu tumena'o raa'a. Humoringo lowono raa'a, ueno doha raa'a tekuda takau ka tumena'o atano, 'Kerohoa leko la ansala langkai ka sampa-sampano ansala i laro inie, ka unda'iroto mia henu mekarampini, mia salantuwu, mia morawu ka mia pungku.' ²²Umari no wowau'o lowono raa'a, ata raa'a pau'akeo la ueno doha raa'a, 'Lowono henu utena'akune raa'a umarioto winowau. Kanggo maupono lira'a da adio petundaa henu molimbo.' ²³Ueno doha raa'a mepau, 'Ilekoto la lowono ansala langkai ka sampa-sampano ansala i bungku inie. Lowono mia henu utepotowoakeo, udada'iro memai ranta kano buke dohanggu. ²⁴Iaku mepau ndi ikomiu, kano hina te'aso mia henu inunda amba-ambano nggale monggaa la rame-ramenggu nea.' "

Lowoakoano asolekono pinotola ta'alu metonda ndi Iesu

²⁵Umari raa'a, adio mia merongairo Iesu la koleko-leko'aro. Iesu mewalili ndi iworo ka mepau, ²⁶"Ta'alu hina aso mia henu minggu tumonda Aku, ka iwono nopehohawa'opo ine umano, walino, ana-anano, peti-petiano ara koroino liono, iwono kanolo bisa gagi ana guruNgggu. ²⁷Araisia henu tai poli montanggumi marasai'a ranta kano mate ka tumonda Aku,^o iwono kanolo bisa gagi ana guruNgggu. ²⁸Tuduano hina aso mia henu mosongkapi mowangu doha medongke, matantuoto iwono metunda ari rumeke'o popio angkosono, kano to'orio koa ara sombo koa doino mowangu doha raa'a. ²⁹Akono ta'alu kano reke'o ari onkosono, nggale mansa doino butu sombo hawe la pundasino, andono hina mbo'u doi nggale no pake'o lumiuakeo powangua doha raa'a. Pokotompaano lowono mia henu kumiteo, tumetewehio, ³⁰ka mepau, 'Mia neea mompamula mowangu doha, kanggo kano pokoliuakeo.' ³¹Lira'a koambo'u, ta'alu hina aso mokole mosongkapi lumeko metea saru mokole mesue. Matantuoto iwono metunda ari mompewowolo teme'ambo, bisake sorodaduno henu hopulo sowu ra'iroa bisa umewa'o mokole henu monaa sorodadu oruo mpulo sowu mia, ara aio. ³²Ta'alu kano pokoewa'o, matantu tempono uwelino da olai iwono nggale montena aso mia lumeko momoni posintuwua. ³³Lira'ato mbo'u, sombo mia henu tai motolaho lowono henu hina ndi iworo, iworo karo bisa gagi ana guruNgggu. ³⁴Ohio laano adio tinuduno. Kanggo, ta'alu ohio raa'a gagi morini, matantuoto andono bisa mbo'u pinokome'ohio. ³⁵Ohio raa'a andono bisa takau pinake i lere ara mompokomonuwo wute. Gagi, ohio raa'a

^o 14:27 La mpau lunanino "mompoha kau pinotamba."

asolekono tinadi.^p Isia henu mebiri, pehoringakeoto teme'ambo opio henu pinauNgggu raa'a!"

Ande-ande mpau mongkono bimba henu tetadi

15 ¹Aso tempo, heleo biasano adio to ponsinga sima ka mia tehala mai ndi Iesu mehoringakeo pompaguruNo. ²Kumiteo raa'a, to Parisi ka mia mpande atora Taura pemburuki ka mepau, "Se!, Iwono neea tumarima'iro mia tehala ka monggaa meronga-ronga saru iworo."

³Humoringo raa'a, Iesu mepau ndi iworo la'aso ande-ande mpau lenie, ⁴"Ta'alu hina aso mia monaa aso etu bimba ka aso tetadi, matantu no pobintairo bimbano henu osio mpulo ka osio raa'a la pada one, ka lumeko wusu'o henu tetadi raa'a ranta kano hawe'o. ⁵Ta'alu no haweoto bimba raa'a, iwono sanaa takau ranta no po'ahao la oweano ka no waweo mekule. ⁶Kohaweno i doha, iwono moboi'iro pokowalino ka petengi-tengi dohano ka mepau ndi iworo, 'Maito kato mpesana-sanaa, akono bimbanggu henu tetadi kuhawe'oto mekule.' ⁷Gagi Iaku mepau ndi ikomiu, lira'a koambo'u mala'eka-mala'ekaro Ue Ala i suruga. Mensanaairopo akono aso mia tehala mosea, sekono opio mpulo ka osio mia mentee henu tai momparalu mosea'a."

Ande-ande mpau mongkono doi pera henu tetadi

⁸"Tuduano mbo'u, hina aso erowai henu hina hopulo doi perano,^q ka aso pera tetadi. Matantu iwono nggale mompolanga palita ka rumoahio dohano wusu'o doino ranta kano hawe'o. ⁹Ta'alu no hawe'oto, iwono nggale moboi'iro pokowalino ka petengi-tengi dohano ka mepau ndi iworo, 'Maito kato mpesana-sanaa, akono doi peranggu henu tetadi kuhawe'oto mekule.' ¹⁰Lira'a koambo'u mala'eka-mala'ekaro Ue Ala i suruga. Iworo nggale sanaa takau ta'alu aso mia tehala mosea te'embu la halano."

Ande-ande mpau mongkono ana henu tetadi

¹¹Iesu mepau mbo'u, "Hina aso mia henu hina oruo anano, anano ra'iroa pada tama. ¹²Henu tompasusu mongee la umano, 'Uma, wei'akuneto aga-aga henu gagi tianggu.' Gagi umano tumia'o aga-aganano la anano henu oruo raa'a. ¹³Popio oleo te'embu rahea, ana henu

^p 14:35 Raa'a menggena saru mia henu kano rumeke'o ari opio henu asolekono no wowau'o ta'alu gagi ana guruRo Iesu, ranta iwono kano bisa tumondaiiRo mpihe.

^q 15:8 Raa'a menggena saru gagino aso mia henu mo'angga aso oleo.

tompasusu raa'a me'oliakeo lowo tiano ka lumeko la waawute henu olai. Ndepano nopokopinggo'o mpena doino ka tuwu montonda po'eheno ka mowowau henu mosa'a. ¹⁴Menseno lowono doino pinggo, Gagioto mokoninggoa la lowono waawute raa'a, ranta iwono mbo'u mompamula masusa. ¹⁵Pokotompaano, iwono lumeko mo'angga la'aso mia i waawute raa'a. Mia raa'a tumena'o lumeko i lereno kano pogagai boeno. ¹⁶Iwono mokoninggo takau ranta iwono minggi umihii'o kompono saru paka boe. Maupono iwono mokoninggoto takau, kano hina te'aso mia henu mowei'akeo kaanga. ¹⁷Pokotompaano no pokopewowolo'o pinogauno ka mepau i laro aroano, 'Takau adio mia henu mpo'angga la umanggu ka mpohawe kaanga henu mpetotorea, kanggo iaku endea andono epie kaku mateako ninggo. ¹⁸Lenie iaku nggale lumeko te'embu endea, mekule la umanggu ka iaku mepau ndi iwono, Uma, iaku tehala akuto ndi iworo Ue Ala ka ndi ikomiu. ¹⁹Iaku kano pototono mbo'u gagi anamiu uma. Po'inengoto iaku gagi atamiu uma.'

²⁰Umari raa'a iwono lumeko la umano. Tempono iwono da olai, umano kumiteo. Meluarakoto pompehohawano umano, ka meripo tumotowo'o, kumopui'o ka wowoongo. ²¹Ka mepau'oto ana raa'a la umano, 'Uma, tehala akuto ndi iworo Ue Ala ka ndi ikomiu. Iaku kano pototono mbo'u nginee anamiu.' ²²Kanggo umano mepau la atano ra'iroa, 'Waweo nderamai lemba henu takau me'ambo ka pake'akeo ndi iwono. Pasa'akeo sinsi la tonisono ka sapatu la ngkareno. ²³Ka aleo aso ana sapi henu monuwo, gere'akito, kato mengkaango mpesana-sanaa. ²⁴Akono ananggu neea hele nggoto mate, kanggo tuwu mekule. Ananggu neea henu tetadi hinawe mekule.' Umari raa'a mompamulairoto mporame-rame. ²⁵Tekonairo mporame-rame, anano henu kaka tekoni mo'angga i lere. Tempono no pekule ka orambioto la dohano, no horingo unino silolu ka penaniri mia henu melumense. ²⁶Kanoamba no poboio' aso mia atano ka mesikeno ndi iwono, 'Tembio kano hina rame-rame i doha neea?' ²⁷Ata raa'a sumangkio, 'Andimu mekuleoto ka umamu mogere aso ana sapi henu monuwo, akono no haweoto mekule anano da motea-tea.' ²⁸Humoringo lowono raa'a, ana henu kaka raa'a gagi tekuda, ka kano poli mendamo i laro doha. Gagi umano hawe popandei'o kano poli koa mendamo i laro doha. ²⁹Ana raa'a sumangkio umano, 'Uma, mepeta'u-ta'uoto iaku mo'angga ndi ikomiu heleo atamiu ka amboku hori umewa'o petenamiu. Kanggo, ambo i hori mowei'aku aso ana bembe kaku pake'o mpesana-sanaa saru poko-pokowalinggu. ³⁰Kanggo tempono anamiu henu mopinggo-pinggo aga-agamu saru erowai tehala mekule, ikomiu mogere'akeo ana sapi henu monuwo.' ³¹Umano

mepau, 'Ananggu, iiko meronga mpihe saru iaku ka lowono aga-aganggu, aga-agamu mbo'u. ³²Kanggo, oleo neea ikito asolekono mporame-rame ka mpesana-sanaa, akono andimu hele nggoto mate, kanggo tuwu mekule. Andimu neea henu tetadi hinawe mekule.' "

Ande-ande mpau mongkono pu'u po'atora aga-aga henu tai mentee

16 ¹Iesu mompau mbo'u aso ande-ande mpau la ana guruNo ra'iroa lenie, "Hina aso mia henu sugi henu hina aso mia pu'u po'atora aga-agano. Pu'u po'atora aga-aga raa'a tinuluri mopinggo-pinggo doino mia sugi raa'a. ²Mia sugi raa'a moboi'o pu'u po'atora aga-aga raa'a ka mepau ndi iwono, 'Iaku kaku sanaa humoringo kareba ta'alu iiko mokompinggo'o mpena doinggu. Gagi, uki'akuneto mongkono ara'ehende u'atora'o aga-aganggu, akono mompu'u oleo neea andono iiko mbo'u henu umatora'o aga-aganggu.' ³Humoringo raa'a, pu'u po'atora aga-aga raa'a mepau i laro aroano, 'Opio henu bisa kuwowau'o? Akono uenggu mokompenao-nao'aku te'embu la angga'anggu mo'atora aga-agano. Iaku kaku pontu'ai mobingku, iaku mokoko'ii ta'alu momoni-moni. ⁴Kuto'orio pio henu kunggale wowau'o, kano hina koa mia henu tumarima'aku la dohano ta'alu temponoto uenggu mokompenao-nao'aku te'embu la mpo'angga'anggu.'

⁵Umari raa'a no poboio' lowono mia henu mepasua la ueno. Iwono mesikeno la mia henu hawe amba-ambano, 'Popio pasuamu la uenggu?' ⁶Mia raa'a sumangki, 'Aso etu loa boka.'

Umari raa'a no pongee'akeo, 'Nooto sura pasua. Kerahoa petunda ka uki'oto mekule sura pasuamu henu baru mongee iiko mepasua lima mpulo loa.'

⁷Umari raa'a iwono mesikeno la mia mesue, 'Ara'ehende iiko? Popio adiono pasuamu la uenggu?'

Mia raa'a sumangki, 'Aso etu karu gandu.'

Iwono mepau la mia raa'a, 'Nooto sura pasua, uki'o mekule pasuamu gagi halu mpulo karu gandu.'

⁸Humoringo pio henu no powowau pu'u po'atora aga-aga henu tai mentee raa'a, ueno raa'a umunde-unde'o akono iwono adio akalano."

Umari raa'a Iesu mepau, "Biasa laano mia henu tumonda'o gau i wawontolino neea, iworo pandeiropo umatora'o urusu'aro sekonopo mia henu tuwu laro wanta. ⁹Iaku mepau ndi ikomiu, pake'oto sugi i wawontolino neea montulungi mia mesue kano adio pokowalimu. Ta'alu sugi i wawontolino pinggooto, Ue Ala unggga nggale tumarima komiu la mpo'ianga henu inggale mpo'iangario ranta pokotompaano."

Asolekono pine'alo-alo la urusu'a henu motutu

¹⁰“Araisia henu pine'alo-alo la urusu'a henu motutu, bisa mbo'u pine'alo-alo la urusu'a henu langkai. Ka araisia henu tai pine'alo-alo la urusu'a henu motutu, kano bisa mbo'u pine'alo-alo la urusu'a henu langkai. ¹¹Gagi, ta'alu ikomiu kai pine'alo-alo mo'urusu sugi i wawontolino henu mosa'a neea, matantuoto kano hina mia henu me'alo-alo komiu mo'urusu sugi henu mentee'ano. ¹²Ka ta'alu ikomiu tai pine'alo-alo mo'urusu aga-agaro mia mesue, matantuoto kanolo hina mia henu poli mowei'akomiu aga-aga kano gagi aga-agamiu. ¹³Kano hina aso ata bisa mo'angga la oruo ueno, akono henu aso te'ingga no o'alie'akeo ka henu aso no pehohawa'o. Ara iwono te'ingga metenunu la'aso mia ka henu mesueno kano periongo. Ikomiu kailo bisa mo'angga ndi iworo Ue Ala ka mbo'u mo'angga ka mohawe sugi i wawontolino neea.”

¹⁴Tempono iworo mehoringo lowono raa'a to Parisi pototahio Iesu akono iworo inehero doi. ¹⁵Kanggo Iesu mepau ndi iworo, “Ikomiu mokomentee'o koroimiu i aroro mia, kanggo Ue Ala tumo'orio pio henu i laro aroamiu, akono arapiro henu inunde-undero mia, Ro alie'akeo Ue Ala. ¹⁶Atora Taura ka Wuntaro nabi-nabi pinalele ranta Iohane to pobaho hawe. Mompu'u haweano Iohane to pobaho, pinalele'ako Kareba Me'ambo mongkono Poparentaro Ue Ala, ka lowono mia mpe'usaha karo megagi bawaa i laro Poparentaro Ue Ala raa'a. ¹⁷Kanggo, atora Taura ka Wuntaro nabi-nabi kongkono pihe pinake. Moruanaopo langi ka wawontolino no tetadi sekono aso hurupu te'embu la atora Taura tetadi. ¹⁸Sombo mia henu tumadio walino ka mo'alo mbo'u erowai mesue, iwono raa'a monsosabo. Ka sombo mia henu mo'alo erowai henu no tadio walino, iwono mbo'u monsosabo.”

Ande-ande mpau mongkono mia sugi ka iLasaru henu kokolaro

¹⁹“Hina aso mia henu sugi, pia meparewa lemba ungu ka bana molusa. Iwono tuwu sanaa i laro sugino sombo oleo. ²⁰Ka hina mbo'u aso mia henu kokolaro mengengako i Lasaru, memboleako orambi la panganso dohano mia sugi raa'a. Koroino i Lasaru bukeako kowo, ²¹ka iwono minggu montadi mokoninggono saru kaanga torea henu tedontai te'embu la mejano mia sugi raa'a. Ka dahu mehawe mensila'eo kowono. ²²Kanoamba mia kokolaro raa'a mate, ka penaono ro wawo mala'eka-mala'ekaro Ue Ala orambi

ndi Burahima. Ambono epie te'embu rahea, mateoto mbo'u mia sugi raa'a ka kinaburu. ²³La po'iangaro mia mate, mia sugi raa'a marasai takau. Ka tempono menso'a i wawono, no kiteo i Burahima te'embu olai ka i Lasaru metunda i horino. ²⁴Iwono umora'ako ndi Burahima, no pongee lenie, ‘Uma Burahima pehohawa'aku. Tena'o i Lasaru kano emoakune tompa tonisono la uwoi ka mokomorini'akune elonggu, akono iaku mompemasasai akuto lahi laro apui neea.’ ²⁵Kanggo i Burahima mepau, ‘Ananggu, pewowolo'o tempono utuwu i wawontolino, iiko pinoweikoto henu me'ambo kanggo i Lasaru mohawe lowono henu mosa'a. Lenie neea i Lasaru pinokonsanaa kanggo iiko pinokomasasai. ²⁶Kano butu raa'a, ikami ka iiko mbo'u no'olosio wingke henu malua ka onalo takau, ranta mia henu minggu mesaki te'embu endea lumeko ndi iiko, iworo karo pokopesaki. Lira'a koambo'u kano hina te'aso mia henu bisa mesaki te'embu rahea mai ndi ikami.’ ²⁷Umari raa'a iwono mepau, ‘Ta'alu lesie, kupomonio ndi iiko uma, tena'oto i Lasaru lumeko la dohano umanggu, ²⁸akono da hina olimo mia petianggu. Iwono asolekono pau'akero laano, karo hooto mendamo i laro po'ianza henu marasai neea.’ ²⁹I Burahima mepau, ‘Ndi iworo hina wunta inukino i Musa ka nabi-nabi. Po'inengiroto ro mentonda'o pompaguru i laro wunta raa'a.’ ³⁰Iwono sumangki, ‘Umanggu Burahima, seea kano sombo. Kanggo ta'alu hina mia henu tuwu mekule te'embu la mateano lumeko pau'akero, iworo nggale mosea te'embu la halaro.’ ³¹Kanggo i Burahima mepau, ‘Ta'alu iworo karo mpehoringakeo pio henu pinauno i Musa ka nabi-nabi, iworo mbo'u karo pompe'alo-alo maupono hina mia henu tuwu mekule te'embu la matea lumeko pau'akero.’”

Pompaguru Iesu mongkono hala ka pompe'alo-alo

17 ¹Iesu mepau la ana guruNo, “Matantuoto nggale hina mia henu mompososaelo mia mesue i laro hala, kanggo masolaoto mia henu mowowau lira'a. ²Me'amboopo we'uno mia raa'a pinodoe-dohako wasu pogili'a henu langkai kanoamba pinotondu laro tahi. Me'amboopo lira'a kaidono iwono mompososaelo aaso mia te'embu la mia henu molusa pompe'alo-alono ndi Iaku. ³Ho'ioto pu'uno, petangkoroto! Ta'alu pe'aso pompe'alo-alomu mowowau hala ndi iiko, pompau'akeo. Ta'alu iwono me'o'ole ampuni'o. ⁴Ta'alu i larono aso oleo menggo'opisu no powowau hala ndi iiko, ka menggo'opisu mbo'u no hawe ndi iiko mongee, ‘Iaku me'o'oleakuto.’ Iiko asolekono umampuni'o.”

Wasu Pogili'a (17:2)

⁵Umari raa'a, rasulNo ra'iroa mpepau ndi Iwono, "Ue, pokomoroso'o mbo'u pompe'alo-alomami."

⁶Sumangkiro i Ue, "Ta'alu pompe'alo-alomiu heleo wuku mpaho'a henu takau motutu tokoa, ikomiu bisa mpepau la pu'u ara neea, 'Utewekato, ka utepaho i laro tahi!' Pu'uno ara raa'a matantu tumonda'o paumiu."

Gauno ata henu mentee

⁷"Tuduano hina aso mia te'embu ndi ikomiu monaa aso mia ata henu monteko ara mompakambi pinotuwu. Menseno atano raa'a mekule te'embu la po'angga'ano, matantuoto kailo mepau ndi iwono lenie, 'Maito, kerahoa ponggaa.' ⁸Kanggo ikomiu te'ingga nggale mepau lenie, 'Pasadia'akune ari kaanganggu, eu'oto parewamu ka sikori akuto hawe kaku umari. Umari raa'a kau amba bisa monggaa ka mo'enu.' ⁹Ikomiu kailo montarimakasi la ata raa'a ta'alu iwono tumonda'o pio henu notinena'ako. ¹⁰Lira'ato mbo'u ikomiu. Ta'alu imentonda'oto lowono henu imentinena'ako, ikomiu asolekono mepau, 'Ikami neea ata henu kano hina tinuduno. Ikami butu mewowau'o pio henu asolekono kimewowau'o.'"

Iesu mompokotompa hopulo mia mahaki melowe

¹¹La ngkoleko-leko'aro Iesu lumeko i Ierusale, Iesu lumiungo tida inie Samaria ka Galilea. ¹²Menseno Iesu mewunsokio aso inie,

hopulo mia henu mahaki melowe lumeko tumotowo'Iro. Iworo mpo'ia mpentada ola-olai ¹³ka ko'ora-ora, "Iesu, Guru! Ipehohawa kami!"

¹⁴Iesu mekokaniiro ka mepau, "Imelekoto la pu'u petewawo pesomba ka momonio karo pekokaanio koroimiu."

Ka tekonauro koa i tonga nsala, tompaoto haki lowero. ¹⁵Aso mia te'embu ndi iworo menseno kumiteo hakino tompaoto, iwono mekule ndi Iesu ka ko'ora-ora umunde-unde'iro Ue Ala. ¹⁶Tempono hawe i aroro Iesu, iwono menggoluntu ka montarimakasi ndi Iworo. Mia raa'a to Samaria. ¹⁷Umari raa'a Iesu mepau, "Hopulo'iro mia hieno henu pinokotompa. Lumeko nderioke henu osio'iro ra'iroa? ¹⁸Tembio butu mia kano to Iahudi henu hawe mbo'u umunde-unde'iro Ue Ala?" ¹⁹Umari raa'a Iesu mepau la mia raa'a, "Pentadato ka lekoto. Iiko tompa akono iiko mompe'alo-alo ndi Iaku."

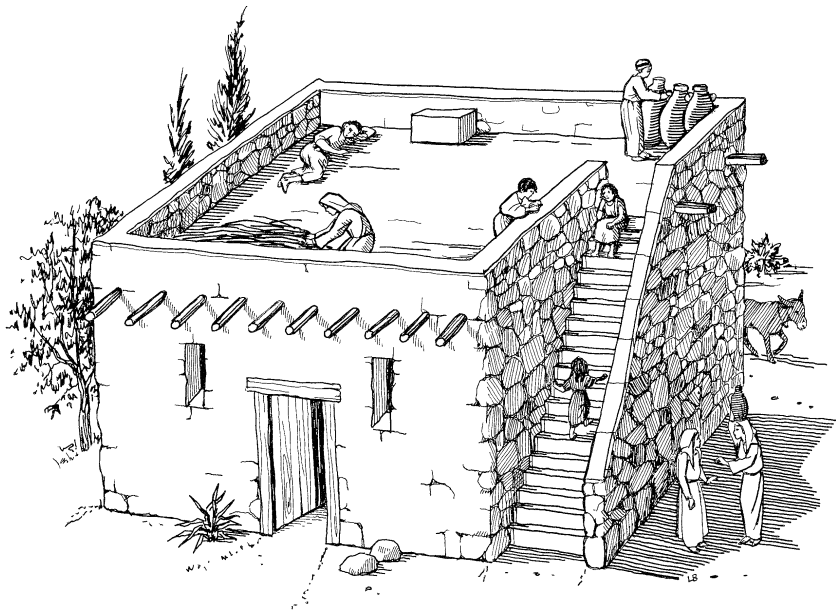
Tempono Ue Ala hawe momparenta i wawontolino

²⁰Popio'iro to Parisi mpesikeno ndi Iesu, "Arate'epie Ue Ala hawe momparenta i wawontolino?"

Sumangki Iesu, "Poparentaro Ue Ala kano pinamula saru tondoni henu bisa kinito. ²¹Kano hina mbo'u te'aso mia bisa pokompepau, 'Kiteo, Iwono endea'o!' Ara, 'Ndepano Iwono!' Akono mentee'ano Ue Ala mompamulairoto momparenta i olomiu." ²²Umari raa'a Iesu mepau la ana guruNo, "Hina tempono ikomiu minggu merasai'o te'aso oleo te'embu la tempono Ana Manusia henu hawe te'embu ndi Iworo Ue Ala nggale momparenta, kanggo ikomiu kailo merasai'o oleo raa'a. ²³Ka hina mia nggale mepau ndi ikomiu, 'Kiteo, Iwono ndepano'o!' Ara, 'Iwono endea'o!' Kanggo hooto mpe'ale-aleo henu pinauro ka hooto imentonda'iro lumeko kumiteo pio henu pinauro. ²⁴Akono menggena heleo koliki tesangkilo te'embu i tompano langi henu aaso la tompano langi henu mesue, lira'ato mbo'u unggga hawe'aro mekule Ana Manusia imengkiteo. ²⁵Kanggo ambono gagi lowono raa'a, Iwono asolekono montanggumi adio marasai'a ka mia henu tuwu lenie neea karo mentarima'o. ²⁶Ara'ehende gauro mia tempono i Noho da tuwu, lira'ato mbo'u gauro mia ta'alu oleono Ana Manusia hawe mekule. ²⁷Iworo mpongga ka mpo'enu, metao ka mimpinopota, hawe kano mpewunso i Noho la ngkapala. Umari raa'a hawe lolowi henu motondu'o wawontolino ka mokoropu'iro.* ²⁸Lira'a mbo'u gauro mia i waawute Sodomio tempono i Lo'oti da tuwu. Iworo mpongga

* 17:27 Kej. 7:6-24

ka mpo'enu, iworo mpo'oli ka pompe'oliako, iworo pompaho ka mpowangu doha. ²⁹Kanggo, tempono i Lo'oti meluarako te'embu i Sodomo, apui ka belerang bingkosako tii heleo use te'embu i langi ka mokoropu'iro lowo mia.* ³⁰Lira'a koambo'u gauro mia ta'alu Ana Manusia hawe mekule. ³¹Tempo raa'a, isia henu tekonai i wawono atono dohano, hia'ato mbo'u no petii umaleo aga-agano i laro doha. Lira'a koambo'u mia henu tekonai mo'angga i lere, hia'ato mbo'u no pekule i dohano mo'alo aga-agano. ³²Impewowolo'o pio henu gagi la walino i Lo'oti!^r ³³Araisia henu me'usaha kumadudui'o tinuwuno, iwono nggale tetadi tinuwuno. Ka araisia henu tetadi tinuwuno akono tumonda'iro Ue Ala, iwono nggale kinadudui. ³⁴Iaku mepau ndi ikomiu, ta'alu wongi hina oruo mia moturi la'aso poturia, henu aso mia winawo ka henu mesue pinobinta. ³⁵Ta'alu hina oruo erowai meronga-ronga mogili pae, henu aaso winawo ka henu mesue pinobinta. ³⁶[Ta'alu hina oruo mia i lere, henu aaso winawo ka henu mesue pinobinta.]”

Tadeno ato doharo to Iahudi (17:31)

^r 17:32 Temporo mpolao te'embu i waawute Sodomo, walino i Lo'oti mewalili i bungkuno mekaanio waawute Sodomo, maupono mala'ekaRo Ue Ala mompau'akero, “Hooto pewalili.” Ho'oto pu'unu walino i Lo'oti gagi kare ohio. (Kej. 19:26)

* 17:29 Kej. 18:20

³⁷Umari raa'a ana guruNo mpesikeno ndi Iesu, “Ue, inderio unggga henu lira'a no nggale gagi?”

Sumangki Iesu, “Inderio henu hina pinotuwu mate, rahea pepumpu paa-paa mpongga.”^s

Ande-ande mpau mongkono tuwu erowai ka pu'u pobitara

18 ¹Iesu mompau'akero ana guruNo aso ande-ande mpau karo hooto me'otu-otu mpekakai. ²No pongee, “Hina aso pu'u pobitara mo'ia la'aso waawute. Iwono kano doito ndi Iworo Ue Ala ka kano hina te'aso mia henu no pelangkai'o. ³I waawute raa'a mbo'u, hina aso tuwu erowai henu pia hawe la pu'u pobitara raa'a ka mepau, ‘Tulungi aku umaropio ewanggu henu mokorugi'aku.’ ⁴Menggopopio'akoto pu'u pobitara raa'a kano poli tumulungio. Kanggo, ko'epi-epieno iwono mepau i laro aroano lenie, ‘Maupono kaku doito ndi iworo Ue Ala ka kano hina te'aso mia kupelangkai'o, ⁵kanggo tuwu erowai raa'a hawe mpihe mokomasusa'aku. Me'amboopo kutulungio umutuhio pebitara'aro, kano hooto no mai mpihe mokomasusa'aku.’ ⁶Umari raa'a Ue Iesu mepau, “Pehoringakeo teme'ambo pio henu pinauno pu'u pobitara henu tai me'ambo raa'a. ⁷Gagi, pu'u pobitara henu tai me'ambo raa'a umehe tumulungio pebitara'ano tuwu erowai raa'a, lira'a mbo'u Ue Ala matantu nggale tumulungi'iro mia henu tinimakiNo henu mekakai ndi Iworo mowanda ka wongi. Iwono kanolo montadi-tadi tempo tumulungi'iro. ⁸Iaku mepau ndi ikomiu, Ue Ala nggale rongga mokomentee'iro! Kanggo, ta'alu Ana Manusia hawe, hinake pompe'alo-alo ndi Iworo henu No hawe'o i wawontolino nea?”

Ande-ande mpau mongkono to Parisi ka to ponsinga sima

⁹Iesu mompau aso ande-ande mpau la mia henu rumeke'o koroino mentee ka mompe'uru-uru mia mesue lenie, ¹⁰“Hina oruo mia lumeko mekakai i Doharo Ue Ala. Aso mia to Parisi ka aso mia to ponsinga sima. ¹¹To Parisi raa'a mentada ka mekakai i laro aroano, ‘Ue Ala, iaku montarimakasi ndi Ikomiu, akono kaku penggena ka mia mesue: heleo mia monako, henu kano mentee pinogauro, ka mia monsosabo. Iaku montarimakasi ndi Ikomiu akono iaku mbo'u kaku penggena heleo to ponsinga sima raa'a. ¹²Iaku mepuasa menggoruo i laro aso

^s 17:37 Raa'a ande-ande mpau. Pengkonoano lowono mia te'ingga nggale tumo'orio tegagian lowono raa'a.

minggu ka iaku mompowei hopulo persee te'embu la hinawenggu.'
 13 Kanggo to ponsinga sima raa'a mentada ola-olai, ka kano taha menso'a i langi. No pede-pedehio radano akono iwono me'o'ole i laro aroano ka mepau, 'Ue Ala, iaku neea mia tehalu. Pehohawa'aku.'
 14 Iaku mepau ndi ikomiu, 'Tempono mekule i doha, to ponsinga sima raa'a henu pinokomenteero Ue Ala, kanggo to Parisi raa'a kano pinokomente. Akono araisia henu melangkai'o koroino, iwono nggale pinetotoako. Araisia henu metotoakeo koroino, iwono nggale pinelangkai.' ”

Iesu barakati'iro ana-ana

15 Popio'iro mia mpowawo ana-ana motutu ndi Iworo Iesu, karo ini-ini'iro ka barakati'iro. Kanggo kumiteo raa'a, ana guruNo ra'iroa mentekuda'akero mia ra'iroa. 16 Kanggo Iesu moboi'iro ana-ana ra'iroa ka mepau la ana guruNo ra'iroa, "Po'inengiroto ana-ana ra'iroa mai ndi Iaku, hoto ime'ontoiro, akono mia heleo iworoto henu nggale gagi bawaaro Ue Ala. 17 Mentee'ano Kupau'akomiu, araisia henu kano tarima'o Poparentaro Ue Ala heleo ana motutu, iwono kano pototono gagi bawaaro Ue Ala.”

Mia sugi mapari no pewunso i laro Poparentaro Ue Ala

18 Aso mia pu'u petewawono to Iahudi mesikeno ndi Iesu, "Guru henu me'ambo, opio henu asolekono kupowowau kaku pohawe koa tuwu'a henu tai hina tampulaano?"

19 Iesu mepau ndi iwono, "Tembio kau pongee me'ambo Iaku? Kano hina te'aso mia henu me'ambo. Butukoa iworo Ue Ala henu me'ambo. 20 Iiko tumo'orio lowono parentaro Ue Ala, 'Hoto ponsosabo, hoto pompepate, hoto ponako, hoto pongkota i arono pu'u pobitara, pelangkai'iro umamu ka inemu.' ”

21 Mia raa'a sumangki, "Lowono raa'a kutondaoto te'embu ku da monguro.”

22 Umarino Iesu humoringo sangkino raa'a, No pepau ndi iwono, "Aso rupapo mbo'u henu asolekono upowowau. Pe'oliakeo lowono aga-agma ka doino utia-tia'akero la mia mokokolaro kau pohawe koa aga-aga i suruga. Umari raa'a maitoto tonda Aku.”

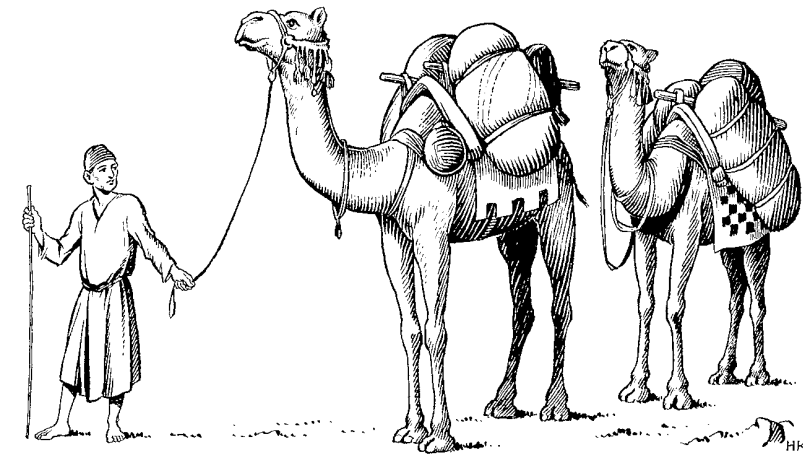
23 Kanggo umarino no horingo pio henu pinauNo Iesu, gagi masusa aroano akono iwono sugi takau.

* 18:20 Kel. 20:12-16; Ul. 5:16-20

24 Iesu kumiteo ka mepau, "Takau mapari mia sugi gagi bawaa i laro Poparentaro Ue Ala. 25 Moruanaopo aso unta mewunso la aano supe sekonopo mia sugi gagi bawaa i laro Poparentaro Ue Ala.”

26 Iworo henu mehoringo raa'a mesikeno ndi Iesu, "Ta'alu lira'a isia henu nggale kinadudui?"

27 Sumangki Iesu, "Opio henu kano bisa wowau'o mia, bisa Ro wowau'o Ue Ala.”

Unta (18:25)

Ponsulo metonda ndi Iesu

28 I Peturu mepau, "Ehende ikami? Lowoakoano kipobintaoto ka tumonda Komiu.”

29 Sumangki Iesu, "Mentee'ano Kupau'akomiu su'u, lowono mia henu mobintao dohano, walino, petia-petiano, mia mosu'ono ka ana-anano akono Poparentaro Ue Ala, 30 nggale mohawe mekule lenie neea adioopo ka henu no pobintao. Ka la tempo henu nggale hawe unggu kongkono koa mohawe tuwu'a henu tai hina tampulaano.”

Iesu mepopoto'ori komenggotoluno mongkono ara'ehende No nggale mate

31 Iesu moboi'iro ana guruNo henu hopulo ka oruo mia ka mepau ndi iworo, "Pehoringakeo, ikito neea i laro koleko-leko'a lumeko Ierusale, ka lowono henu inukiro nabi-nabi mongkono Ana Manusia

matantu inihii. ³²Iwono unggale nggale pinewengako la mia kano to lahudi karo mpepali-palindo'akeo, tumata'o ka me'onui'o. ³³Ka iworo te'ingga nggale mensepi'o ka mepateo. Kanggo la oleo ko'otoluno Iwono nggale tuwu mekule.”

³⁴Lowono raa'a karo mento'orio ana guruNo. Pengkonoano henu pinauNo tewuni ndi iworo, ho'ioto pu'uno karo mento'orio opio henu ngineeNo raa'a.

Iesu mokotompa'o aso mia henu morawu orambi Ieriko

³⁵Tempono Iesu orambioto hawe Ieriko, hina aso mia morawu metunda i wiwi ansala tekonai momoni-moni. ³⁶Tempono mia morawu raa'a humoringo mia adio teliu, iwono mesikeno, “Opio henu gagi?”

³⁷Iworo mpepau ndi iwono, “Iesu to Nasare raa'a teliu.”

³⁸Mia morawu raa'a ko'ora-ora no pongee, “Iesu, inuleno mokole Daudi, pehohawa'aku!”

³⁹Mia henu tele'eru koleko-leko i arono umontoo ka tumena'o komino. Kanggo sani komoko-mokorano no ko'ora-ora no pongee, “Iesu, inuleno mokole Daudi pehohawa'aku!”

⁴⁰Humoringo no ko'ora-ora, menao-nao'iroto Iesu ka tumena'iro mia wawo mia morawu raa'a ndi Iwono. Tempono mia morawu raa'a orambioto ndi Iesu, Iesu mesikeno ndi iwono, ⁴¹“Opio henu inehemu Kupowowau ndi iiko?”

Sumangki mia morawu raa'a, “Ue, henu inehenggu kaku bisa koa menggito!”

⁴²Kanoamba Iesu mepau ndi iwono, “Upenggitoto! Matamu tompaoto akono pompe'alo-alomu ndi Iaku.”

⁴³Tempo koa raa'a mbo'u mia morawu raa'a mokopenggitoto, ka tumonda'iro Iesu ka umunde-unde'iro Ue Ala. Lowono mia henu mengkiteo raa'a umunde-unde'iro Ue Ala.

Sakeu

19 ¹Tempono Iesu mendamo i waawute Ieriko, Iwono koleko-leko mpihe lumiungo waawute raa'a. ²Rahea hina aso mia pu'u petewawo to ponsinga sima henu sugi ngeeno i Sakeu. ³Iwono ineheno takau kumiteo Iesu, kanggo iwono kano pokokite'Iro akono iwono owundu ka adio mia pepumpu koleko-leko orambi ndi Iesu. ⁴Gagi, iwono meripo mele'erui'iro mia adio, ka momone la mpu'u kau ara, kano kiteokoa Iesu ta'alu teliu rahea.

⁵Tempono Iesu hawe la mpu'u kau pomone'ano i Sakeu, Iworo menggito i wawono ka mepau ndi iwono, “Sakeu, kerohoa petii, akono oleo neea Iaku nggale merata i dohamu.”

⁶Rongaoto metii i Sakeu ka tumarima'iro Iesu i dohano saru aroa sanaa. ⁷Temporo i dohano, lowono mia henu kumiteo Iesu lumeko i dohano i Sakeu, iworo mpemburuki ka mepau, “Tembio kano leko moturi la dohano mia tehala?”

⁸Kanggo Sakeu mentada ka mepau ndi iworo Ue Iesu, “Ue, aso ntia aga-aganggu nggale kutia-tia'akero la mia mokokolaro. Ta'alu hina aga-agano mia henu kualongkora'o, kunggale wei'akeo mekule meluka ompa adiono.”

⁹Iesu mepau, “Oleo neea, haweoto tekadudui'a ndi iiko ka pe'aso dohamu, akono mia neea mbo'u inuleno i Burahima. ¹⁰Akono Ana Manusia hawe mowusu henu tesosaelo ka kumadudui'iro.”

Ande-ande mpau mongkono doi wulaa

¹¹Tekonairo mia da mpehoringakeo Iesu, Iesu lumiuakeo pauNo la'aso ande-ande mpau. TinunggaiNo Iesu mompau'akero ande-ande mpau raa'a, akono Iwono orambioto Ierusalem, ka mia ngkolaro-laro, ta'alu Ue Ala nggale rongga momparenta i wawontolino.

¹²Ho'ioto pu'uno Iesu mepau, “Aso mia henu pinelangkai lumeko la inie henu olai, kano pinotoro gagi mokole. Umari raa'a mekuleoto momparenta i inieno. ¹³Ambono leko, no pobo'i'iro hopulo atano ka no wei'akero sombo mia aso lempe doi wulaa^t ka no pongee, ‘Pake'o doi neea mebalu-balu ranta kaku pekule. Umari raa'a lumekooto mia pinelangkai raa'a.’ ¹⁴Kanggo mia adio la mpe'aso inieno me'o'alie'akeo ka iworo montena mia tinena lumeko i inie henu olai raa'a kano pepau la mokole langkai lenie, ‘Ikami kaki mempoli'o mia neea gagi mokole mami!’ ¹⁵Menseno pinotoro gagi mokole, iwono mekule i inieno. No tena'o atano moboi'iro atano henu hopulo mia ra'iroa henu pinoweino doi raa'a, kano to'orio koa popioto saru henu ro mehawe'o. ¹⁶Ata henu amba hawe mepau, ‘Ue, aso lempe doi wulaa henu iwei'aku kupe'usaha'akoto ka mpohawe'ako hopulo lempe.’ ¹⁷Ueno raa'a mepau, ‘Me'ambo su'u winowaumu raa'a! Iiko neea ata henu me'ambo! Upopokiteoto ta'alu iiko pine'alo-alo la urusu'a henu motutu. Gagi, kuwei'akomuto pompe'alo-alo momparenta hopulo inie.’

^t 19:13 Aso lempe doi wulaa: Menggena ka gagiro mia mo'angga aso etu oleo.

¹⁸Umari raa'a ata henu ko'oruo hawe ka mepau, 'Ue, aso lempe doi wulaa henu iwei'aku kupe'usaha'akoto ka mpohawe'ako olimo lempe.'

¹⁹Ueno raa'a mepau mbo'u ndi iwono, 'Iiko mbo'u kuwei'akomu pompe'alo-alo momparenta olimo inie.'

²⁰Umari raa'a, ata henu mesue hawe ka mepau, 'Ue, kiteo, nototo doi wulaamiu, ku tongoho la lenso. ²¹Akono kudoito'akomiu. Ikomiu mia masii. Ikomiu mo'alo opio henu kai hori numa'o ka ikomiu mo'opu opio henu kai hori paho'o.' ²²Ueno raa'a mepau, 'Iiko ata henu mosa'a gaumu, iaku asolekono humukuko montonda pinaumu. Uto'oriokoa mongee iaku neea mia masii. Iaku umaleo opio henu kaku hori numa'o ka mo'opu opio henu kaku hori paho'o. ²³Ta'alu lira'a, tembio doinggu raa'a kau tai wei'akero la mia henu mo'angga mompobunga doi, kano ta'alu mekuleakuto kutarima'o mekule saru bungano?'

²⁴Umari raa'a uero raa'a mepau la atano ra'iroa henu mpentada rahea, 'Aleoto mekule doi wulaa henu aso lempe raa'a te'embu ndi iwono ka wei'akeo la ata henu mompue hopulo lempe doi wulaa raa'a.' ²⁵Sumangki ata ra'iroa, 'Ue, hinaoto ndi iwono hopulo doi wulaa, tembio kano tinambai mbo'u?'

²⁶Ueno raa'a mepau, 'Iaku mepau ndi ikomiu, sombo mia henu mompue arapio, iwono pinowei'ako mbo'u. Ka sombo mia henu butu mompue te'esi, henu te'esi raa'a inalo mbo'u te'embu ndi iwono. ²⁷Kanggo uwelinggu henu karo poli'aku gagi mokolero, waweiro nderamai ka pepateiro i aronggu!'

Iesu mendamo Ierusale heleo aso Mokole

²⁸Umarino Iesu pau'o lowono raa'a, No liuakeoto koleko-leko'aro lumeko Ierusale. Iwono koleko-leko tele'eru'akero ka mia henu perongaNo tumondai'iro. ²⁹Tempono Iesu orambi i Bepage ka Betania henu mo'ia la'aso toruku henu mengeengako tamungku Saitu, Iesu tumena'iro oruo ana guruNo, ³⁰No pongee'akero, "Lekoto i inie henu i arondo raa'a. Tempomiu mewunso i inie, ikomiu te'ingga mohawe aso anano kalide henu te'onggo, kalide raa'a ambono hori no pesawikio mia. Potolaho kalide raa'a ka waweo nderamai. ³¹Ta'alu hina mia mesikeno ndi ikomiu, 'Tembio kai potolaho kalide raa'a?' Sangkio lenie, 'Ue Ala paralu'o kalide neea.'

³²Umari raa'a, lumekoiroto oruo ana guruNo ra'iroa, ro mehawe'o lowono menggena heleo opio henu pinauro Iesu ndi iworo. ³³Temporo motolaho kalide raa'a, ueno kalide raa'a mepau ndi iworo, "Tembio kai potolaho kalide raa'a?"

³⁴Iworo sumangki, "Iworo i Ue paralu'o." ³⁵Umari raa'a ro waweo kalide raa'a ndi Iesu, ro menaa'o lemba mentaa i wawono kalide raa'a ka tumulungiuro Iesu mewue'ako i wawono kalide raa'a. ³⁶Tekonairo Iesu mesawi la kalide raa'a, mia ra'iroa mewola'o lemba mentaaro la ansala.

³⁷Tempono Iesu orambi Ierusale, la ansala montindulu te'embu i tamungku Saitu, lowono mia henu tumonda'Iro memawongko ka umunde-unde'iro Ue Ala akono lowono henu kombaa'akoa henu ro mengkiteo. ³⁸Iworo mpongee,

"Binarakatiuroto Mokole henu hawe gagi ataro Ue Ala!
Mesintuwu karodoa'iroto Ue Ala ka mia.

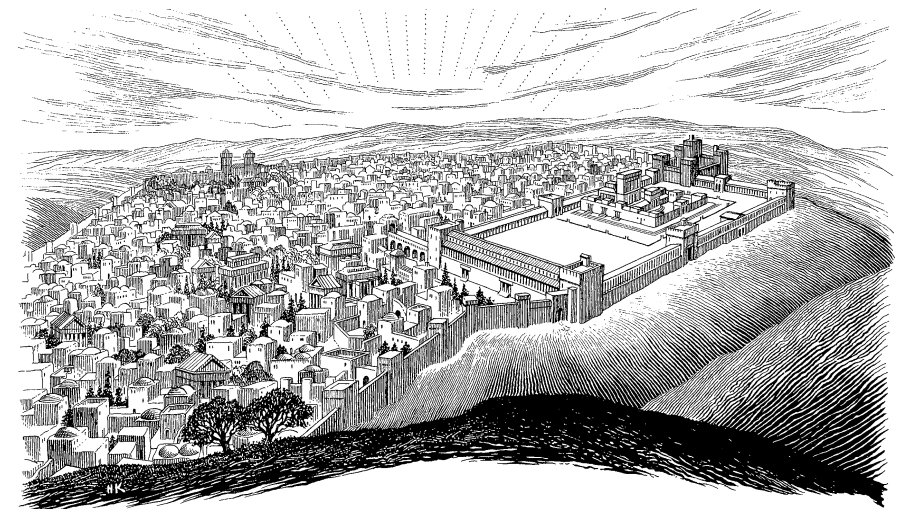
Inunde-unde'iroto Ue Ala la mpo'ianza henu i wawono takau!"

³⁹Umari raa'a, popio'iro to Parisi te'embu i oloro mia adio raa'a mepau ndi Iesu, "Guru, tena'iro ana guruMiu komino."

⁴⁰Sumangki Iesu, "Taku mepau ndi ikomiu, ta'alu iworo mengkomino, wasu neeroa nggale ko'ora-ora umunde-unde Aku."

Iesu ba'ie'akeo Ierusale

⁴¹Menseno Iesu orambiuroto Ierusale, No ba'ie'akeo inie langkai raa'a, ⁴²No pongee, "Ikomiu mia Ierusale, me'ambo takau ta'alu

Inie Langkai Ierusale (19:41)

* 19:38 Mzm. 118:26; Luk. 13:35

imento'orio oleo neea pio henu mowei komiu Sintuwu karodoa! Kanggo lowono raa'a ikomiu kai mento'orio. ⁴³Nggale have tempono uwelimi kumadu komiu ka mowowau pobente bolili komiu. Iworo nggale sumapoi komiu mpihe te'embu la sombo siuno. ⁴⁴Iworo nggale mokoropu'o iniemi ka iworo nggale mepate komiu. Kano hina te'aso tokoa wasu pino'inee te'api saru wasu mesue, akono kai mento'orio tempono Ue Ala have kumadudui komiu.”

Iesu sumaariiro mia henu mpebalu-balu i Doharo Ue Ala

⁴⁵Umari raa'a Iesu mewunso i tompa Doharo Ue Ala, No saariiro mia henu mpebalu-balu rahea. ⁴⁶No pongee ndi iworo, “Hina te'uki la Wunta Mempori lenie, ‘DohaNgggu, doha pekakai'a, kanggo ipokogagio po'iangaro mia mponako!’”

⁴⁷Sombo oleo Iwono mompaguru i tompa Doharo Ue Ala. Kanggo, kapala petewawo pesomba, mia mpande atora Taura saru mia-mia mosu'oro to Iahudi mpowusu ansala ara'ehende ro nggale mepateiRo. ⁴⁸Kanggo kano hina ansalaro mepateiRo, akono adio mpihe mia orambi ndi Iwono minggi mehoringakeo pompaguruNo.

Pesikeno mongkono pobawaro Iesu

20 ¹Aso tempo, tekonairo Iesu mompaguru ka mompalele Kareba Me'ambo la mia adio i tompa Doharo Ue Ala, kapala petewawo pesomba, mia mpande atora Taura ka mia-mia mosu'oro to Iahudi have ndi Iesu. ²Iworo mpesikeno ndi Iwono, “Pau'akamito, saru pobawano isia Iiko wowau'o lowono raa'a? Ka isia henu moweiKo pobawa raa'a?”

³Sumangki Iesu ndi iworo, “Hina mbo'u aso mpesikenoNgggu ndi ikomiu. Pau Akune, ⁴te'embu nderio pobawano Iohane mobaho mia? Te'embu ndi iworo Ue Ala ara te'embu la mia?”

⁵Gagi iworo mpepau-pau mongkono pesikeno raa'a. Iworo mepau, “Ta'alu ikito mongee te'embu ndi iworo Ue Ala, No pongee te'ingga ndi ikito, ‘Tembio kai tai mpe'ale-aleo Iohane?’ ⁶Kanggo ta'alu ikito mongee te'embu la mia, mia adio neeroa te'ingga tumumpai'akito wasu, akono ro mpe'ale-aleo su'u ta'alu Iohane raa'a aso nabi.” ⁷Kanoamba iworo mesangki, “Kaki mento'orio te'embu nderio pobawano Iohane mobaho mia.”

⁸Iesu mepau mbo'u ndi iworo, “Ta'alu lesie, Iaku mbo'u kakulo pau'akomiu saru pobawano isia Kuwowau'o lowono raa'a.”

* 19:46 Yes. 56:7; Yer. 7:11

Ande-ande mpau mongkono pu'u po'angga la lere anggoro

⁹Umari raa'a Iesu montutulu la mia adio saru aso ande-ande mpau. No pongee, “Hina aso mia mompaho anggoro i lereo ka lereo raa'a no pesewa'akeo la pu'u po'angga. Umari raa'a iwono lumeko la inie mesue ka mo'ia ndepano epi-epie. ¹⁰Menseno haweoto tempono wueno anggoro raa'a inopu, no tena'oto aso atano lumeko la pu'u po'angga ra'iroa, karo wei'akeo tiano te'embu la lere anggoro raa'a. Kanggo pu'u po'angga lere anggoro ra'iroa mentunduhio ata raa'a ka tumena'o mekule saru kae molimbo. ¹¹Umari raa'a, iwono montena mbo'u aso ata mesue lumeko ndi iworo. Kanggo ata raa'a ro mentunduhio mbo'u, ro mpokoko'ii'o ka ro mentena'o mekule saru kae molimbo. ¹²No tena'oto mbo'u ata henu ko'otolu, kanggo ata raa'a ro mentunduhio mbo'u ranta kano mobela ka ro mpetadiakeo i bungkuno lere anggoro raa'a. ¹³Ueno lere anggoro raa'a mepau i laro aroano, ‘Opio mbo'uke henu asolekono kuwowau'o? Me'amboopo kutena'o ananggu henu kupehohawa'o. Ta'alu iwono kutena'o lumeko ndi iworo matantuoto iwono ro pelangkai'o.’ ¹⁴Kanggo menseno pu'u po'angga lere anggoro ra'iroa mengkiteo anano ueno lere raa'a, iworo tepopau lenie, ‘Kiteo, toramai'oto anano ueno lere henu nggale me'ue'o lere neea. Me'amboopo to mpepateo kano lere neea ikito mpeue'o.’ ¹⁵Umari raa'a, anano ueno lere raa'a ro mpetadiakeo i bungkuno lere raa'a ka ro mpepateo. Gagi, pio te'ingga henu nggale winowauno ueno lere raa'a la pu'u po'angga lere ra'iroa? ¹⁶Ueno lere raa'a te'ingga nggale have mepateiro pu'u po'angga lere ra'iroa ka no pesewa'akeo lere raa'a la pu'u po'angga mesue.”

Umariro mehoringo lowono raa'a, mia adio henu hina rahea mpepau, “Hooto su'u no gagi hele lira'a!”

¹⁷Iesu mekaniiro ka mepau, “Ta'alu lira'a, pio pengkonoano henu te'uki i laro Wunta Mempori neea?

Wasu henu tinadiro tuka mpowangu doha,

Wasuto raa'a henu gagi takau pinatonga.*

¹⁸Araisia henu tedontai i wawono wasu raa'a, iwono nggale tepuro-puro, ka araisia henu dinunsino wasu raa'a iwono nggale tepe'awu.”

¹⁹Mia mpande atora Taura ka kapala petewawo pesomba me'usaha merako'o Iesu oleo raa'a, akono ro mento'orio ta'alu ande-ande mpau henu Ro pau'o Iesu raa'a mongkono iworo, kanggo iworo medoito la mia adio.

* 20:17 Mzm. 118:22

Mongkono mobara sima la Mokole Langkai Roma

²⁰Mia mpande atora Taura ka kapala petewawo pesomba poporo'o Iesu. Iworo mobara popio mia mompoporo'o ka mpelelu heleo mia me'ambo. Mia ra'iroa ro tena'iro lumeko mesikeno ndi Iesu saru tinunggairo umakala'o, kano hina koa ansalaro mewengakeo la akele kano hinuku. ²¹Mia henu binara ra'iroa mpesikeno ndi Iesu lenie, “Guru, kimento'orio ta'alu pio henu pinauMiu ka pinaguruMiu seea mentee. Ikomiui kai pontimaki mia, kanggo mompaguru henu mentee mongkono po'ehero Ue Ala. ²²Gagi, pau'akami, montonda atora agamando, bisake kimpobara sima la Mokole Langkai Roma ara aio?”

²³Kanggo Iesu tumo'orio tinunggairo me'akala'o. Akono raa'a Iwono mepau ndi iworo, ²⁴“Popokito Akune aso lempe doi pera. Gambara ka ngeeno isia henu inuki la doi neea?”

Iworo mesangki, “Gambara ka ngeeno Mokole Langkai Roma.”

²⁵Iesu mepau ndi iworo, “Ta'alu lesie, wei'akeoto Mokole Langkai pio henu asolekono winei'ako Mokole Langkai, ka ndi iworo Ue Ala pio henu asolekono winei'ako ndi iworo Ue Ala.” ²⁶Iworo karo bisa me'akala'Iro saru pio henu pinauRo i aroro mia adio. Iworo kombaa la sangkiRo, ka pokotompaano iworo mengkomino.

Pesikenoro to Saduki mongkono pewangu'a mekule

²⁷Popio'iro to Saduki hawe ndi Iesu. To Saduki ra'iroa karo pompe'alo-alo ta'alu hina tuwu'a mekule mia henu mate. Iworo mpesikeno ndi Iesu, ²⁸“Guru, i Musa mo'uki la Wunta Memporu ndi ikito lenie: ta'alu aso tama henu metao'oto mate ka walino da tuwu ka ambono hina anano, petiano tama henu mate raa'a asolekono metao saru walino petiano henu mate raa'a, kano powei'akeo inule la mpetiano henu mate raa'a.” ²⁹Tuduano lenie, hina opisuna mia mpetia. Henu kaka mo'alo ana erowai. Kanggo ambono hina anaro, mateoto tama raa'a. ³⁰Umari raa'a petiano henu ko'oruo umaleo erowai raa'a. Tama raa'a mate mbo'u ka ambono hina anaro. ³¹Umari raa'a, petiano henu ko'otoluno mbo'u umaleo erowai raa'a. Henu ko'otoluno mbo'u mate, lira'a koambo'u henu gagi la lowono andino hawe la ko'opisuno. Loworo mate ka kano hina anaro. ³²Pokotompaano erowai raa'a mate mbo'u. ³³Gagi, ta'alu temponoto mia mate pinotuwu mekule, gagi

* 20:28 Ul. 25:5

walino isia erowai raa'a? Akono opisuiro mpetia, loworo umaleo erowai raa'a.”

³⁴Iesu sumangki, “Mia i wawontolino neea metao ka pinopotao. ³⁵Kanggo, iworo henu tekono winangu te'embu la matea ka tuwu i wawontolino henu nggale hawe, andoro bisa mbo'u metao ka pinopotao. ³⁶Iworo andorolo memate mbo'u akono iworo menggenairoto saru mala'eka-mala'eka. Iworoto raa'a anaro Ue Ala, akono iworo pinotuwuiroto mekule te'embu la matea. ³⁷Kanggo, manasaoto pinauno i Musa ta'alu mia henu mateoto, nggale pinotuwu mekule. La inukino mongkono rui henu melanga henu tai kinaano apui, i Musa mepau ta'alu i Ue Ala iwonoto ‘Ue Alano i Burahima, Ue Alano Isaki, ka Ue Alano Iako.’” ³⁸Gagi, Ue Ala raa'a kano Ue Alaro mia mate, kanggo Ue Alaro, mia mentuwu akono i aroRo lowono mia tuwu.”

³⁹Umari raa'a, popio'iro mia mpande atora Taura mepau, “Guru, mentee henu pinauMiu!” ⁴⁰Te'embu rahea, andono hina mia mentaha mpesikeno pio-pio ndi Iworo Iesu.

Penggoe'aro Iesu ka mokole Daudi

⁴¹Iesu mesikeno ndi iworo, “Pio pu'uno Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala raa'a ro mpongee inuleno mokole Daudi? ⁴²Kondepo mokole Daudi liono mo'uki la Wunta Masmur lenie,

Ue Ala mepau'iroto la Uenggu,

Petundato i koanaNggu

⁴³ranta uweliMu Kuwowau'iro medoito ndi Iiko.*

⁴⁴Gagi, mokole Daudi mepau Iworo Ue Alano. Ehende mbo'u Iwono ngineengako inuleno?”

Iesu mompatudu karo pegagai la mia mpande atora Taura

⁴⁵Tekonai lowono mia mehoringo pompaguruNo, Iesu mepau la ana guruNo, ⁴⁶“Ikomiui asolekono mpegagai la mia mpande atora Taura, henu inehero koleko-leko mompake lemba mentaa ka pinelangikai i pasa. Inehero mpetunda la mpetundaaro mia henu pinelangikai i laro doha pesomba'a to Iahudi ka la rame-rame. ⁴⁷Iworo umalongkora'o doharo tuwu erowai. Ka pekakairo ro pokomentaa'o kaindono tino'ori winowauro henu mosa'a. Iworo raa'a te'ingga asolekono montarima pohuku henu takau mobea.”

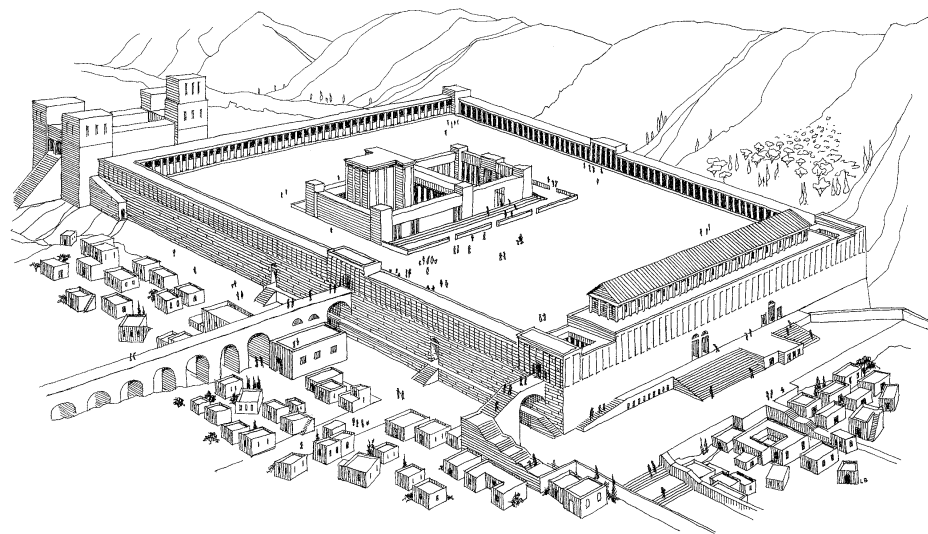
* 20:37 Kel. 3:6 * 20:43 Mzm. 110:1

Pesombano aso tuwu erowai karampini

21 ¹ Tempono Iesu i Doharo Ue Ala, Iwono mekokaniiro mia sugi pompondamo pesombaro la ntabala pesomba'a. ² Iwono mbo'u mekanio aso mia tuwu erowai henu karampini, mompondamo oruo lempe doi mala henu takau motutu rekeno i laro tabala raa'a. ³ Umari raa'a Iesu mepau, "Iaku mepau ndi ikomiu, mentee'ano adiopo doi pompoweino tuwu erowai henu karampini raa'a kasikono lowono mia ra'iroa. ⁴ Akono iworo lowo mompowe te'embu la toreano aga-agaru. Kanggo tuwu erowai raa'a maupono iwono karampini, iwono mewengakeo lowo henu hina ndi iwono henu mentee'ano no paralu'o la tuwuno sombo oleo."

Iesu mepau mongkono teresano Doharo Ue Ala

⁵ Tempo raa'a hina popio'iro mia mpepau mongkono me'ambono Doharo Ue Ala henu rinamba-ramba'ako wasu mangkilo, saru meruparupa aga-aga henu pinesomba'ako ndi iworo Ue Ala. Humoringo raa'a Iesu mepau, ⁶ "Nggale hina tempono, lowono henu imengkiteo neea nggale rinesa. Kano hina te'aso wasu henu tepo'ia te'api saru wasu henu mesueno."

Doharo Ue Ala (21:5)

Masusaa henu nggale gagi ambono Iesu hawe mekule

⁷ Umari raa'a ana guru mpesikeno ndi Iworo Iesu, "Guru, te'epie Doharo Ue Ala no nggale rinesa? Ka opio tondonino ta'alu raa'a nggale gagi?"

⁸ Iesu sumangki, "Pegagaito, kaindono hina mia henu mosaelo komiu, akono adio mia nggale hawe pake'o ngeeNgggu ka mongee, 'Iakuto Mokole Henu Dinandiro Ue Ala!' Iworo mbo'u mepau, 'Oleo tampulaano wawontolino orambioto!' Kanggo, hooto imentonda'iro. ⁹ Ka ta'alu hina imehoringo mongkono petea'a saru marisua hooto imedoito, akono lowono raa'a nggale gagi. Kanggo raa'a ambono tempono tampulaano wawontolino."

¹⁰ Umari raa'a Iesu mepau mbo'u, "Tongku henu aaso nggale umewa'o tongku henu mesueno ka poparenta umewa'o poparenta mesueno. ¹¹ Adio mpo'ianga nggale gagi lelu henu takau mokora, mokoninggoa ka haki lele. Nggale hina mbo'u henu gagi merupa-rupa henu mokokonangga ka tondoni henu mompokodoito i langi. ¹² Kanggo ambono gagi lowoakoano raa'a ikomiu nggale merinako ka binobarasa. Ikomiu nggale binitara la doha pesomba'aro to Iahudi ka pinondamo laro tarungku. Ikomiu mbo'u nggale winawo i aroro mokole ka to poparenta akono ikomiu mentonda Aku. ¹³ Tempoto raa'a tempomiu mompalele Kareba Me'ambo te'embu ndi iworo Ue Ala. ¹⁴ Gagi, pokomoroso'o aroamiu kaindono impewowolo'o pio henu asolekono upau'o kumadudui'o koroimiu. ¹⁵ Akono Iaku lioNgggu nggale mowei'akomiu pande'a mepau kano ewamu karo bisa sumangki komiu ka umewa mpau komiu. ¹⁶ Ka ikomiu nggale no pewengakomiu mia mosu'omiu, petia-petiamiu, pe'aso dohamiu, ka poko-pokowalimiu. Ka popio mia te'embu i olomiu nggale pinepate. ¹⁷ Ikomiu nggale ro o'alie'akomiu lowono mia, akono ikomiu mompe'alo-alo ndi Iaku. ¹⁸ Kondepo te'aso lai wuumiu kanolo tetadi. ¹⁹ Ta'alu ikomiu kongko pihe mekorahako mompe'alo-alo ndi Iaku, ikomiu nggale mohawe tuwu'a henu tai hina tampulaano."

Iesu mepau mongkono teresano Ierusale

²⁰ "Ta'alu imengkiteo inie langkai Ierusale ro mebolili'o sorodadu, ikomiu nggale mento'orio ta'alu oleo teresano inie langkai raa'a

^u **21:18** *Kondepo te'aso lai wuumiu kanolo tetadi:* Pengkonoano lenie, maupono iworo mokobelai'o koroimiu ka mepate komiu, kanggo iworo karo pokoaleo penao miu.

orambioto. ²¹Tempo raa'a mia henu mpo'ia i Iudea asolekono mpolao i toru-torukuno. Iworo henu mpo'ia i Ierusale asolekono rongaronga peluarako mobintao inie langkai raa'a, ka iworo henu mpo'ia i bungkuno inie langkai Ierusale, hooto ro mpewunso laro inie langkai raa'a. ²²Akono la oleo raa'a, nggale hawe oleo pohukuro Ue Ala. Ranta pinokomengkaa'oto henu te'uki la Wunta Mempori. ²³Masolairoto erowai henu tekona mentia ara henu da mompo'uo anaro, akono hina masusaa langkai henu gagi la lowono waawute raa'a ka Ue Ala nggale humuku'o tongku raa'a. ²⁴Hina nggale pinepateako ponai, ka hina mbo'u henu winawo gagi mia tinaha i tongku mesueno. Ka Ierusale nggale linolandapi mia kano to Iahudi takau masii, ranta kano hawe tempono henu pinatanturo Ue Ala.”

Tondoni haweNo mekule Ana Manusia

²⁵Kanoamba Iesu mepau mbo'u, “Nggale hina petondoni la mata'oleo, la betu'e ka la tongkimo. Ka i wawontolino neea lowono mia nggale doito ka medungku humoringo ngorono pueno tahi henu takau mokora. ²⁶Mia nggale doito takau mo'aropi pio henu nggale gagi la lowono wawontolino neea, akono pobawa-pobawa i langi nggale telelu.” ²⁷Tempo raa'a lowono mia nggale kumiteo Ana Manusia hawe laro seru saru pobawa ka marambaaRo henu langkai. ²⁸Ta'alu lowono raa'a mompamulaoto gagi, pentadato ka pokomoroso'o aroamu akono andono epie Ue Ala kumadudui komiu.”

Ande-ande mpau mongkono kau ara

²⁹Iesu tumutulu'akero ande-ande mpau neea, “Kiteo kau ara ka lowono kau henu mesue. ³⁰Ta'alu kau raa'a meleweoto monguro, ikomiu nggale mento'orio ta'alu orambioto tempono me'oleo. ³¹Lira'a koambo'u, ta'alu imengkiteo tegagioto henu umarioto Kupau'akomiu imento'oriotongee orambioto tempono Ue Ala momparenta heleo Mokole. ³²Iaku mepau ndi ikomiu, mentee'ano mia henu tuwu tempo neea, da hina tuwu ta'alu lowoakoano raa'a gagi. ³³Langi ka wawontolino nggale moliu, kanggo pauNggu kano hina tompaano.”

^v 21:26 *Pobawa-pobawa i langi nggale telelu*: Montonda pohawero mia mpande Wunta Mempori henu nginee pobawa-pobawa i langi iwonoto mata'oleo, betu'e ka tongkimo nggale telelu.

Kau Ara (21:29)

Patudu kai pegagai

³⁴“Pegagaito, ka indono ikomiu teladeako sanaa i wawontolino neea, molangu ka salalaroakeo tinuwumiu. Akono ta'alu lira'a, ikomiu kailo mpesadia ta'alu Ana Manusia hawe bingkosako heleo oho, ³⁵henu nggale kumono'o lowono mia henu tuwu i wawontolino neea. ³⁶Ho'iototo pu'uno, pegagaito mpihe ka pekakai, kai memoroso koa mo'aropi lowono henu gagi ka ikomiu bisa mentada i aroro Ana Manusia.”

³⁷Ta'alu mowanda Iesu mompaguru la Doharo Ue Ala ka wongi Iwono lumeko i tamungku Saitu ka mewongi rahea. ³⁸Ka kotewotano mowanda adio mia hawe la Doharo Ue Ala mehoringakeo No mompaguru.

Sinongkapi nggale mepateiro Iesu

22 ¹Oleo langkai Roti henu Tai Metape, henu ngineengako Paskaa orambioto. ²Kapala petewawo pesomba ka mia mpande atora Taura mpowusu ansala, ara'ehende ro bisa mpokopepateo Iesu ka indoro mento'orio mia adio, akono iworo medoito la mia adio.

Iudasi mewengakero Iesu

³Kanoamba Mokole Onisu mewunsokio Iudasi henu mengeengako i Karioti, aso mia te'embu la hopulo ka oruo ana gururo Iesu. ⁴Ho'ioto pu'uno Iudasi lumeko tepopau'akero kapala petewawo pesomba saru petewaworo henu mpogagai Doharo Ue Ala, mongkono ara'ehende kano bisa koa mewengakero Iesu ndi iworo. ⁵Iworo mensanaa takau ka mpedandi nggale powei'akeo Iudasi doi. ⁶Iudasi umindu'o henu pinauro. Umari raa'a mompamulaoto Iudasi mewuni-wuni mowusu tempo henu me'ambo mewengakero Iesu ndi iworo kanggo karo mento'orio mia adio.

Pompatinda'a nggale ponggaanga Paskaa

⁷Haweoto Oleo langkai Roti Tai Metape. Oleoto raa'a nggale mpogere bimba Paskaa. ⁸Iesu tumena'iro i Peturu ka Iohane Ro pongee, "Ilekoto, ka pompatinda'akito kaanga Paskaa kato mpongga mperonga-ronga."

⁹Iworo mpesikeno ndi Iwono, "Inderio inehemi kipompatinda'akito kaanga Paskaa?"

¹⁰Iesu sumangki, "Ta'alu mewunso komiuto i laro inie langkai Ierusale, ikomiu nggale tepohawe'akeo aso mia tama henu mowawo kusi me'ihhi uwoi. Imentonda'oto mia raa'a lumeko la doha pewunso'ano. ¹¹Umari raa'a, imempau'akeo ueno doha raa'a, Guru, mesikeno ndi iiko, 'Inderio po'ianza henu nggale Kupake'o monggaa kaanga Paskaa meronga-ronga saru ana guruNggu?' ¹²Ueno doha raa'a nggale montiso'akomiu aso bolongko langkai henu i wawono henu tetindaoto lowo parewa mponggaanga. Ipompasadia'akito lowoakoano rahea."

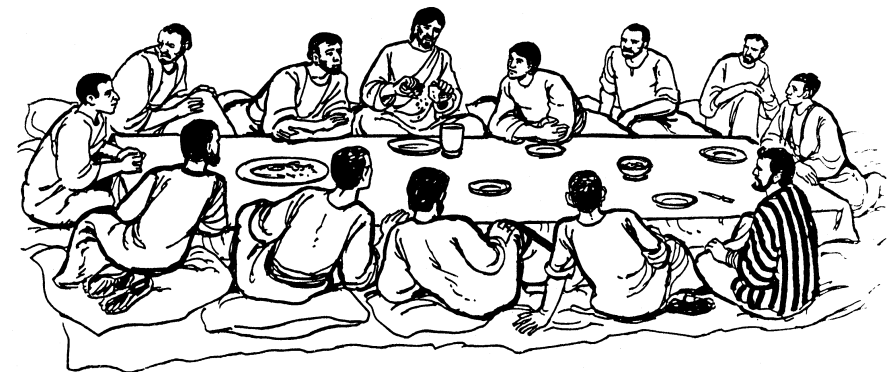
¹³Lumekoiroto i Peturu ka Iohane i Ierusale. Ro mehawe'oto ndepano, lowono menggena heleo henu pinauro Iesu ndi iworo. Amba iworo ropatinda'oto kaanga Oleo langkai Paskaa.

Popatantu'a ponggaanga Paskaa

¹⁴Menseno haweoto tempono monggaa kaanga Paskaa raa'a, Iesu metunda monggaa meronga saru ataRo. ¹⁵No pongee'akero, "Iaku takau tekewoi monggaa kaanga Paskaa neea meronga-ronga saru ikomiu tekoni amboku pinokomasasai. ¹⁶Kupau'akomiu, Kakulo kumaango mbo'u kaanga Paskaa neea ranta kano hawe tempono pengkonoano ponggaanga Paskaa neea pinokomengkaa, ta'alu Ue Ala momparenta heleo Mokole i wawontolino henu wo'u."

¹⁷Kanoamba Iesu umaleo aso tonde henu inihii'ako anggoro, ka umunde-unde'iro Ue Ala, ka mongee, "Ime'aleoto neea ka me'enuo me'eu-eu. ¹⁸Kupau'akomiu, umari oleo neea andokulo mo'enu mbo'u uwoino anggoro neea, ranta Ue Ala momparenta i wawontolino henu wo'u."

¹⁹Umari raa'a No aleo roti, umunde-unde'iro Ue Ala ka No siba-sibaho roti raa'a ka No wei'akero ka No pongee, "Noototo koroinggu henu pinewengako kai tekadudui koa. Imewowau'oto heleo neea gagi rorambeamiu ndi Iaku." ²⁰Lira'a koambo'u umariro mpongga, No aleo tonde henu me'ihhi anggoro raa'a, No wei'akero ka mongee, "Uwoi anggoro henu i larono tonde neea gagi pedandi'a wo'u Ue Ala henu nopokomorosoro' reaNggu henu tesolo gagi tiamiu. ²¹Kanggo, kai mento'orio koa, mia henu mewengakune monggaa meronga-ronga saru Iaku endea. ²²Laano Ana Manusia nggale mate heleo henu pinatanturo Ue Ala. Kanggo masolaoto mia henu mewengakeRo." ²³Umari raa'a iworo pada mpesike-sikeno, isia i oloro henu nggale mowowau lira'a.

Iesu monggaa kaanga Paskaa saru ana guruNo (22:19)

Isia henu tereke mantudu te'embu i oloro rasulRo

²⁴Umari raa'a gagioto pesansaa i oloro rasulRo mongkono isia henu takau pototono ngineengako takau mantudu i oloro. ²⁵Iesu mepau ndi iworo, "Mokole-mokole i wawontolino neea po'ehero moparenta palilino. Ka iworo inehero ngineengako, 'Peneo-neo'aro palili,' ²⁶Kanggo ikomiu hooto no heleo iworo. Kanggo takau mantudu te'embu ndi ikomiu asolekono melelu heleo mia henu kano mantudu,

ka petewawo asolekono melelu heleo ata. ²⁷Isia henu takau mantudu, mia henu metunda monggaa, ara mia henu parakai'iro? Matantu henu takau mantudu mia henu metunda monggaa. Kanggo Iaku kongko i olomiu heleo atamiu. ²⁸Larono lowono masusaa henu pinembasaiNgggu, ikomiuto henu kongko meronga-ronga saru Iaku. ²⁹Ho'iotu pu'uno, ara'ehende UmaNgggu mowei'akune pobawa momparenta, lira'a koambo'u Iaku mowei'akomiu pobawa moparenta i laro PoparentaNgggu. ³⁰Lira'ato ikomiu bisa mpongga ka mp'enu saru Iaku i laro PoparentaNgggu, ka ikomiu nggale metunda la hopulo ka oruo petundaano mokole nggale mobitara hopulo ka oruo tongku Israeli^w.”

Iesu mepau ta'alu i Peturu nggale humapuiro Iesu

³¹Umari raa'a Iesu mepau ndi Simo, “Simo, Simo pehoringakeo teme'ambo. Mokole Onisu ininduoto nggale umara-arahakomiu heleo gandu pinonsia te'embu la ngkulino ranta henu me'ambo pinonsia te'embu la henu mosa'a. ³²Kanggo Kupekakai'akomuto kano pompe'alo-alomu moroso mpihe ndi Iaku. Ka ta'alu morosoto mbo'u mekule pompe'alo-alomu ndi Iaku, iiko asolekono pokomoroso'o pompe'alo-aloro petia-petiamu.”

³³I Peturu mepau, “Ue, iaku mesadia tinarungku ka mate merongaronga saru Ikomiu!”

³⁴Iesu sumangki, “Iaku mepau ndi iiko, ambono kumekerea'o manu oleo neea, menggotoluto upehapu ta'alu iiko tumo'ori Aku.”

Iesu mopoto'oriakero ana guruRo ta'alu Iwono nggale pinokomenggena saru mia mosa'a gauno

³⁵Umari raa'a Iwono mepau la ana guruNo, “Tempono Kutena komiu lumeko mompalele Kareba Me'ambo hooto impowawo doi, pebaku ka sapatu, hinake henu makuramiu?”

Sumangki iworo, “Kano hina.”

³⁶Iesu mepau, “Kanggo lenie neea, isia hina doino asolekono no wawo, lira'a koambo'u henu hina pebakuno. Ka isia henu tai hina ponaino, asolekono kano pe'oliakeo lemba mentaano kano po'oli koa ponai. ³⁷Iaku mepau lira'a ndi ikomiu akono pio henu te'uki la Wunta Mepori mongkono Iaku, asolekono inihii. Henu inuki la Wunta Mepori raa'a lenie,

^w 22:30 Hopulo ka oruo tongku Israeli: Iwonoto hopulo ka oruo anano iaku henu gagi tongku i Israeli.

‘Iwono nggale pinokomenggena saru mia henu mosa'a pinogauro.’”

Akono pio henu inuki mongkono Iaku kontonganoto inihii.” ³⁸Iworo mpongge, “Ue, kiteo endea hina oruo ponai.”

Sumangki Iesu, “Sombooto.”

Iesu mekakai i tamungku Saitu

³⁹Umari raa'a Iesu mobintao inie langkai ka lumeko heleo biasano i tamungku Saitu, ka ana guruNo mbo'u mentondario. ⁴⁰Mensero mehawe la mpo'ianza raa'a, Iesu mepau la ana guruNo, “Impekakai kaindono itedontai la mpo'ara-arahakoa.”

⁴¹Kanoamba Iesu lumeko olai te'esi te'embu ndi iworo heleo olaino tolo metumpai'ako wasu, karo'amba menggoluntu mekakai, No pongee, ⁴²“O UmaNgggu, ta'alu Ikomiu umehe, aleoto masusaa neea te'embu ndi Iaku, kanggo kano po'eheNgggu henu gagi kanggo po'eheMiuto henu gagi.” [⁴³Umari raa'a aso mia mala'eka te'embu i suruga hawe mokomoroso'o. ⁴⁴Iesu takau masusa aroaNo ranta Iwono komoromorosono No pekakai. Moko'isoRo heleo i'itino rea henu te'iti la wute.] ⁴⁵Umarino mekakai, Iesu mekule la ana guruNo, No hawe'iro tekonai mpoturi akoro memasusa. ⁴⁶Iesu mongee'akero, “Tembio kai mpoturi? Impewanguto ka mpekakai, kaindono itedontai la mpo'ara-arahakoa.”

Iesu rinako

⁴⁷Tempono Iesu da mepau mehaweiroto mia aso bawaa. Iworo no waweiro Iudasi, aso mia te'embu la ana gururo Iesu. Kanoamba Iudasi lumeko ndi Iesu ka wowoongo. ⁴⁸Kanggo Iesu mepau ndi iwono, “Iudasi, nggo pewoo-woomu seeake kau pewengakeo Ana Manusia?”

⁴⁹Tempono ana gururo Iesu henu hina rahea mengkitemo pio henu nggale gagi, mpongge'iroto, “Ue, ehende ta'alu ikami umewa'akero ponai?” ⁵⁰Ka aso mia te'embu ndi iworo umimpahio atano petewawo pesomba langkai ranta kano te'opui birino henu i koana.

⁵¹Kanggo Iesu mepau, “Hopoto!” Karo'amba umangga'o birino mia raa'a ka mokotompa'o.

⁵²Umari raa'a Iesu mepau la kapala petewawo pesomba ra'iroa, pu'u petetawo henu mpogagai Doharo Ue Ala ka mia mosu'oro to Iahudi mesueno henu mehawe merako'Iro lenie, “Pongemiu Iaku neea mia mosa'a, ranta kai mehawe merako Aku tangki ponai ka pontunduhi?”

* 22:37 Yes. 53:12

⁵³Sombo oleo Iaku kongko i tonga-tongamiu laro Doharo Ue Ala, ka ikomiu kai merako Aku. Kanggo iwonoto neea tempomiu mewowau'o ka tempono pobawano Mokole Onisu mowowau po'eheno.”

Peturu humapuiro Iesu

⁵⁴Umari raa'a iworu merako'o Iesu ka ro mewaweo la dohano Petewawo Pesomba Langkai. I Peturu tumonda'iro te'embu olai. ⁵⁵I tonga-tongano tompa doha raa'a mia mompotuwu apui ka iworu mpetunda mebolili'o apui raa'a. I Peturu mbo'u metunda merongairo. ⁵⁶Aso mia ata erowai kumiteo i Peturu orambi la apui raa'a, ata erowai raa'a no poporo'o i Peturu ka mepau, “Mia neea mbo'u meronga saru Iesu!”

⁵⁷Kanggo i Peturu mehapu ka mongee, “Aio! Iaku kaku to'orio mia raa'a!”

⁵⁸Kano epie olono, aso mia mesue kumiteo i Peturu ka mepau, “Iiko mbo'u neea aso mia ana guruno Iesu!”

Kanggo i Peturu sumangki, “Aio, iaku kano ana guruNo!”

⁵⁹Samana aso langku umari raa'a aso mia mesue mepau mokora, “Mentee mia neea ana guruno Iesu, akono iwono mbo'u to Galilea.”

⁶⁰Kanggo i Peturu mepau, “Aio, iaku kaku to'orio pio henu pinaumu!”

Tempo raa'a mbo'u kontongaano i Peturu da mepau raa'a kumekerea'oto manu. ⁶¹Iesu mewalili ka mekokanio i Peturu. No pokompewowolo'o i Peturu ta'alu i Ue umari mepau ndi iwono lenie, “Ambono kumekerea'o manu oleo neea, menggotoluto uhapu Aku.”

⁶²Umari raa'a meluarako'oto i Peturu ba'ie tedoa masusa aroano.

Iesu ro mentetewehio ka binobarasa

⁶³Mia henu tekonai megagai'o Iesu, ro mpepalindo'akeo ka ro mentunduhio. ⁶⁴Iworu mempupusio mataNo ka mpesikeno ndi Iwono, “Pau'oto ndi ikami araisia henu tumunduhiKo?” ⁶⁵Da adio pau-pau pontetewehi henu ro mepau'o ndi Iwono.

Iesu i arono Pu'u Pobitara Agama to Iahudi

⁶⁶Ka menseno mowanda, pepumpuiroto Pu'u Pobitara Agama to Iahudi. Iworu raa'a iwonoto mia mosu'oro to Iahudi, kapala petewawo pesomba ra'iroa ka mia mpande atora Taura. Iworu montena mia kano Iesu winawo i aroro. ⁶⁷Tempono Iesu i aroro, iworu mepau ndi Iwono, “Ta'alu mentee Iiko Mokole Pongkadudui, pau'akamito!”

Sumangki Iesu, “Maupo Kupau'akomiu, laano kailo mpe'alo-alo Aku, ⁶⁸ka ta'alu Iaku mesikeno ndi ikomiu, laano kailo mesangki. ⁶⁹Kanggo mompamula lenie, Ana Manusia nggale metunda i koanaro Ue Ala Henu Pobawa Takau.”

⁷⁰Umari raa'a loworo mpesikeno, “Ta'alu lesie, Iikoke anaro Ue Ala?”

Sumangki Iesu, “Ikomiuto isa'a henu mepau'o ta'alu Iakuto anaro Ue Ala.”

⁷¹Iworu mpongee, “Ta'alu lesie kato pomparalu sakosii mbo'u! Ikito neea to mehoringoto te'embu la wiwiNo iwono.”

Iesu i arono akele Pilatu

23 ¹Lowono mia henu mpepumpu raa'a mpentada karo'amba mewaweo Iesu i arono akele Pilatu. ²Ndepano iworu mompamula mentulurio Iesu. Iworu mpongee, “Mia neea kimehawe'o momposaelo palili ka pasuu'iro mia kaindoro mpobara sima la Mokole Langkai Roma ka No pongee iwonoto Kirisitu aso mia Mokole.”

³Pilatu mesikeno ndi Iesu, “Iikoke Mokolero to Iahudi?”

Sumangki Iesu, “Iiko liomu pau'o.”

⁴Kanoamba i Pilatu mepau la kapala petewawo pesomba ka mia adio rahea, “Iaku kaku pohawe te'aso tokoa salaNo mia neea.”

⁵Kanggo iworu sani mokora medada'o, ro mpongee, “Saru pompaguruNo Iwono neea mompasuu palili la lowono waawute Iudea, mompamula te'embu i Galilea ka lenie have endea.” ⁶Humoringo raa'a, i Pilatu mesikeno, “To Galileake mia neea?” ⁷Tempono Pilatu tumo'orio, mongee Iesu te'embu la poparentano i Herode, no tena'o mia mewaweo Iesu me'aro ndi Herode henu tempo raa'a hina i Ierusalem.

Iesu i arono Herode

⁸Sanaa takau Herode kumiteiro Iesu. Epie'oto no ineheno kumiteo, akono iwono nohoringoto kareba mongkono Iesu. Iwono momperorohi bisa kumiteo Iesu mowowau henu kombaa'akoa. ⁹Adio pesikeno henu no pau'o Herode ndi Iesu. Kanggo kano hina te'aso henu sinangkiro Iesu. ¹⁰Kapala petewawo pesomba ka mia mpande atora Taura mpentada ka tumuluriro Iesu takau mokora. ¹¹Herode ka sorodaduno mepalindo'akeo ka tumetewehio Iesu. Iworu mompake'akeo parewa henu me'ambo heleo parewano mokole. Umari raa'a Herode tumena'iro sorodaduno mewaweo mekule Iesu ndi Pilatu. ¹²Oleo koa raa'a mbo'u i Herode ka i Pilatu henu le'e-le'eruno me'uweli, iworu tepome'ambo mekule.

Iesu hinuku mate

¹³Pilatu pumpuiro kapala petewawo pesomba, mia mosu'oro to Iahudi ka palili. ¹⁴Kanoamba i Pilatu mepau ndi iworu, "Ikomiu mewaweo Mia neea ndi iaku ka ikomiu mentulurio momposaelo palili karo me'ewa'o poparenta Roma. Kuparesa'oto i aromiu, kanggo kano hina salaNo kupohawe heleo henu imentuluriakeo. ¹⁵Lira'a mbo'u i Herode, kano hina salaNo Mia neea henu no hawe'o. Ho'ioto pu'uno no pokuleo mekule ndi ikami. Kano hina salaNo henu winowauno Mia neea henu pototono No hinuku mate. ¹⁶Ho'ioto raa'a, iaku nggale sumepi'o kaku'amba motolaho."

[¹⁷Pilatu mepau lira'a, akono sombo oleo langkai Paskaa, iwono asolekono mompotola aso mia tinarungku tiaro palili.]

¹⁸Kanggo lowono mia henu tepumpu rahea ko'ora-ora ro mpongee, "Pepateo Mia neea ka potolaha kami Baraba!" ¹⁹(Baraba raa'a mia henu tinarungku akono porisui henu gagi i laro inie langkai Ierusale ka iwono mompepate mia.)

²⁰Pilatu minggi motolaho Iesu, ho'ioto raa'a pihepo mbo'u no pepau la mia adio ra'iroa. ²¹Kanggo mia adio ra'iroa ko'ora-ora mpihe ka mepau, "PasoIro la ngkau pinotamba! PasoIro la ngkau pinotamba!"

²²Umari raa'a i Pilatu mepau mbo'u ndi iworu komenggotoluno no pongee, "Pio henu mosa'a winowauno Mia neea? Kano hina salaNo henu kuhawe'o la Mia neea henu pototono No hinuku mate. Gagi iaku nggale sumepi'o kaku'amba motolaho."

²³Kanggo sani mokora ro mengko'ora-ora ka mpedada kano Iesu raa'a pinaso la ngkau pinotamba. Pokoumariano iworo mponangi la ngko'ora-oraro. ²⁴Gagi, Pilatu mokonoakeo hukuma mate ndi Iesu montonda po'ehero mia adio ra'iroa. ²⁵Iwono motolaho i Baraba henu tinarungku akono porisui henu gagi i laro inie langkai Ierusale ka mompepate, akono ho'io raa'a henu inehero. Ka Iesu no pewengakeo ndi iworu kano winowau montonda po'ehero.

Iesu winawo nggale pinaso la ngkau pinotamba

²⁶Umari raa'a sorodadu Roma mewaweo Iesu. I tonga ansala, iworo mentaha'o aso mia te'embu i Kirene henu mengeengako i Simo, henu nggale mendamo la inie langkai Ierusale. Iworu medada'o po'ahao kau pinotamba raa'a tumonda'iro Iesu. ²⁷Adio takau mia henu tumonda'iro Iesu, i olono erowai henu ba'ie'akeo ka morambe-rambeako. ²⁸Kanggo Iesu mewalili la erowai ra'iroa ka mepau, "O erowai-erowai Ierusale,

hoto imeba'ie Akune. Ba'ie'akeoto koroimiu ka ana-anamiu. ²⁹Akono nggale hawe tempono unggu mia nggale mepau, 'Me'uraoto erowai henu bita, henu tai hori me'ana ka kano hori mompo'uo anano!'^x ³⁰Tempo raa'a unggu, mia nggale mepau la toruku, 'Tewingketo dumunsi kami!' Ka la tamungku, 'Howui kamito!' ³¹Iaku mepau lira'a, akono Iaku henu tai hina salaNgggu, iworo mowowau heleo neea, lalua'opo ikomiu henu adio sala."^y

³²Hina mbo'u oruo mia henu mosa'a winowauro winawo meronga Iesu kano hinuku mate.

Iesu pinaso la ngkau pinotamba

³³Temporo mehawe la'aso mpo'ianga henu mengeengako "Tamungku Taku'ulu", iworo mempas'o Iesu la ngkau pinotamba meronga oruo mia mosa'a gauno. Henu aaso i koanaNo ka henu mesue i koseNo. ³⁴Umari raa'a Iesu mekakai, "Uma, ampuni'iro, akono karo mento'orio pio henu winowauro."

Kanoamba sorodadu ra'iroa melotrei'o karo patantu'o isia henu nggale humawe'o parewaro Iesu. ³⁵Adio mia mpentada rahea ka sumakosii'o pio henu gagi raa'a. Mia mosu'oro to Iahudi mepalindo'akeRo ro mpongee, "Mia mesue No kadudui'o, po'inengoto lenie No kadudui'o koroiNo, ta'alu mentee Iwono Mokole Pongkadudui henu tinimakiro Ue Ala."^{*} ³⁶Sorodadu ra'iroa tumetewehiiRo. Iworu mehawe ka popo'enuakeo anggoro mo'olo,^{*} ³⁷ka ro mpongee, "Ta'alu Iiko mokolero to Iahudi, kadudui'o koroiMu!"

³⁸I wawo uluNo hina inuki lenie, "Iwonoto Neea Mokolero to Iahudi."

³⁹Aso mia henu mosa'a gauno henu pinaso meronga Iesu tumetewehio no pongee, "Ta'alu Iiko mentee Mokole Pongkadudui, kadudui'o koroiMu saru ikami!"

⁴⁰Kanggo henu asono me'etahakeo pokowalino raa'a, no pongee, "Kau doitoke ndi Iworu Ue Ala? Iiko meronga-ronga hinuku mate saru Iwono. ⁴¹Ikito neea laano pototono hinuku, montonda winowaundo

^x 23:29 To Iahudi mehawe laro'o, ta'alu ikito hina ana ndo, raa'a ura te'embu ndi Iworu Ue Ala henu takau me'ambo (Mzm. 127:3), ka ta'alu mia henu tai hina anano, iwono raa'a ro mpongee Ro tando'o Ue Ala. Tinunggaino Iesu la laino neea nggale hawe tempono unggu, masusaa langkai tegagi Ierusale. Iworu te'ingga nggale takau masusa, ranta hina mia mongee me'amboopo tai hina anaro.

^y 23:31 La pau Iesu mompake pasinggiri neea, "Ta'alu lowono mia mowowau lenie la kau henu tuwu, ara'ehende saru kau henu mate?"

^{*} 23:35 Mzm. 22:8 * 23:36 Mzm. 69:22

henu mosa'a. Kanggo Iwono neea kano hina salaNo.”⁴² Kanoamba iwono mepau ndi Iesu, “Iesu, pewowolo aku, tempono iiko have heleo Mokole!”

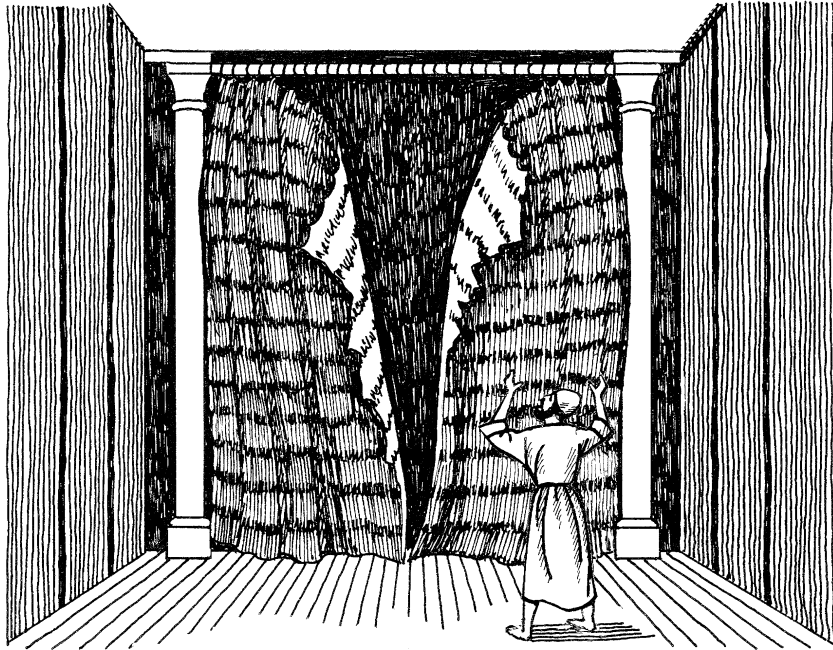
⁴³ Iesu mepau, “Mentee'ano Kupau'akomu, oleo neea koambo'u iiko nggale meronga-ronga saru Iaku i laro suruga.”

Iesu mate

⁴⁴ Tinasere langku hopulo ka oruo tonga oleo, lowono waawute raa'a gagi rokoma ntakau have langku otolu kiniwie, ⁴⁵ akono mata'oleo kano pewanta. Ka bana porerei i laro Doharo Ue Ala, tebire tepe'oruo. ⁴⁶ Kanoamba Iesu umora'ako mokora, “Uma, la ngkaeMiu Kupewengakeo penaoNggu!” Umari mepau lira'a Iesu mate.*

⁴⁷ Tempono petewawo sorodadu kumiteo henu gagi, iwono umunde-unde'iro Ue Ala ka mepau, “Mentee takau Mia neea kano hina salaNo.”

⁴⁸ Mia adio henu mpepumpu rahea temporo mengkiteo lowono henu gagi, mpekuleiroto ka mepede-pedehio radaro akono iworo

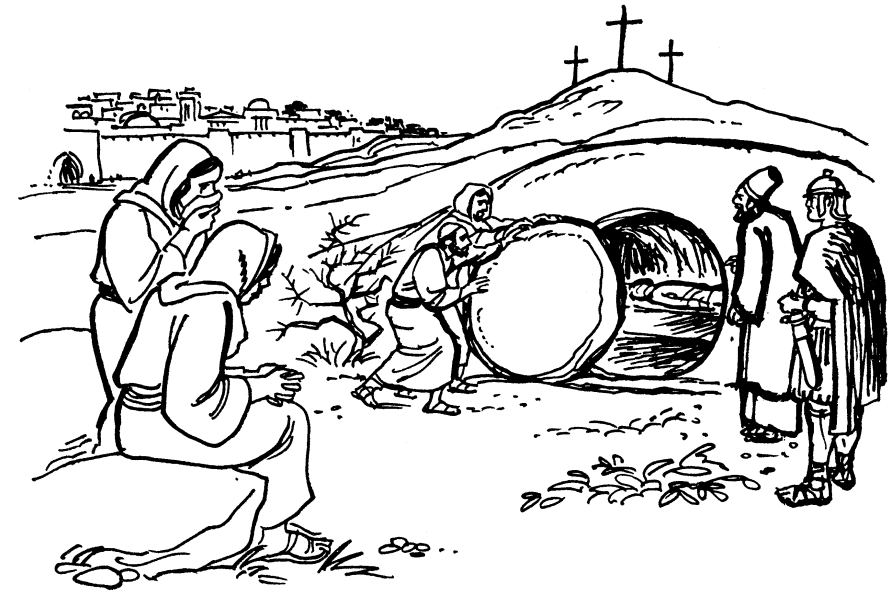
Bana Porerei la Doharo Ue Ala (23:45)

* 23:46 Mzm. 31:6

mpe'o-ole. ⁴⁹ Lowono mia henu tumo'ori iro Iesu tewunso erowai-erowai henu tumonda'Iro te'embu i Galilea, mentada ola-olai ka kumiteo lowoakoano raa'a.*

Iesu kinaburu

⁵⁰ Tempo raa'a hina aso mia henu mengeengako Iusu. Iwono mia henu me'ambo ka mentee. Iusu raa'a aaso Pu'u Pobitara Agama to Iahudi, ⁵¹ kanggo kano pe'arao'o saru po'ehero ka pinogau henu winowauro Pu'u Pobitara Agama to Iahudi henu mesueno. Iwono te'embu i inie langkai Arimatea waawute Iudea ka iwono monsikori tempono Ue Ala mompamenta i wawontolino heleo Mokole. ⁵² Iusu lumeko me'aro ndi Pilatu ka momonio nggale kumaburu'o koroiro Iesu henu mateiroto. ⁵³ No potii'o koroiro Iesu te'embu la ngkau pinotamba kanoamba tumongohakeo bana mompote ka moleroIro i laro kaburu henu kineke la tamungku wasu. Kaburu raa'a ambono hori pinake mongkaburu mia mate.

Iesu Kinaburu (23:53)

* 23:49 Luk. 8:2-3

⁵⁴Oleo raa'a iwonoto oleo pepatinda'a montotowo oleo penao-nao'a to Iahudi henu minggioto pinamula. ⁵⁵Erowai-erowai henu hawe meronga saru Iesu te'embu i Galilea, tumonda'o Iusu lumeko la ngkaburu. Iworo mengkiteo kaburu raa'a ka ara'ehende koroiro Iesu no pinolero la ngkaburu. ⁵⁶Umari raa'a mpekuleirototo pompasadia rampa-rampa ka boka mana me'ambo henu nggale pinakero humahi'akeo koroiro Iesu.

Tempono oleo penao-nao'a to Iahudi pinamulaoto, iworo penao-nao mpo'angga montonda atora henu inuki la atora Taura.*

Iesu tuwu mekule

24 ¹Kotewotano oleo minggu, mekoiroto erowai ra'iroa la ngkabururo Iesu. Iworo mpowawo rampa-rampa henu mana me'ambo henu ro mempasadia'oto laano. ²Temporo mehawe ndepano, ro mehawe'o wasu langkai pupusino kabururo Iesu tewalelooto. ³Mensero pewunso la kaburu raa'a, koroiro Iesu andoro mehawe'o. ⁴Kontongaaro mpentada rahea ka medungku pewowolo'o arapio henu kinitoro raa'a, bingkosako hina oruo mia meparewa mangkilo mentada orambi ndi iworo. ⁵Mengkiteo raa'a iworo takau medoito ka mpetutu hawe la wute. Oruo mia raa'a mepau ndi iworo, "Tembio kai mewusu'o mia henu tuwu i ororo mia mate? ⁶Iwono kano endea'o. Iwono tuwuoto mekule. Pewowolo'oto pio henu umari pinauNo ndi ikomiu tempono Iwono da i Galilea, ⁷ta'alu Ana Manusia asolekono pinewengako la mia tehala ka ro mempasao' la ngkau pinotamba. Kanggo ko'otoluno oleo Iwono nggale tuwu mekule."

⁸Umari raa'a ro mpokopewowolo'oto opio henu umari ngineero Iesu. ⁹Mensero mpekule te'embu i kaburu, iworo mentutulu'o lowono henu gagi raa'a la hopulo ka'aso ana guruno Iesu ka lowono mia mesue henu tumonda'iro Iesu. ¹⁰Erowai ra'iroa henu tumutulu'o kareba raa'a la mia henu tumonda'iro Iesu iwonoto: Maria Magdalena, Iohana, Maria ineno Iakobu ka erowai-erowai mesueno henu merongairo. ¹¹Kanggo pio henu pinauro erowai ra'iroa hele nggo kano mendamo la akala, ho'io to pu'uno karo tai pe'ale-aleo.

¹²Maupono lira'a, i Peturu mentada ka mompari-pari lumeko i kaburu. Menseno hawe ndepano, iwono metutu menggito laro ngkaburu. Butu tokoa bana mompute henu no kiteo. Iwono takau kombaa kanoamba mekule ka mesikeno i laro aroano pio mentee'ano henu gagi.

* 23:56 Kel. 20:10

Oruo mala'eka mentada orambi ndi iworo (24:5)

Iesu mompopokiteo koroiro la oruo ana guruNo henu tekoni lumeko i Emau

¹³La oleo koambo'u raa'a oruo mia henu tumonda'iro Iesu koleko-leko lumeko la'aso inie henu mengeengako Emau, tinasere hopulo ka aaso kilo olaino te'embu Ierusale. ¹⁴Kontongaaro koleko-leko, iworo popau'o mongkono lowono henu gagi. ¹⁵Temporo tekoni mempopau'o, Iesu hawe orambiakero ka koleko-leko merongairo. ¹⁶Iworo mengkiteo, kanggo hina aso rupa henu wowau'iro ranta karo tai mento'orio. ¹⁷Iesu mesikeno ndi iworo, "Pio henu imempopau'o tekoni koleko-leko?"

Humoringo pesikenono Iesu raa'a, iworo mpenao-nao koleko-leko saru masusa aroaro. ¹⁸Aso mia te'embu ndi iworo henu mengeengako i Keleopa, mepau ndi Iesu, "Te'embu la lowono mia hawe i Ierusale, samana butu Ikomiu henu tai tumo'orio lowono henu gagi ndepano popio oleo henu telii."

¹⁹Iesu mepau, “Pioke henu gagi?”

Iworo mesangki, “Lowono henu gagi ndi Iesu to Nasare raa'a. Iwono raa'a aso nabi. Henu pinauNo ka winowauNo pobawa takau i aroro Ue Ala ka lowono mia. ²⁰Kanggo kapala petewawo pesomba ka mia mosu'o mami, mewengakeo nggale mehuku mate'o ka ro mempaso'o la ngkau pinotamba. ²¹Kaisa'a ikami momperorohi mongee Iwonoto henu motolahiro Isaraeli. Ka oleo neea, ko'otolu oleono tempono lowono raa'a gagi. ²²Kanggo popio erowai henu peronga mami wowau kami tekokoni takau akono da kotewotano iworo lumeko i kaburu, ²³iworo karo mehawe'o koroiro Iesu. Iworo hawe pau'akami mongee iworo mengkiteo mala'eka-mala'eka henu pau'akero ta'alu Iesu raa'a tuwuoto mekule. ²⁴Umari raa'a popio'iro pokowali mami lumeko la ngkaburu. Iworo mehawe'o ndepano, laano mentee arapio henu pinauro erowai ra'iroa, kanggo iworo karo mengkiteo Iesu.”

²⁵Umari raa'a Iesu mepau ndi iworo, “Ikomiu laano bebe. Mongguu lahi ipompewowolo ranta kai tai pompe'alo-alo la lowono henu pinauro nabi-nabi. ²⁶Mokole Pongkadudui asolekono tumanggumio lowono masusaa raa'a, umari raa'a kanoamba pinokomarambaa.” ²⁷Umari raa'a Iesu mokomantii'akero pio henu te'uki la lowono Wunta Mempori mongkono koroiNo, mompu'u la Wunta inukino i Musa ranta henu inukiro nabi-nabi.

²⁸Tekonaino raa'a iworo orambiiroto i inie leko'aro. Iesu heleo nggale lumiuakeo koleko-leko'aNo. ²⁹Kanggo ro medada'o kano poli koa teliu saru iworo, ro mpongee, “Ipo'iato ari saru ikami wongi neea, akono lenie nggato nggale wongi.” Poko'umariano mo'iato Iesu meronga saru iworo.

³⁰Tekonai metunda merongairo, Iwono mo'alo roti ka umunde-unde'iro Ue Ala. Umari raa'a No siba-sibaho roti raa'a kanoamba wei'akero. ³¹Tempo raa'a bingkosako ro mento'oriototo mongee Iesuto raa'a. Kanggo Iwono tampu'u moliu te'embu i tonga-tongaro. ³²Iworo mpepau pada iworo, “Tekono koa ikito langkai aroa tempono No pepau ndi ikito i tonga ansala ka tempono mokomantii'o ihino Wunta Mempori ndi ikito.”

³³Tempo raa'a mbo'u iworo mekule Ierusalem. Ndepano iworo tepotowoakero hopulo ka aaso ana guruno Iesu henu mpepumpu meronga saru popio mia henu tumonda'Iro. ³⁴Mia henu mpepumpu ra'iroa mepau la mia oruo raa'a, “Laano mentee. Ue ndo tuwuoto mekule ka nopokiteoto koroiNo ndi i Simo!”

³⁵Umarino raa'a, mia oruo raa'a tumutulu'akero pio henu gagi tekonairo i tonga ansala ka ara'ehende ro to'orio Iesu tempono Iesu sumiba-sibaho roti.

Iesu mopokiteo koroiNo la lowono ana guruNo

³⁶Tekonairo da tumutulu'o mongkono lowono henu gagi, bingkosako mentadairoto Iesu i tonga-tongaro ka mepau, “Sintuwu karodoa gagi tiamiu!”

³⁷Iworo lowo tekokoni ka medoito, akono pongeero iworo ponggito onisuno mia mate. ³⁸Kanggo Iesu mepau ndi iworo, “Tembio kai medoito? Tembio kai bata-bata? ³⁹Kiteo kaeNggu ka kareNggu. Iakuto neea! Angga Akuto ka pekanio teme'ambo. Akono sumangano mia mate kano pe'ihii ka mewuku, kanggo Iaku neea me'ihii ka mewuku.”

⁴⁰Tekonai mepau lira'a, Iwono mopokiteo kae ka kareNo ndi iworo. ⁴¹Kanggo amboro pompe'alo-alo takau ndi Iesu, akono iworo takau sanaa ka kombaa. Ho'ioto pu'uno Iesu mesikeno ndi iworo, “Hinake kaangamii endea?” ⁴²Iworo mowei'akeo aso mpole bou sinunu. ⁴³No aleo bou raa'a ka No kaango i aroro.

⁴⁴Umari raa'a Iwono mepau ndi iworo, “Iwonoto neea henu umarioto Kupau'akomii tempoNggu da meronga-ronga saru ikomii, iwonoto henu inuki mongkono Iaku la atora Taura henu inukino i Musa, Wuntaro nabi-nabi ka Wunta Masmur nggale inihii.”

⁴⁵Kanoamba Iesu umungkahio pinewowoloro ranta karo mento'orio ihino Wunta Mempori. ⁴⁶Iwono mepau ndi iworo, “Hina te'uki la Wunta Mempori ta'alu Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala asolekono tumanggumio masusaa ranta kano mate ka asolekono mewangu mekule te'embu la matea ko'otoluno oleo. ⁴⁷Ka i laro ngeeRo asolekono pinalele la lowono tongku mongkono kareba mongee mia asolekono mosea te'embu la halano ka Ue Ala umampunio halaro. Kareba raa'a asolekono pinalele mompu'u te'embu Ierusalem. ⁴⁸Ikomiuto sakosii te'embu la lowoakoano raa'a. ⁴⁹Pehoringakeo neea, Iaku nggale mompotii'akomii Penao Mempori henu dinandiro UmaNggu. Kanggo ikomii asolekono mpo'ia i inie langkai neea, ranta pobawa te'embu ndi Iworo Ue Ala metii mokomoroso komii.”

Iesu tewue'ako i suruga

⁵⁰Umari raa'a Iesu waweiro ana guruNo meluarako te'embu Ierusalem ranta orambi i inie i Betania. Rahea No tandengo kaeNo ka barakati'iro. ⁵¹Tekonai No barakati'iro, Iwono tensia te'embu ndi

iworo ka tewue'ako i suruga. ⁵²Iworo menggoluntu mesombal'iro, umari raa'a mpekuleiroto Ierusalem saru aroaro takau sanaa. ⁵³Iworo pia meleko la Doharo Ue Ala ka umunde-unde'iro mpihe Ue Ala.

Pumpuano pau ka pengkonoano

Ana Guru (*Murid*) Ana guru iwonoto mia henu metonda la'aso pu'u petewawo ara guru nggale mepaguru ndi iwono. Iohane to pobaho ka to Parisi hina ana gururo. Aso ana guru kano butu humoringo pompaguru te'embu la guruno, kanggo kumiteo ka tumonda'o mbo'u gau ntinuwuno. Iesu montimaki hopulo ka oruo mia gagi ana guruno, ka hina mbo'u mia mesue metonda ndi Iwono. Lowono mia sarani mbo'u gagi ana guruno Iesu, ka angga'aro mia sarani iwonoto kano tongku-tongku mesueno mbo'u pinokogagi ana guruno Iesu.

Anano i Daudi (*Anak Daud*) Neea iwonoto potoro Iesu henu mopokiteo mongee Iworoto Mokole henu dinandiro Ue Ala. I Daudi iwonoto mokolero to Israeli henu tuwu i tempono dandi epie, tinasere sowuno nta'u henu telii'oto. Ue Ala medandioto ndi Daudi mongee inuleno Daudi nggale moparenta kano hina tampulaano (2Sam. 7:16). To Iahudi mompake potoro “Anano i Daudi” nggale ngumeengako Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala, iwonoto mokole henu dinandiro ka pinotororo Ue Ala nggale umangga'o angga'a henu lalua pinopondea. Potoro raa'a kano ho'io mongee Iesu raa'a kano ana ngkoroino i Daudi kanggo inuleno koa.

Anaro Ue Ala (*Anak Allah*) Tempono Iesu ngineengako “Anaro Ue Ala”, neea menggoe ka potoroNo henu lalua pinopondea heleo Mokole Pongkadudui (Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala). Iwono Ro tena'iro Ue Ala kumadudui'o bawaaNo ka momparenta ndi iworo gagi mokole, heleo dandiro Ue Ala ndi mokole Daudi (2Sam. 7:12-14; Mzm. 2:6-7). Henu nginee “AnaRo Ue Ala” pengkonoano Iesu hina penggoe'aRo saru Ue Ala henu kano hina mesueno. Tempono Iesu binaho, Ue Ala mongee ta'alu Iesu iwonoto anaRo henu pinehohawaRo ka henu mokonsanaa'o aroaRo (Mat. 3:17). Mia sarani mbo'u ngineengako “anaro Ue Ala”, pengkonoano Ue Ala mehohawa'iro, mekarie'iro, parakai'iro ka pobawai'iro heleo aso uma la ana-anano. Heleo anaro Ue Ala, mia sarani asolekono metenunu ndi Iworo ka mewantahiako gauRo.

Ana Manusia La wuntano i Dan. 7:13 pau neea pinake la Pu'u Pongkadudui henu nggale hawe. Mowei'akeo pobawa henu kano hina tampulaano ka poparenta henu kano hina upuano. Iesu biasa mompake potoro Ana Manusia ngumeengakeo koroiNo. Potoro ra'a pau ntii'o popio rupa mongkono Iesu,

1. Iwono hawe te'embu ndi iworo Ue Ala, ka mentee'ano Iwono lioNo te'embu ndi Ue Ala
2. Iwono mentee aso mia
3. Pobawaro Ue Ala hina ndi Iwono, i wawontolino ka i suruga.

Ande-ande mpau (*Perumpamaan*) Tutulu henu pinake mompaguru. Tutulu raa'a mongkono tuwu'a sombo oleo ara henu takau tino'ori. Kanggo tinungkaino mompaguru mongkono Ue Ala, mia ka henu mesueno. Iesu mararu mompake ande-ande mpau mongkono ara'ehende Ue Ala raa'a ka ara'ehende tumuwuno mia i laro PoparentaRo.

Anggoro (*Anggur*) Pu'u anggoro iwonoto pinopaho lumele, henu biasano inonggo la ngkare henu mentada momoli. To Israeli biasano mompaho anggoro i lere henu mengkorimbi ara mentoruku. Pinopaho raa'a moluarako wue henu motutu ka bobotoli henu metonggi. Wue anggoro iwonoto aso wue inopuro to Israeli. Gagino wueno anggoro henu mararu te'uki la Wunta Mempori iwonoto uwoi anggoro. Uwoi anggoro raa'a takau mantudu la to Israeli, me'ambo la enua sombo oleo maupo ro pesomba'akeo ndi iworo Ue Ala. Pinopaho anggoro ka uwoi anggoro mararu hinawe i laro Wunta Mempori. Lere ara pu'u anggoro bisa gagi tondonino sanaa ara tondonino to Israeli bawaaro Ue Ala. Uwoi anggoro bisa gagi tondoni mawongkoa ka ura te'embu ndi iworo Ue Ala, kanggo winowau henu mosa'a ka pohuku. Iesu mompake uwoi anggoro gagi tondonino reaNo, henu pokomoros'o pendandia wo'uro Ue Ala ka bawaano.

Ata (*Hamba*) La gauro to Iahudi ka to Iunani, aso mia ata asolekono metenunu la ueno ka lumolako'akeo angga'ano kano momperorohi po'unde-unde ka gagi. Angga'ano aso ata iwonoto mowowo onggono sapatuno ueno, wo'ohio kareno, mompasadia'akeo kaanga (Luk. 3:21; 17:7-8). Aso ata bisa koambo'u no pinowei'ako angga'a henu tai i laro doha, heleo mo'angga i lere. Hina ata no wowau nsa'ao ueno, kanggo hina koambo'u henu takau pinelangka. Aso ata henu metenunu nggale pine'alo-alo la angga'a henu mantudu, ara mo'atora ata-ata henu mesue. Aso ue pobawa takau la atano.

Atora Taura (*Hukum Taurat*) Pengkonoano, atora-atora henu no powei'o Ue Ala la mia to Israeli moliu ndi nabi Musa. Olimo Wunta henu ko'aso la dandi epie inukino Musa ngineengako Taura.

Bimba (*Domba*) Pinotuwu neea takau mantudu la ntinuwuro mia henu pinopau la Wunta Mempori me'ambo te'embu la Dandi Epie maupo la Dandi Wo'u. Koroino minggi menggena saru bembe, henu mbo'u

ro potuwu'o to Israeli. Kanggo bimba raa'a wuluno bisa pinokogagi bana, ho'ioto bana woo. Bimba laki hina tanduno henu bisa pinokogagi tarompe (Yos. 6:4) ara ponaa'a boka (1Sam. 16:1). Mesueno raa'a, mia bisa koambo'u ro mpongga bauno bimba. Bimba-bimba tuwu mpebawaa ka no gagai'iro aso to pompakambi. I laro Wunta Mempori, bimba biasano gagi tondoni la mia akono mararu tesosaelo (Yes. 53:6) ka takau momparalu pu'u petewawo ka pogagaino to pompakambi (Mzm. 23:1-4). Bimba mbo'u takau paralu la agamaro to Israeli. Iworo mararu mompesomba'ako bimba gagi pesombaro ndi iworo Ue Ala. To Israeli mogere aso ana bimba la Oleo langkai Paskaa mopoto'orio tempono Ue Ala motolahihiro tongku Israeli te'embu la tongku Masiri. Iohane to pobaho ngumeengakeo Iesu "Anano bimbaro Ue Ala, henu umoninio hala la ihino wawontolino" (Yoh. 1:29).

Binaho (*Baptis*) Pau Iunani "Mobaho" pengkonoano mompotituu ara mewo'ohi la uwoi. La Dandi Wo'u, pobaho raa'a aso gauro mia mpeagama henu hina pengkonoano henu matantu. Iohane to pobaho mompotituu ara "mobaho" mia i korono Iarade gagi tondoni mongee mia raa'a mosea'oto, kano Ue Ala umampunio halano (Luk. 3:3). Winowauno Iohane raa'a menggoe saru angga'ano Iohane mompasadia bawaaro Ue Ala la hawe'aro Iesu. Ungga, mia sarani binaho gagi tondoni mongee iworo mompe'alo-aloiroto ndi Iesu ka gagi bawaano. Montonda i Paulu, pebah'o tondonino mongee aso mia mpe'aso saru Iesu Kirisitu, me'ambo la mateaRo maupo la pewanguaRo, ranta mompe'ue tuwu'a henu wo'u (Rom. 6:3-4).

Boka (*Minyak*) Kiteo Saitu.

Burahima (*Abraham*) Mia neea te'embu la waawute Ur-Kasdii i Mesopotamia, iwonoto waawute henu lenie te'alaako i selata tongku Iraki. Ue Ala tumena'o Burahima mobintao po'ianga te'embuano raa'a ka lumeko la wute Kana'a. Ue Ala medandi nggale mowei'akeo Burahima adio inule henu nggale me'ue'o tongku Kana'a raa'a. Burahima iwonoto umano Isaki ka ue tamano Iako. Ko'otulo mia raa'a iwonoto mia mosu'ono to Israeli (Kej. 12-25). La Dandi Wo'u iwono ngineengako mbo'u uma lowono mia mompe'alo-alo (Rom. 4:11-16).

Doha Pesomba'a to Iahudi (*Rumah ibadah orang Yahudi*) Neea iwonoto po'ianga pesomba'a henu winangu la sombo-sombo iniero to Iahudi. Ndepano to Iahudi pepumpu la Oleo Penao-nao'a to Iahudi pompehoringako mia mobasa pauro i Ue ka mompalele mompaguru agama. Doha pesomba'a to Iahudi gagi po'iangaro mia mosu'o to

Iahudi i inie raa'a mobitara kara-kara. Doha pesomba'a raa'a pinake mbo'u terampu, ka gagi pesikola'aro ana tama mepaguru mobasa pauro i Ue.

Doharo Ue Ala (*Rumah Tuhan Allah*) Doharo Ue Ala iwonoto doha langkai po'ianga mesombai'iro Ue Ala. Doha langkai raa'a mo'ia Ierusale ka gagi tepo'asoano pesomba'a la agamaro to Iahudi. To Iahudi asolekono mowawo pesombaro ndepano nggale pinesomba'ako ndi iworo Ue Ala. I horino doha langkai raa'a, hina po'ianga ponsunua pesomba pinotuwu henu ro pesomba'akero mia ndi iworo Ue Ala. I larono doha langkai raa'a hina po'ianga mesue po'ianga ponsunua dupa henu pinesomba'ako ndi Iworo Ue Ala. Henu i larono takau i doha langkai raa'a ngineengako bolongko henu Mempori Takau. Raheato po'ianganano Tabala Pedandi'a, henu gagi tondonino hawe'aro Ue Ala i olono bawaaNo.

Doi pera (*Dinar*) Mata doi Romawi. Aso doi pera iwonoto gagino mia mo'angga aso oleo (Mat. 20:2).

Elia (*Elia*) Aso nabi te'embu la Dandi Epie, henu momparakai tempono mokole Aha momparenta la tongku Isaraeli. Iwono mompokotehawe pe'oliwiro Ue Ala ka mowowau adio kombaa'akoa. Elia kano mate, kanggo winue'ako i suruga da kontongaano tuwu (2Raj. 2:11). Montonda pinopauno nabi Maleaki (Mal. 4:5-6), to Iahudi tempono Iesu iworo pe'ale-aleo mongee i Elia nggale hawe mbo'u mele'erui'Iro Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala. Iesu mongee pau raa'a tetutu la inanggano Iohane to pobaho (Mat. 17:10-13). Tempono Iesu pinelangkai i wawo ntoruku, i Elia tekito meronga-ronga saru i Musa ka mepau saru Iesu (Luk. 9:30).

Galilea (*Galilea*) Galilea raa'a ngeeno aso po'ianga te'alaako i Utara henu ro mpo'iangario mia Isaraeli, ka mbo'u ngeeno rano henu mo'ia i larono po'ianga raa'a. I tempono dandi wo'u, la mpomparenta Roma, Galilea iwonoto propinsi henu mo'ia la ngkuasano akele Roma. Nasare, po'ianganano Iesu, mo'ia i Galilea neea, ka Iwono melangkai'o po'anggaNo la mpo'iangano raa'a.

Gandu (*Gandum*) Neea iwonoto pinopaho heleo pae ara kure medongke, henu pinaho ranta lenie i Isaraeli ka adio po'ianga henu mesue. Gandu iwonoto aso pinopaho henu adio i Isaraeli. Iworo gumili'o wuku-wuku gandu gagi tarigu, henu pinake mowowau roti, kaangaro sombo oleo to Isaraeli. Gandu ka tarigu gandu mbo'u pinake gagi pesomba henu ro pesomba'ako to Isaraeli ndi Iworo Ue Ala.

Hala (*Dosa*) Pengkonoano la pau Ibrani iwonoto "Pansia", ka la pau Iunani lira'a koambo'u pengkonoano. Hala iwonoto winowau pio tokoa henu tai menuu la po'ehero Ue Ala. Tuduanu, molinggei songka henu te'uki la wuntano i Musa ka wunta henu mesueno. Bali metenunu la Ue Ala ka molinggei pedandiRo hala koambo'u. Hala bisa no winowau te'aso mia maupo mperonga-ronga. Hala monsolangi penggoe'aro mia ka Ue Ala ka mbo'u mia mesueno. Mia tehala kano bisa kumadudui'o koroino te'embu la pobawano hala. I laro Dandi Wo'u, Iesu hawe mongkadudui mia te'embu la pobawa ka pohukuno hala raa'a.

Hanasi (*Hanas*) Hanasi mo'ini petewawo pesomba nta'u 6-15 M. Ana haweno i Hanasi, i Kaiapa gagi Petewawo pesomba langkai nta'u 18-37 M.

Ierusale (*Yerusalem*) Tempono mokole Daudi gagi inie langkai tongku Isaraeli. Tempono Iesu, Ierusale iwonoto inie poparentano akele Romawi. Inie Ierusale pinokopinggo sorodadu Romawi henu gagi pu'u petewawo iwonoto Titusi.

Iohane to pobaho (*Yohanes pembaptis*) Iohane to pobaho neea no pe'ana'akeo i Elisabe, walino pu'u petewawo Sakaria, tempono iworo mosu'oiroto (Luk. 1) Angga'ano Iohane to pobaho iwonoto mompasadia mia la hawe'aro Iesu gagi Mokole Pongkadudui. Iohane mobaho mia gagi tondoni mongee mia ra'iroa mosea'iroto. Iohane raa'a aso nabi, saru mompalele oliwiro Ue Ala la mia adio henu hawe mebaho ndi iwono. Iwono no tarungku'o i Herode Antipa, henu pobawa i waawute Galilea, ka pokotompaano pinepate akono po'eheho walino i Herode.

Isaraeli (*Isaraeli*) Neea iwonoto tongku inuleno i Burahima, Isaki ka Iako. Ue Ala mompowei ngee "Isaraeli" ndi Iako, kanoamba ngee raa'a gagi ngeeno tongku inuleno. Iako mompe'ue hopulo ka oruo ana tama, henu pada gagi mia mosu'o asompihe te'embu la hopulo ka oruo tongku Isaraeli. Tongku Isaraeli raa'a iwonoto bawaa henu tinimakiro Ue Ala montonda pedandi'aRo saru mia mosu'oro asompihe. Ngee "Isaraeli" mbo'u pinake ngumeengakeo waawute po'iangaro tongku Isaraeli. Tempono tongku Isaraeli teponsia gagi oruo poparenta'a, poparenta i utara ngineengako "Isaraeli". Kanggo umariro mentinadi, ngee Isaraeli pinake tetutu la lowono inuleno Iako.

Iunani (*Yunani*) Tongku Iunani mompe'ue waawute henu takau malua te'alaako i tahi tongano i sowuno nta'u henu liu. Waawute raa'a ro pe'ue'o to Roma, kanggo gau ka pauro to Iunani raa'a da moroso takau, tewunso Iudea ka Galilea. Tempono Dandi Wo'u, pau Iunani

gagioto pau henu ro pake'oadio mia. Lowono Dandi Wo'u inuki la pau Iunani.

Kalide (*Keledai*) Heleo ngara kanggo koroino motutu, henu biasano pinake gagi pinotuwu pinesawiki ara mowawo henu mobea.

Kareba Me'ambo (*Injil*) Neea iwonoto kareba mongee Iesu haweoto i wawontolino heleo Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala, ka Ue Ala nggale mompamula momparenta heleo mokole i olono bawaaNo i wawontolino. Ue Ala umihii'o dandiRo nggale tumolosiiro bawaaNo (Yes. 52:7). Iesu lumeko te'embu la mpo'ianga aso lumeko la mpo'ianga henu mesue mompalele Kareba Me'ambo raa'a. Kanoamba ana guruNo Iesu No tenaiiro lumeko nderio tokoa mompalele kareba raa'a.

Kirisitu (*Kristus*) Mokole Henu Dinandiro Ue Ala henu nggale mompotola ka mongkadudui mia. La mpau to Ibrani iwonoto “Mokole Pongkadudui”, binali gagi Kirisitu la pau Iunani. “Mokole Pongkadudui” ka “Kirisitu” Pengkonoano “Henu pinotoro”. Pau raa'a tetutu la mia henu pinotoro la potoro henu kano hina mesueno saru gau mohahiakeo boka la uluno. Neea tondonino mongee mia raa'a tinimaki'oto nggale parakai'iro Ue Ala ka bawaaNo, ka bisa tumondonio mongee mia raa'a nggale gagi mokole. La Dandi Wo'u, henu ngineengako “Kirisitu” raa'a iwonoto Iesu (Luk. 9:20; Mrk. 14:6-62; Kis. 2:36).

Mala'eka (*Malaiikat*) Henu menao i suruga parakai'iro Ue Ala ka wowau'o po'eheRo. Ntepi-pihe Ue Ala montena mala'eka mompokotehawe oliwiRo la mia adio. Mala'eka bisa mbo'u tinena mowei'akero roso la mia (1 Raj. 19:5-8; Luk. 22:43), ara montulungi mia saru henu kombaa'akoa (Kis. 12:7-11). Heleo mia, mala'eka mbo'u pinokogagi Ue Ala. Kanggo mala'eka laano mesue ka mia, ka mia henu mateoto kano gagi mala'eka.

Melowe (*Kusta*) Pauro to Ibrani ka Iunani henu pinalimba iwonoto “Melowe” bisa tetutu la popio rupa haki kuli henu mobea. Ranta hina henu mompepate kuli ka ihino mia. Montonda atoraro Ue Ala, mia henu kono haki kuli heleo raa'a ngineengako kano mampori, iwonoto kano mampori montonda atora agama. Mia raa'a kano tepototo mesomba i Doharo Ue Ala ara montonda rame-rame agama. Iwono asolekono mo'ia i bungkuno inie ka kano bisa mo'orambiako mia.

Mempori (*Kudus*) Ue Ala mampori, pengkonoano Iwono raa'a kano menggena ka henu pinokogagi henu mesueno me'ambo i wawontolino ka lowoakoano ihino. Iwono mentee tai hina tata'aNo ka tai No to'orio hala.

Mesomba (*Menyembah*) Mopokiteo pompelangkaino ka metenunu la mia ara lahumoa. Hina adio rupa pesomba, iwonoto menggoluntu, monsunu pesomba, menani po'unde-unde, ara mompowei hadia. I laro Wunta Mempori, Ue Ala umarioto mompalele ara'ehende mia asolekono mesomba ndi Iworo. Tuduano, mia henu mesombai'o kano bisa mowowau pesomba mesue ara mesombai'o lahumoa mesue (Kej. 20:21-23). Mompesombai Ue Ala kano ho'io butu mowawo pesomba ka mogau'o pesomba tokoa, ka mia karo mbo'u mesomba'iro la mpo'ianga biasa (Yes. 1:11-17; Yoh. 4:21-23). Mia asolekono mesomba'iro Ue Ala saru tompaano aroano, metenunu ka kano pompasala-sala ndi Iworo (Mik. 6:6-8; Luk. 10:27).

Mia mosu'o asompihe (*Nenek moyang*) Ntepi-pihe, henu tinungkai iwonoto i Burahima, Isaki, ka Iako, ka mia mosu'o aso mpihero to Isaraeli henu takau paralu. I Burahima iwonoto umano Isaki ka ueno Iako, henu ngineengako mbo'u Isaraeli. Ue Ala umonggo'o pedandi'a saru otolu mia ra'iroa ka inulero. Mongkono lowono, pau “Mia mosu'o asompihe” bisa tetutu la to Isaraeli henu tuwu la tempo asompihe. Tuduano, to Isaraeli henu Ro potolahiro Ue Ala te'embu i wute Masiri ka wawe'iro lumiungo pada malua (Ibr. 8:9; Yoh. 6:31).

Mia mpande atora Taura (*Ahli Taurat*) Mia mpande atora Taura. Iworo mbo'u bisa mento'orio pengkonoano wunta mampori to Iahudi, henu lenie to mento'orio la dandi epie. Mia mpande atora Taura bisa koambo'u ngineengako guru agama to Iahudi. Iworo neea tendamo to Parisi ka to Saduki.

Mokole langkai Roma (*Kaisar*) Neea iwonoto potoro pu'u poparenta Roma. Iwono gagi petewawo langkai la lowono po'ianga henu ro mengkuasai'o to Roma, mendamo Iudea ka Galilea tempono Iesu pine'ana'ako, henu momparenta mokole langkai iwonoto i Agutusi (31 SM -14 M. Kiteo Luk. 2:1). Kanoamba mokole langkai Tiberiu (14-37 M). Momparenta tempono pompaguruno Iohane ka Iesu. Rasul Paulu hinuku mate la poparentano Mokole Langkai Nero (54-68 M).

Mokoleno Onisu (*Iblis*) Pu'u petewaworo onisu ka onisu mosa'a henu i wawono takau. Iwono raa'a ule henu mosu'o henu popandei'o i Hawa monggaa wuenu kau henu tumo'orio henu mosa'a ka henu me'ambo (Kej. 3:1-6). Umari raa'a, tinungkaino umewa'iro Ue Ala ka mosaelo'iro mia ranta karo mpowowau hala. Iwono mbo'u me'usaha sumolangio penggoe'aro mia ka Ue Ala. Kanggo, pobawa ka potoronon i Mokole Onisu i totonopo ka iworo Ue Ala. Iesu mongee ta'alu Iwono “henu lalua

moroso” sekono Mokoleno Onisu, ranta Iesu bisa monsaari onisu mosa'a ka motolahiro mia te'embu la pobawano Mokole Onisu (Luk. 11:20-22).

Mokole Pongkadudui Henu Dinandiro Ue Ala (*Mesias*) Iesu iwonoto Mokole pongkadudui henu nggale parenta'o wawontolino neea hawe la tampulaano ka gagi pongkadudui la lowono mia.

Mosea (*Bertobat*) Menao-nao mowowau hala ka mekule mowowau henu asolekono ro mpowowau mia, iwonoto metenunu ka kano pompasa-sala ndi iworo Ue Ala. Mia henu umehe tinarima ka Ro kadudui'o Ue Ala asolekono mosea. Iohane to pobaho mobaho mia gagi tondoni mongee mia ra'iroa mosea'oto.

Musa (*Musa*) Mia henu tinimakiro Ue Ala gagi pu'u petewaworo to Isaraeli meluarako te'embu i wute Masiri. Iwono waweo tongku raa'a lumeko i asontonano tahi Teberau saru aso rupa henu kombaa'akoa, kanoamba wawe'iro moliu pada one hawe la tida Wute Pedandi'a. I toruko Sinai, i Musa montarima hopulo songka ka atora Taura te'embu ndi iworo Ue Ala. Iwono mbo'u mokomoroso'o pendandi'aro Ue Ala ka tongku Isaraeli ndepano.

Nabi (*Nabi*) Aso ataro Ue Ala henu Ro poboi'o nggale mompalele pe'oliwiro la mia. Tempono Dandi Epie, Ue Ala umarioto mompokasu nabi-nabi heleo i Musa, i Elia, i Amosi, Iesaia, ka nabi mesueno nggale mompalele pauro Ue Ala. Iworo raa'a mararu no ewa'iro mokole ara to Isaraeli henu pansia'oto te'embu la po'ehero Ue Ala. Iohane to pobaho ka Iesu mbo'u ngineengako nabi (Mat. 11:5; Luk 24:7). Iohane to pobaho iwonoto nabi henu dinandiro Ue Ala nggale mokogagio to Isaraeli mepasadia hawe'aro Iesu (Mom. 18:1, 18; Yoh. 6:14). Iesu pau'o mongkono hawe'aro nabi-nabi kano mentee henu minggu momposaelo mia henu mompe'alo-alo (Luk. 21: 8).

Nasare (*Nasaret*) Inie te'embuano Iesu, henu mo'ia i Galilea.

Oleo Penao-nao'a to Iahudi (*Hari Istirahat orang Iahudi*) Montonda tanggalaro to Iahudi, Oleo Penao-nao'a to Iahudi neea iwonoto oleo ko'opisu, henu lenie tino'ori oleo Satu. La gauro to Iahudi, Oleo Penao-nao'a to Iahudi mompamula tempono mata'oleo soo la oleo ko'olimo, ka hawe ranta soo'ano oleo la oleo Satu. I larono kohopulo songka, Ue Ala umonto'iro to Isaraeli mo'angga la Oleo Penao-nao'a to Iahudi (Kel. 20:8-11). Tempono Iesu, hina adio atora mongkono Oleo Penao-

nao'a to Iahudi, opio henu bisa ka henu tai bisa winowau la Oleo Penao-nao'a to Iahudi raa'a. Ranta lenie, to Iahudi mesombai'iro Ue Ala la oleo Satu. Mia sarani pesomba la oleo Minggu akono Iesu mewangu la oleo Minggu.

Pada One (*Padang gurun*) Neea waawute henu mosu'i ka mentoru-toruku ara mewasu-wasu, kano hina mia mo'ia rahea. Uwoi takau te'esi rahea, ranta waawute raa'a kano me'ambo nggale mompaho paho'a. Kanggo mia bisa mompakambi bawaano bimba la mpada one henu monggaa kure ndepano. Hina popio waawute pada one henu pinopau la Wunta Mempori. Kaisa'a kano hina mia mo'ia ndepano, popio'iro mia henu ponto'ori ihino Wunta Mempori hori mpo'ia ndepano kanggo butu sarai koa. Tongku to Isaraeli melolako epieno patompulo nta'u i waawute pada one henu tesoo i Sinai. I Daudi molao i waawute pada malua i asonimbino tenggara i waawute Ierusalem tempono mokole Saulu minggu mepateo. Iesu ro waweo Penao Mempori la mpada one nggale no arahakeo Mokole Onisu.

Paskaa (*Paskah*) Oleo langkai tepotolaa tongku Isaraeli te'embu i Masiri, po'iangaro pinokogagi ata. Tempo raa'a, lowono to Isaraeli mogere ana bimba ka reano ro hahio la bonso doharo. Tondoni raa'a, iworo karo pinepate tempono Ue Ala mepateiro ana henu kaka to Masiri. Ue Ala tumena'iro to Isaraeli mompogau oleo paskaa gagi pepoto'ori ara'ehende Ue Ala kumadudui'iro. Gagi, sombo nta'u to Isaraeli mogere aso ana bimba ka mengkaango bauno la oleo paskaa. La Dandi Wo'u, Iesu ngineengako Ana Bimba Paskaa ndo (1Kor. 5:7).

Penao Mempori (*Roh Kudus*) Ue Ala, Iwono raa'a Uma, Ana, ka Penao. Penao Mempori, ngineengako mbo'u “Penaoro Ue Ala”, “Penaoro i Ue”, ka “Penaoro Iesu” (Kis. 16:7). Penao Mempori mowawo, montulungi, ka mompowei pobawa la mia adio henu mompe'alo-alo ndi Ue Ala.

Penao Mosa'a (*Roh jahat*) Neea iwonoto pobawano henu mosa'a henu me'uweli ka Ue Ala ka me'usaha umewa'o Iesu. Penao mosa'a bisa mewunsokio ka pobawai'o mia ranta mia raa'a kano pokobente'o koroino (Mrk. 5:1-5). Ara, penao mosa'a bisa mokomahaki'o mia ara wowau'o mia gagi salantuwu (Luk. 11:14). Penao mosa'a i totono poparentano ka pobawano Mokole Onisu. Iesu hina pobawano monsaari onisu te'embu la mia henu no pewunsokio penao mosa'a, ka Iwono mbo'u mowei'akero pobawa la ana guruNo.

Penaoro i Ue (*Roh Tuhan*) Kiteo Penao Mempori.

Pesomba (*Kurban*) Aso rupa henu winei'ako ndi iworo Ue Ala heleo gau mesombai'iro. Bisa merupa pinotuwu, wueno inangga, tarigu gandu, ara enua anggoro. To Iahudi powawo pesombaro la Doharo Ue Ala henu hina Ierusalem, nggale pinesomba'akero pu'u petewawo pesomba la meja henu hina ndepano. Iworo mompowei pesomba nggale montarimakasi di iworo Ue Ala ara nggale gumagai'o teponggoe'aro henu me'ambo saru Iworo ara kano halaro inampuni.

Petewawo Pesomba Langkai (*Imam besar*) Iwonoto aso mia henu pobawa'iro lowoakoano pu'u petewawo pesomba. Butukoa mia neea henu bisa mendamo la bolongko mempori takau la Doha Pesomba'a, pihe i laroni aso ta'u.

Pilatu (*Pilatus*) Pontiu Pilatu no tiso'o to poparenta i Roma gagi akele i waawute Iudea, Samaria ka Idumea, nta'u 26-36 M. Butukoa to poparenta Roma henu bisa mohuku mate mia, kano pu'u petewawo to Iahudi. Gagi, pu'u petewawo Iahudi raa'a wawe'iro Iesu ndi Pilatu temporo nggale mehuku'o Iesu mate la ngkau pinotamba. Pilatu raa'a henu bitara'o Iesu ka humuku mate'o Iesu (Mrk. 15:1-15).

Pinokomempori (*Pentahiran*) Menseno me'anaoto, aso erowai ngineengako, "Tai mempori". Iwono asolekono mo'ia i laro doha epieno opisu oleo, kohoaluno oleo anano (ta'alu tama asolekono tinindi). Kanoamba erowai seea asolekono mo'ia i laro doha epieno tolu mpulopo oleo mbo'u. No haweoto tempono pinonsia te'embu la mia adio, iwono asolekono mompowei pesomba ndi Ue Ala kano pekule koambo'u mempori.

Poparentaro Ue Ala (*Kerajaan Tuhan Allah*) Pau neea tetutu la Poparentaro Ue Ala i olono mia henu mpetenunu ndi iworo Ue Ala. Akono Ue Ala mokole, ho'io to karo gumagai'iro, mekarie'iro ka mo'awe-awe'iro bawaa henu pinarentaRo. Mia henu gagi bawaro Ue Ala metenunu ndi iworo Ue Ala gagi MokoleRo. Pau "Poparentaro Ue Ala" bisa tetutu la tempo neea ara la tempono Iesu nggale hawe la tampulaano wawontolino. Poparentaro Ue Ala neea kano ho'io aso po'ianza i wawontolino neea, ka kano ho'io mbo'u i "suruga" koa. Pau "Poparentaro Ue Ala" lalua tetutu penggoe'aro Ue Ala ka bawaaRo.

Puasa (*Puasa*) Tempo henu matantu, to Iahudi mepuasa mopokiteo pompehohawaro ndi Ue Ala ara me'o'ole'akeo halaro.

Pu'u Petewawo Pesomba (*Imam*) Mia neeroa mo'angga mompogau pesomba i Doharo Ue Ala. Iworo henu monsunu pesomba henu ro waweo to

Israeli ndi iworo Ue Ala. Iworo mbo'u henu monsunu dupa nggale mesomba ndi iworo Ue Ala ka mekakai'akero to Israeli. Lowono pu'u petewawo pesomba iwonoto inuleno i Lewi henu tama.

Rasul (*Rasul*) Pengkonoano, tinenaro Ue Ala. Pau neea mararu tetutu la kohopulo ka oruo ana gururo Iesu henu tinena mowau'o angga'aro Iesu (Mat. 10:1-2). Kanggo mia mesue mbo'u henu pinoboi mompalele Kareba Me'ambo ngineengako mbo'u "Rasul" (Rom. 26:7). I Paulu ngineengako "Rasul" tiaro tongku henu kano to Iahudi (Rom. 11:13).

Saitu (*Zaitun*) Wueno saitu iwonoto aso wueno pinopaho henu takau mantudu la gauro to Israeli. Pu'u kau saitu moluarako wue henu melaa (bobotoli mentaa), motutu ka me'eto. Tempono pinoro'i, wue saitu moluarako boka henu takau mantudu. To Israeli mompake boka temporo monahu, pinake la palita ka mompokotompa mobela. Kano butukoa raa'a, boka saitu mbo'u pinake la popio gau agama ka tempono mokole ka pu'u petewawo pesomba pinotoro.

Tindi (*Sunat*) Tondonino mia seea tendamooto la dandiro Ue Ala. Winowau la lowono ana tama la to Israeli la tinuwuno hoalu oleo (Kej. 17:9-14).

To Iahudi (*Orang Yahudi*) Pau neea mompamula pinake tempono to Israeli tinadi i Masiri nggale ngumeengakero mia te'embu i waawute Iehuda. Neea iwonoto waawutero tongku Iuda, kanggo to Israeli mesueno henu mpo'ia ndepano ngineengako mbo'u to Iahudi. Ko'epi-epieno, pau "Iahudi" gagi malua, tetutu la to Israeli ndea tokoa, tewunso henu te'embu i waawute mesue. La Dandi Wo'u, pau raa'a bisa koambo'u tetutu la mia henu pontonda agama to Israeli ka pu'u petewawo agama raa'a. Biasano, mia "Iahudi" umewa'iro mia metonda ndi Iworo Iesu.

To Lewi (*Orang Lewi*) Ngee aso tongku la Israeli. Mia la tongku neea mo'angga montulungi pu'u petewawo pesomba la laroni pesomba'a i Doharo Ue Ala.

To Parisi (*Orang Farisi*) Neea iwonoto aso bawaano agama henu mpande mpau la to Iahudi tempono Iesu. Iworo mpe'usaha takau metenunu la parentaro Ue Ala henu te'uki la Dandi Epie, saru atora-atora agama mesueno henu ro paguru'akero guru-guru agama Iahudi. To Parisi ra'iroa takau metenunu la atora mongkono hopulo persee, puasa ka Oleo Penao-nao'a to Iahudi (oleo penao-nao'a ka pesomba).

To pompakambi (*Gembala*) To pompakambi iwonoto mia henu mompotuwu bimba ka bembe. Aso mia to pompakambi asolekono wawe'iro

pinotuwuno ra'iroa la mpo'iangana henu adio kureno kano bimba ra'iroa bisa mongгаа. Iwono mbo'u gumagai'iroo bimbano ra'iroa te'embu la henu mponako ka ponsolangi pinotuwu henu mosa'a, me'ambo no mowanda maupono wongi. Ta'alu hina bimba henu tetadi, to pompakambi asolekono wusu'o bimba raa'a ka waweo mekule la mpo'iangaro. La to Iahudi, to pompakambi rineke i totono. Kanggo, i laro Wunta Mempori, Ue Ala mararu pinokomenggena heleo to pompakambi la bawaaNo to Isaraeli (Mzm. 23; Yes. 40:11; Yeh. 34).

To Ponsinga sima (*Penagih pajak*) Iworo raa'a to Iahudi henu momoni doi la mia henu mowawo arapio meluarako ara mendamo la inie. Iworo raa'a mo'angga la poparentano to Roma ka iworo pia momoni torea la mia te'embu henu pinatantu. To ponsinga sima pia no alie'akeo mia adio ka pia ngineengako mia tehala.

To Samaria (*Orang Samaria*) Henu mo'ia i olono waawute Iudea ka Galilea (Yoh. 4:3-4). Iworo raa'a iwonoto inulero to Isaraeli henu metao saru mia henu te'embu la tongku mesue. Pokotompaano agamaro merampu mbo'u. Ho'ioto pu'uno ro me'alie'akero mia Iahudi (Yoh. 4:9).

Tuwu'a tai hina tampulaano (*Hidup kekal*) Neea iwonoto tuwu'a henu wo'u henu Ro wei'iro Ue Ala la mia henu mompe'alo-alo ndi Iesu gagi Mokole Pongkaduduiro ka metutu ndi Iwono. La pohawero to Iahudi “Tuwu'a henu tai hina tampulaano” menggoe takau saru Poparentaro Ue Ala. Henu nginee raa'a iwonoto tuwu meronga saru Ue Ala ranta pokotompaano. Tuwu'a henu wo'u raa'a, iwonoto tuwu'a henu tai hina tampulaano, mompamula tempono mia mompe'alo-alo ndi Iesu. Umarino mate i wawontolino neea, mia raa'a nggale tuwu meronga saru Iesu (Luk. 23:43). Wunta Mempori kano adio montutulu mongkono tempo raa'a. Kanggo la tampulaano wawontolino Ue Ala nggale wangu'iro lowono mia ka mowei'akero koroi henu wo'u la lowono mia henu mompe'alo-alo ndi Iworo.

Wunta Mempori (*Kitab Suci*) Neea iwonoto pauro Ue Ala henu te'uki la popio wunta. Temporo Iesu, henu nginee Wunta Mempori iwonoto wunta-wunta henu tino'ori lenie iwonoto Dandi Epie. Tewunso olimo wunta henu inukuno i Musa (“Atorano i Musa”, “Taurano i Musa”), wunta-wuntaro nabi, saru inuki mesue heleo Masmur ka posunsuno tinuwuro to Isaraeli. Lowono rineke mempori ka bukeako pobawa akono lowoakoano raa'a te'embu ndi iworo Ue Ala.